

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi
Thomæ**

Suárez, Francisco

Moguntiaë, 1620 [erschienen] 1621

Liber I. De prædestinationis natura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84432)

LIBER PRIMVS, DE PRÆDESTINATIONIS NECESSITATE, AC NATVRA.

N hoc primo libro, explicata prius significatione vocis, & tractata quaestione, an sit praedestinatio, quid illa sit quamve essentiam, vel rationem formalem habeat inquiremus. Quia vero (vt videbimus) praedestinatio in actu, vel actibus mentis diuinae consistit (sub mente intellectum, & voluntatem comprehendendo), & omnis actus mentis habet obiectum, seu materiam, circa quam versatur. Ideo consequenter videbimus, qualis actus praedestinatio sit, & in qua materia versetur, & an actus intellectus, & voluntatis comprehendat, & quinam illi sint, & in quibus illorum principaliter ratio praedestinationis posita sit. Quae omnia in hoc primo libro comprehendemus.

CAPVT I.

Necessarium esse in Deo praedestinationem ponere.

1. **N**on defuerunt, qui praedestinationem in Deo esse negauerint, vt colligitur ex Prospero in responsione ad obiectiones Gallorum capite primo, & ex Augustino libro secundo, de Bono perseverantiae cap. 14. putabant enim praedestinationem nihil aliud esse, quam fatum, quo posito, libertas arbitrij tollitur.

2. Nihilominus certum de fide est, praedestinationem Deo conuenire. Ita docent praedicti Patres, & supponit Tridentinum Sess. 6. cap. 12. & canon. 16. quatenus definit, neminem posse esse certum de sua praedestinatione, nisi ei specialiter reueletur. Et conuincitur ex Paulo ad Rom. 1. & 8. 1. ad Corinth. 2. & ad Ephes. 1. quibus locis praedestinationem sub hac eadem voce Deo attribuit & sub alijs nominibus *et. electionis* *propositi, praescientia.* Idem habetur ex multis alijs locis, quae postea commemorabo.

3. Ratio ex re ipsa, consistit ex dicendis: nunc solum declaratur ex vocis significatione. Vox enim praedestinatio composita est a Verbo *Destino*, quod apud Latinos varias habet significationes. Duae tamen, vel tres sunt praecipuae ad rem praesentem. Aliquando enim significat mittere: aliquando designare ad aliquod munus: saepius vero animo proponere, & statuere. Et quidem Diuus Thomas, 1. parte, q. 23. art. 1. quem sequitur Dur. 1. d. 41. qu. 1. praedestinationis nomen a prima significatione deriuat; At vero Alex. Alen. 1. p. qu. 28. Memb. 1. & alij, potius existimant sumendam esse ex vltima. Tamen in re non potest esse diuersitas, quia praedestinatio non significat exteriorem missionem, seu transmissionem, in vitam aeternam, vt omnes fatentur, & sumitur ex Paulo ad Rom. 8. vbi praedestinationem a glorificatione distinguit, & ab illis actionibus, per quas homo re ipsa, & exterius (vt sic dicam) transmittitur in vitam aeternam, vt sunt vocatio, & sanctificatio. Ergo etiam si praedestinatio transmissionem significet, non tamen in re exercitam, sed mente conceptam, vt etiam Diuus Thomas notauit articulo secundo ad 2.

4. Ratio ex re ipsa, consistit ex dicendis: nunc solum declaratur ex vocis significatione. Vox enim praedestinatio composita est a Verbo *Destino*, quod apud Latinos varias habet significationes. Duae tamen, vel tres sunt praecipuae ad rem praesentem. Aliquando enim significat mittere: aliquando designare ad aliquod munus: saepius vero animo proponere, & statuere. Et quidem Diuus Thomas, 1. parte, q. 23. art. 1. quem sequitur Dur. 1. d. 41. qu. 1. praedestinationis nomen a prima significatione deriuat; At vero Alex. Alen. 1. p. qu. 28. Memb. 1. & alij, potius existimant sumendam esse ex vltima. Tamen in re non potest esse diuersitas, quia praedestinatio non significat exteriorem missionem, seu transmissionem, in vitam aeternam, vt omnes fatentur, & sumitur ex Paulo ad Rom. 8. vbi praedestinationem a glorificatione distinguit, & ab illis actionibus, per quas homo re ipsa, & exterius (vt sic dicam) transmittitur in vitam aeternam, vt sunt vocatio, & sanctificatio. Ergo etiam si praedestinatio transmissionem significet, non tamen in re exercitam, sed mente conceptam, vt etiam Diuus Thomas notauit articulo secundo ad 2.

5. Ratio ex re ipsa, consistit ex dicendis: nunc solum declaratur ex vocis significatione. Vox enim praedestinatio composita est a Verbo *Destino*, quod apud Latinos varias habet significationes. Duae tamen, vel tres sunt praecipuae ad rem praesentem. Aliquando enim significat mittere: aliquando designare ad aliquod munus: saepius vero animo proponere, & statuere. Et quidem Diuus Thomas, 1. parte, q. 23. art. 1. quem sequitur Dur. 1. d. 41. qu. 1. praedestinationis nomen a prima significatione deriuat; At vero Alex. Alen. 1. p. qu. 28. Memb. 1. & alij, potius existimant sumendam esse ex vltima. Tamen in re non potest esse diuersitas, quia praedestinatio non significat exteriorem missionem, seu transmissionem, in vitam aeternam, vt omnes fatentur, & sumitur ex Paulo ad Rom. 8. vbi praedestinationem a glorificatione distinguit, & ab illis actionibus, per quas homo re ipsa, & exterius (vt sic dicam) transmittitur in vitam aeternam, vt sunt vocatio, & sanctificatio. Ergo etiam si praedestinatio transmissionem significet, non tamen in re exercitam, sed mente conceptam, vt etiam Diuus Thomas notauit articulo secundo ad 2.

6. Ratio ex re ipsa, consistit ex dicendis: nunc solum declaratur ex vocis significatione. Vox enim praedestinatio composita est a Verbo *Destino*, quod apud Latinos varias habet significationes. Duae tamen, vel tres sunt praecipuae ad rem praesentem. Aliquando enim significat mittere: aliquando designare ad aliquod munus: saepius vero animo proponere, & statuere. Et quidem Diuus Thomas, 1. parte, q. 23. art. 1. quem sequitur Dur. 1. d. 41. qu. 1. praedestinationis nomen a prima significatione deriuat; At vero Alex. Alen. 1. p. qu. 28. Memb. 1. & alij, potius existimant sumendam esse ex vltima. Tamen in re non potest esse diuersitas, quia praedestinatio non significat exteriorem missionem, seu transmissionem, in vitam aeternam, vt omnes fatentur, & sumitur ex Paulo ad Rom. 8. vbi praedestinationem a glorificatione distinguit, & ab illis actionibus, per quas homo re ipsa, & exterius (vt sic dicam) transmittitur in vitam aeternam, vt sunt vocatio, & sanctificatio. Ergo etiam si praedestinatio transmissionem significet, non tamen in re exercitam, sed mente conceptam, vt etiam Diuus Thomas notauit articulo secundo ad 2.

7. Ratio ex re ipsa, consistit ex dicendis: nunc solum declaratur ex vocis significatione. Vox enim praedestinatio composita est a Verbo *Destino*, quod apud Latinos varias habet significationes. Duae tamen, vel tres sunt praecipuae ad rem praesentem. Aliquando enim significat mittere: aliquando designare ad aliquod munus: saepius vero animo proponere, & statuere. Et quidem Diuus Thomas, 1. parte, q. 23. art. 1. quem sequitur Dur. 1. d. 41. qu. 1. praedestinationis nomen a prima significatione deriuat; At vero Alex. Alen. 1. p. qu. 28. Memb. 1. & alij, potius existimant sumendam esse ex vltima. Tamen in re non potest esse diuersitas, quia praedestinatio non significat exteriorem missionem, seu transmissionem, in vitam aeternam, vt omnes fatentur, & sumitur ex Paulo ad Rom. 8. vbi praedestinationem a glorificatione distinguit, & ab illis actionibus, per quas homo re ipsa, & exterius (vt sic dicam) transmittitur in vitam aeternam, vt sunt vocatio, & sanctificatio. Ergo etiam si praedestinatio transmissionem significet, non tamen in re exercitam, sed mente conceptam, vt etiam Diuus Thomas notauit articulo secundo ad 2.

8. Ratio ex re ipsa, consistit ex dicendis: nunc solum declaratur ex vocis significatione. Vox enim praedestinatio composita est a Verbo *Destino*, quod apud Latinos varias habet significationes. Duae tamen, vel tres sunt praecipuae ad rem praesentem. Aliquando enim significat mittere: aliquando designare ad aliquod munus: saepius vero animo proponere, & statuere. Et quidem Diuus Thomas, 1. parte, q. 23. art. 1. quem sequitur Dur. 1. d. 41. qu. 1. praedestinationis nomen a prima significatione deriuat; At vero Alex. Alen. 1. p. qu. 28. Memb. 1. & alij, potius existimant sumendam esse ex vltima. Tamen in re non potest esse diuersitas, quia praedestinatio non significat exteriorem missionem, seu transmissionem, in vitam aeternam, vt omnes fatentur, & sumitur ex Paulo ad Rom. 8. vbi praedestinationem a glorificatione distinguit, & ab illis actionibus, per quas homo re ipsa, & exterius (vt sic dicam) transmittitur in vitam aeternam, vt sunt vocatio, & sanctificatio. Ergo etiam si praedestinatio transmissionem significet, non tamen in re exercitam, sed mente conceptam, vt etiam Diuus Thomas notauit articulo secundo ad 2.

Hinc ergo euidenter constat, esse in Deo praedestinationem, quia multi sunt, qui diuina virtute, & auxilio transferuntur in vitam aeternam: necesse est autem, vt hoc fiat ex voluntate, praescientia, & prouidentia Dei: ergo praecedit in Deo ratio, seu conceptio, ac voluntas illius transmissionis, quae in tempore fit: illa autem significatur nomine, praedestinationis. Nam ad hoc significandum, verbo, *Destino*, addita est particula *Praedestinationis*. Circa quam est breuiter aduertendum, posse significare vel solum antecessorem aeternitatis ad tempus, vel etiam ordinem aliquem, seu prioritatem rationis inter ipsos actus diuinae scientiae, & voluntatis. Et hoc posteriori modo sumitur a multis Theologis, cum de praedestinatione tractant, & recte vt exitimo. Tamen in hoc sensu non est res pertinens ad fidem, saltem aperte definitam, quod detur talis praedestinationis modus. Tum quia haec diuisio signorum in diuina mente, & prioritatis, seu ordinis rationis inter actus voluntatis & intellectus non pertinet ad dogmata fidei, sed ad disputationem merè Theologicam: Tum etiam, quia in hoc sensu aliqui Catholici intellexerunt, non dari in Deo absolutam praedestinationem, seu praeparationem gratiae, vel gloriae respectu alicuius hominis, ante praescientiam absolutam futurorum actuum, seu futurae cooperationis liberi arbitrij. Vell saltem non habuisse Deum talem modum propositi, seu praedestinationis circa omnes qui in tempore saluantur. Quae opiniones haecenus non sunt ab Ecclesia damnatae, nec censuram aliquam, aut notam merentur, licet falsa sint, vt postea videbimus.

Igitur vt assertio posita fidei certitudinem habeat, sumenda est particula *pra*, vt dicat solum antecessionem aeternitatis ad tempus, quo sensu procedit optime ratio facta, estque non solum certa, sed etiam euidentis, suppositis dogmatibus de glorificatione iustorum. Et ita expresse illam particulam explicuit Alenf. loco citato articulo primo, idemque significauit Durand. 1. distinctione 40. quaestione 1. dicens, rationem destinationis in finem supernaturalem praexistere in Deo antequam res fiant, & propter hanc antecessionem ad rem ipsam, vocari praedestinationem, quod sumpsit ex D. Thom. articulo 1. Solum ergo sub hac significatione, & generali ratione certum nunc relinquatur, in Deo esse praedestinationem.

Imo, vt recte adnotauit Durand. hinc etiam concluditur, Praedestinationem, vt nunc de illa loquimur soli Deo posse conuenire. Nam praedestinatio significat rationem ordinis, seu transmissionis infallibilis creaturae rationalis in vitam aeternam: solum autem Deus potest ordinare hoc modo re creatam in finem, tum propter excellentiam illius finis, tum etiam propter infallibilem, & efficacem praedestinationem, quae postulat infinitam sapientiam, & omnipotentiam Dei, ergo praedestinatio & in Deo est, & soli illi conuenire potest.

Sit ne prædestinatio actus immanens ex æternitate Deo conueniens.

bus locis omnes Patres agnoscunt, prædestinationem esse æternam, & Augustin. de prædestinatione Sanctorum, capite decimo, & de bono perseverant. capite 4. Fulgentius libro primo ad Monim. cap. 12. & 13.

Ratio dubitandi esse potest, quia prædestinatio definitur ab Augustino, quod sit, Præscientia, & preparatio beneficiorum Dei, &c. de bono perseverant. capite decimoquarto. Et quamuis præscientia sit æterna, tamen preparatio, per quam ratio prædestinationis completur, videtur esse temporalis, ergo & prædestinatio temporalis erit. Minor quoad posteriorem partem probatur, quia artifex, qui deliberat de ædificio faciendo, non dicitur præparare ad ædificium faciendum, donec materiam ex qua conficiendum est, congregare incipiat, & Rex non dicitur præparare ad bellum, donec pecuniam congreget, arma emat, conuocet milites, ergo similiter Deus non dicitur præparare hominibus beneficia, donec illa conferre incipiat, ergo preparatio, ac proinde etiam prædestinatio non dicitur actum solum, immanentem, & æternum, sed inuoluit etiam externum & temporalem.

Dicendum vero est primo. Prædestinationem esse actum immanentem in Deo, quem prædestinantem denominat intrinsece, rem autem circa quam versatur extrinsece, denominat prædestinatam. Hæc assertio est Diui Thomæ, dicta quaestione vigesima sexta, articulo secundo, ubi in hoc sensu defendit prædestinationem nihil ponere in prædestinatis: sed in prædestinante. Et quidem quoad priorem partem spectat, intelligit nihil ponere in prædestinatis formaliter, quia non est forma illorum, eis inherens: effectus autem aliquid ponit in illis, ut infra constabit declarando prædestinationis effectus. Relinquitur ergo, prædestinationem esse intrinsece in ipso Deo prædestinante. Nam in aliquo esse debet intrinsece, ergo cum non sit in re prædestinata, necesse est, ut sit in Deo. Dices, prædestinationem dicere de formalis respectum rationis, quia nec in Deo, nec in alio est intrinsece. Respondeo, prædestinationem in se aliquid esse reale, licet à nobis concipi, aut explicari non possit, nisi per modum respectus rationis. Nam vere, & in re Deus prædestinat, & prædestinatio ipsa est vera causa realis plurium effectuum. Denique, quoad hoc eadem est ratio prædestinationis, quæ est voluntatis, & præscientiæ Dei, prout circa creaturas versantur. Vnde etiam constat, prædestinationem non posse esse in Deo, nisi actu immanentem, ut notauit Diuus Thomas dicto articulo ad primum. Tum quia prædestinatio non significat aliquid per modum actus primi, sed per modum actus ultimi, & vitalis, sicut præscientia, electio, & huiusmodi, ut ex ipsa vocis significatione, & omnium sensu constat. Tum etiam quia (ut statim dicam) prædestinatio dicit quid liberum: nihil autem denominatur liberum in Deo, nisi id, quod illi conuenit per modum actus immanentis: reliqua enim attributa omnia ex necessitate illi conueniunt.

Secundo dicendum est, Prædestinationem esse actum æternum, & secundum totam rationem suam ex æternitate conuenire Deo. Est res certa, colligiturque ex illo Pauli ad Ephesios primo. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, & subdit inferius. Qui prædestinauit nos, utique tunc, quando nos elegerit. Vnde subdit inferius. Prædestinatus secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. Et ad hoc ipsum alludit Paulus ad Romanos octauo, dicens. Nam quos præsciuit, & prædestinauit, &c. & hos prædestinatos, statim vocat electos, dicens. Qui accusabit aduersus electos Dei. Est ergo æque æterna prædestinatio, ac præscientia, vel electio. Et sic etiam primæ Corinth. secundo. Sapientia incarnata dicitur, prædestinata ante secula in gloriam nostram. Quis Suarez. De Deo trinuno.

Ratione vero declaratur ex dictis capite 1. Quia illa particula Præ, significat antecessorem diuinæ prædestinationis ad effectum eius, qui est transmissio in gloriam, quæ, mediante gratia, in tempore fit. Illa autem antecessio non potest esse per durationem finitam, sed per æternitatem, cuius ratio est quia nihil potest conuenire Deo ex tempore, præter denominationes extrinsecas, seu relationes rationis prouenientes ex actuali effectione, seu existentia creaturæ: prædestinatio autem non dicit huiusmodi denominationem, cum antecedit existentiam effectus creati, ad quem dicitur habitudinem: ergo necesse est, ut conueniat Deo ante temporis initium. Alioquin mutaretur Deus, si nunc prædestinaret, & non antea, cum prædestinare illi non conueniat ex mutatione creaturæ.

Dices, Prædestinatio est pars prouidentia: at prouidentia non est æterna, sed temporalis, quod patet, quia prouidentia est posterior creatione, quia rebus iam creatis consultit, ut dixit Nemefius in libro de Opificio hominis capite quadragensimo secundo, creatio autem temporalis est, ergo. Respondeo primo, quid quid sit de prouidentia, quatenus procurat bonum rebus iam existentibus: nihilominus prædestinationem ratione illius antecessoris, quam particula Præ indicat, abstrahere ab existentia rerum, quæ prædestinantur, ut optime dixit D. Thomas articulo 2. ad 24. ac proinde esse æternam. Secundo dicitur, etiam prouidentiam formaliter sumptam æternam esse, ut idem D. Thomas docuit q. 22. art. 1. ad 2. Nam, licet executio prouidentia temporalis sit, ad quam videtur Nemefius respexisse, tamen voluntas, & ratio existens in mente Dei, per quam in tempore omnia gubernat, æterna est: & illa vocatur prouidentia.

Ad rationem ergo dubitandi in principio positam, Responderetur, eandem æquiuocationem esse in verbo Preparandi, est enim preparatio quædam exterior, qualis esse solet, vel dispositio aliqua materiæ vel saltem iphinet materiæ remota congregatio, ut solet, esse in humana preparatione ad ædificium aliquod. Et talis preparatio quatenus in aliquo Dei opere intelligi potest, temporalis est, ut probat ratio facta. Potestque exemplum adhiberi in creatione hominis, nam ante illam Deus quodam modo præparauit materiæ, formando corpus de limbo terræ, quæ preparatio non minus temporalis fuit, quam ipsa creatio. Alia est preparatio mere interna in mente gubernatoris, seu prouisoris, ut dicitur homo esse paratus ad respondendum, quando mente præuidit difficultates, & præuenit responsiones earum, dicitur etiam quis paratus ad dandum, quando propositum voluntatis habet dandi tali tempore. Hoc ergo posteriori modo dicitur prædestinatio, preparatio in mente, & voluntate Dei, nam & prænotat omnia media per quæ potest saluare electos suos, & per voluntatis suæ propositum illa eis præparauit, & talis preparatio æterna est. In idem redit quod D. Thomas dixit d. artic. 2. ad tertium, duplicem esse preparationem, aliam patientis, aliam agentis, illamque esse aliquid in materiæ, quæ præparatur, & ideo esse temporalem, hanc vero esse tantum in ipso agente, & in agente per intellectum, & voluntatem solum esse præconceptam rationem agendorum, vel voluntatis propositum ad agendum, & ideo huiusmodi præparationem in Deo esse æternam, talemque esse prædestinationem.

Addit vero Alenf. dist. qu. 28. Mem. 1. art. 3. differentiam.

Handwritten notes in the right margin, including "D.V." and other illegible scribbles.

1. Auguſt.

2. D. Thom.

3. Aſſerit.

4. Epist.

5. Cor.

4. Ratio offer.

5. Obiectio.

Nemef.

8. Rationem

6. Obiectio.

D. Thom.

6. Quæ præparatio sit prædestinationis.

D. Thom.

7. Alenf.

tiam inter Deum & creata agentia. Quod agentia creata indigent aliqua externa materia ad agendum: & ideo tunc maxime dicuntur præparari ad opus, quando materiam aliquo modo præparant, vel disponunt saltem remote, sed sola sua potentia, per quam est in sufficienti actu primo, & habet ex se omnia requisita ad agendum si velit, & ideo non indiget alia præparatione, præterquam suæ voluntatis proposito, ac deliberatione, quæ æterna est.

CAPVT III.

Prædestinatio libera ne, vel necessario Deo conueniat

1. **R**atio dubitandi esse potest, quia in capite primo, diximus, prædestinationem ex necessitate Deo conuenire, quod autem ex necessitate alicui conuenit, liberum illi non est. Item diximus prædestinationem esse æternam, quod autem æternum est, immutabile est, ac necessarium, non ergo liberum. Item prædestinatio relata ad intellectum pertinet ad rationes rerum agendarum, quæ ex necessitate sunt in mente Dei: relata vero ad voluntatem, est amor quidam, seu voluntas saluandi aliquos homines, quæ necessario Deo conuenit, saltem suppositione facta, quod voluerit Deus homines creare. Quomodo enim potuit bonitas eius non aliquos prædestinare?

2. Duplex necessitas in actu prædestinationis intelligi potest, vna simpliciter, id est, nulla facta suppositione, alia ex hypothesi aliqua. Rursum illa prior intelligi potest vel absoluta necessitas, quomodo conuenit Deo esse sapientem, iustumque, &c. Vel tantum necessitas congruitatis, vel conuenientie, quomodo dicimus necessariam fuisse Incarnationem ad redemptionem generis humani.

3. **A**ffertio. Primum ergo dicendum est absolute, ac simpliciter loquendo, prædestinationem non conuenire Deo necessario, sed esse actum liberum Dei. Est res de fide certa. Sumitur ex Paulo ad Roma. 8. Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ijs qui secundum propositum vocati sunt sancti, utique secundum propositum liberum voluntatis Dei, non ex aliqua necessitate: vnde subdit, Nam quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui, &c. Indicans differentiam inter verum filium, & fratres eius, quod ille solus talis est per naturam, & ex necessitate, ijs vero prædestinatione, ac proinde libera Dei voluntate. Vnde paulo inferius, prædestinatos vocat electos Dei, dicens. Quis accusabit aduersus electos Dei. Electio autem actus liber est, ergo & prædestinatio. Quod apertissime idem Paul. confirmat ad Eph. 1. dicens. Prædestinasti secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, quibus verbis voluntatem Dei liberam significauit, vt in propria relectione circa locum illum differui.

4. **I**dem docent August. Prosper, Fulgent. & alij, dicentes: Ea Deum prædestinasse, quæ fuerat ipse facturus. Quomodo loquitur etiam Damas. lib. 2. de fide, cap. 30. Est autem de fide certum, quæ Deus facit, libere facere: ergo quæ prædestinat, libere prædestinat. Item prouidentia Dei libera est: ergo multo magis prædestinatio. Denique quamuis prædestinatio æterna sit, dicit tamen respectum ad res temporales: sed hic respectus non ex necessitate Deo conuenit, quia terminus eius posset simpliciter non esse: ergo nec prædestinatio necessario Deo conuenit: ergo libere. Quin potius, vt August. sæpe docuit, in hoc actu maxime cernitur libertas diuinæ voluntatis, quia non solum liberum ei fuit prædestinare, aut non prædestinare: sed etiã pro libera voluntate sua hunc potius, quã illum prædestinauit. Propter quod etiã

vocatur hoc opus, maximum opus gratiæ, & libertatis ab Augustino de Prædestinatione Sanctorum cap. 15. & sæpe alias: de quo latius in lib. 3.

Atque hinc oritur (vt hoc obiter notemus) quod licet certissimum sit, prædestinationem esse in Deo, omnino tamen incertum nobis sit, an prædestinatio sit huius, vel illius hominis. Quo sensu definiuit Trid. sess. 6. cap. 12. & can. 15. & 16. Neminem posse esse certum de sua prædestinatione absque speciali reuelatione. Ratio enim est, quia hoc pendet ex libera Dei voluntate, cuius determinationem nos cognoscere non possumus, donec vel effectum eius completum videamus, vel reuelationem eius habeamus: effectus autem prædestinationis non completur vsq; ad gloriam, & ideo in hac vita sine reuelatione cognosci non potest. Hæc autem reuelatio regulariter non fit, ne vel prædestinati negligentes fiant, vel reprobi desperent, vt dixit Diuus Thomas, di. quaestione vigesima tertia, articulo primo, ad 4. Hæc vero intelligenda sunt de certa cognitione: nam probabilis & per coniecturas, aliquis haberi potest per varia signa prædestinationis, quæ postea agentes de effectibus eius, enumerabimus.

Secundo dicendum est. Si semel supponamus aliquos homines cum effectu consequuturos esse vitam æternam, necesse est prædestinationem esse in Deo, ita vt licet absolute necessaria non sit, ad tales effectus necessaria sit. Hoc sensu loquuti sumus in primo capite, & eodem loquitur Diuus Thomas, dicto articulo 1. & Aletis ac ceteri scholastici. Vt autem ratione probecur assertio, intelligenda est de prædestinatione absolute dicta, & abstrahendo à modo eius, seu à particularibus quaestionibus, videlicet, an sit aliquo modo ex præiudicis meritis, nec ne: & an supponat intentionem efficacem dandi gloriam, quæ totam prædestinationem antecedit ordine rationis, vel sit absque illa. In his enim peculiaribus modis, seu proprietatibus prædestinationis difficultus est necessariam connexionem inuenire inter talem vel prædestinandi modum, & effectum vitium prædestinationis, pendetque illa res ex varijs quaestionibus infra tractandis. Assertio ergo intelligenda est de prædestinatione simpliciter dicta, prout definitur ab Augustino. De Bon. perseu. cap. 14. quod fit, Præscientia & operatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicunque liberantur. Vnde ipse ibi concludit. Tam necessariam esse prædestinationem, quam est necessariam præscientiam: At vero si in tempore futurum est, vt aliqui homines beatitudinem consequantur, necesse est vt in Deo, præcedat æterna præscientia talis effectus, ergo & quod præcedat prædestinatio. Item, non potest talis effectus aliquando euenire, nisi Deus ab æterna voluntate sua illum præparauerit, ergo si futurus est effectus, necessario præcedit in Deo præparatio illius, ergo prædestinatio. Denique non potest res aliqua suum finem consequi, nisi per diuinam prouidentiam, ergo multo minus possunt homines consequi beatitudinem sine prouidentia Dei, tali fini accommodata, sed prædestinatio nihil aliud est, quam huiusmodi prouidentia, ergo sine prædestinatione non possunt homines talem finem consequi, ergo necessaria est prædestinatio ad talem effectum.

Tertio dicendum est, licet absolute loquendo, & abique vlla suppositione, prædestinatio non fuerit simpliciter necessaria, nihilominus fuisse aliquo modo necessariam, necessitate congruentiæ, & conuenientie cum diuina bonitate, & sapientia. Probat, quia valde congruum, atque conueniens fuit, vt Deus, & humanum genus crearet, & illud ad supernaturalem finem ordinaret, sed conuenientissimum etiam fuit, vt species humana in aliquibus saltem individuis consequeretur finem propter quem à Deo creata fuit, ne videretur frustra creata, vel ad malum prædestinata, vel ne Deus videretur

Rationes dubitandi.

Affertio.

Rom. 8.

Ephesi.

Damas.

D. Thom.

Affertio.

August.

7.

bi dicitur

si ipse

Angeli ex omnibus ordinibus prædestinati

Prædestinatio an necessaria in statu innocentie

itur impotens ad saluandam illam, ac denique, ve
Deus ab hac creatura sua perfecte glorificaretur in
statu beatitudinis. Ergo conueniens fuit, & maxime
decens, diuinam bonitatem, aliquos ex hominibus
glorificare in tempore, & consequenter in æterni-
tate prædestinare. Dices. Nonne Deus plures species
Angelorum ad illam beatitudinem ordinauit, in qui-
bus speciebus nullum indiuiduum prædestinauit:
Cur ergo non potuit idem facere cum specie huma-
na? Respondeo; potuisse quidem, non tamen id fuisse
conueniens propter rationem factam. Nec est
eadem ratio de speciebus Angelicis; (si verum est)
in singulis earum tantum esse vnum indiuiduum,
quia potuit aliunde esse conueniens, non omnes
Angelos prædestinare, & ex illa hypothesi idem est
non prædestinare vnum Angelum, & non prædesti-
nare totam speciem eius. Vnde iuxta illam sententiam,
ita comparantur quoad hoc negotium species
Angelorum inter se, sicut indiuidua hominum. Si
autem in singulis speciebus Angelorum sunt plura
indiuidua, probabile est, ex omnibus speciebus An-
gelorum aliquos fuisse prædestinatos. Sicut etiam
est verisimilius ex omnibus Hierarchijs, & ex omni-
bus Angelorum ordinibus, aliquos prædestinatos
fuisse, id enim magis declarat sapientiam, bonitatem,
& potentiam Dei; & ad maiorem pulchritudinem
status beatorum pertinet.

Urgebit aliquis, quia Deus in statu innocentie
nullum hominem prædestinauit, sed totam speciem
humanam labi; & quantum in ipsa erat; beatitudi-
nem amittere, permisit: non ergo possumus dicere;
fuisse conuenientius, aliquos in illo statu prædesti-
nare: ergo nec absolute id dici potest de specie hu-
mana in ordine ad beatitudinem. Respondeo, dupli-
citer intelligi posse, Deum non prædestinasse aliquos
hominem in statu innocentie. Primo, id est, non præ-
destinasse illos ad ipsum innocentie statum in hac
vita obtinendum stabiliter, quasi præseruando illos;
ne illum statum amitterent. Secundo, id est, non
prædestinasse homines illius status ad beatitudinem
cum effectu consequendam. In priori sensu verum
est, quod assumitur, nam alios homines præter A-
dam, & Euanam, nec ad habendum illum statum effi-
caciter ordinauit: neque etiam ipsos Adamum & E-
uanam, quantum ad perseverantiam in illo statu. Neu-
trum enim horum prædestinauit Deus: si enim præ-
destinasset, infallibiliter factum fuisset. Ex hoc autem
sensu non potest sumi argumentum ad prædestina-
tionem simpliciter, quæ est ad gloriam: quia ille sta-
tus innocentie non erat terminus, seu finis vltimus;
ad quem homo creabatur, sed erat quædam vita tē-
dendi in æternam, ac supernaturalem felicitatem.
Non est autem inconueniens, quod tota species hu-
mana in vno suo indiuiduo, posita in quadam via
breuiori, & faciliori ad æternam vitam consequen-
dam, illam amiserit: quia non propterea desperata;
& reprobata relicta est. Potuit enim Deus alia via, as-
teriori quidem, sed fortasse vtiliori, eam ad felicitatem
perducere. Bene autem probat ratio facta, sup-
posita institutione humanæ naturæ ad felicitatem
æternam; & lapsu totius naturæ ab illo primo statu
innocentie, fuisse valde conueniens, vt Deus illam
redimeret, modumque alium consequendi beatitudi-
nem illi præberet. Imo conuenientius iudicauit
Deus (quantum ex eius operibus intelligi potest) hoc
modo illam saluare, quam in statu innocentie illam
sine peccato conseruare.

Vnde si dicatur Deus, nullum hominem in statu
innocentie prædestinasse, quia nullum voluit ab il-
lo statu innocentie ad gloriam transmittere. Re-
spondemus, satis esse, quod per alium viam statum
hominem aliquos in felicitatem æternam tandem
transmittat. Si autem quis urgeat, quia etiam de hoc
ipso nihil statuerat Deus, pro illo signo rationis, in
quo decreuit creare homines in illo innocentie sta-
Suarez: De Deo trinuno.

tu. Respondetur in primis, hoc esse incertum, saltem
quoad voluntatem efficacem saluandi aliquos ho-
mines, & fortasse illos in particulari, qui nunc præ-
destinati sunt: de qua re infra est dicendum. Quo ad
media vero mirum non est, quod in eo signo illa non
decreuerit: quia media illius status non erant futu-
ra efficacia ad perducendum homines ad gloriam.
Vnde licet admittamus pro illo signo Deum non
elegisse aliquem hominem efficaciter ad gloriam;
nihil ad præsentem causam refert, quia non ante-
cedit hæc electio (iuxta aliam sententiam) sed conse-
quitur prædestinationem, & præscientiam medio-
rum. Et ideo cum prædestinatio mediocum effica-
cium non potuerit in illo signo consummari, nec ele-
ctio potuit in eodem signo locum habere. Nec inde
inferri potest, prædestinationem aliquorum non fuisse
per se conuenientissimam, quia conuenientia
eius non consistit in hoc, quod in tali, vel tali signo
rationis fiat. Sed in hoc, quod in æternitate fiat seu
habeatur.

Quod si quis inde inferre velit, non fuisse futu-
ram prædestinationem hominum, si status innocen-
tie durasset, ac proinde per se, ac simpliciter specta-
tam non esse ita conuenientem, vt suavis ordo diui-
næ prouidentie & sapientie illum requiratur. Respon-
detur, negando assumptum: Nam si status inno-
centie duraturus fuisset, sine dubio aliqui homines
in illo consequerentur vitam æternam. Et hoc pro-
bat ratio facta, quia hoc est per se conueniens, perti-
netque maxime ad prouidentiam in omni statu. Pro
illis autem, qui tunc saluarentur, etiam esset necessa-
ria prædestinatio: quia non possent sine præscientia,
& æterna voluntate Dei saluari, & in his consistit
prædestinatio. Quo circa si Deus per scientiam con-
ditionatam præcisset, hominem in illo statu creatum
non fuisse lapsurum, sed conseruaturum illum pro
sua posteritate, consequenter præuidisset plures mo-
dos vocandi; & auxiliandi hominibus in illo statu
quibus infallibiliter saluarentur, si eis tribuerentur:
& aliquam multitudinem hominum ad gloriam ef-
ficaciter eligeret, & illa media efficacia eis dare præ-
ordinaret. Nunc vero, quia talem scientiam de dura-
tione illius status non habuit; prædestinationem
suam post præuissum originale peccatum compleuit,
vel ordinauit. Et ita etiam probat ratio facta, suppo-
sita præscientia lapsus humanæ naturæ, fuisse per se
conuenientissimam præordinationem reparationis
eius, cum prædestinatione aliquorum, qui cum esse-
ctu vltimum fructum illius reparationis conseque-
rentur. Constat igitur, prædestinationem hominum,
vel Angelorum, per se ac simpliciter spectatam con-
uenientissimam esse, & quodam modo necessariam,
secundum congruentem rationem diuinæ prouiden-
tie, appellari posse.

Ad rationes ergo dubitandi patet solutio ex di-
ctis. Non enim dicimus prædestinationem esse ne-
cessariam necessitate opposita libertati, sed, vel ex
suppositione, quæ libertatem non tollat, sed potius
illius vsum supponat, vel solum secundum congru-
entiam. Neque esse æternum repugnat actui libero,
quia respectus rationis, quo completur libera-
ctus (nostro intelligendi modo) potest esse æternus,
immutabilis enim est postquam semel existit, quod
ad æternam durationem fatis est. Vltima vero ratio
probat necessitate congruentie non maiorem: nam
rationes rerum prout sunt in scientia Dei ante de-
cretum voluntatis non habent rationem prædesti-
nationis, vt postea videbimus. Voluntas vero, seu
decretum efficax saluandi aliquos, non est ne-
cessario coniunctum cum voluntate cre-
andi aliquos necessitate simpliciter,
sed solum necessitate con-
gruentie.

107

Handwritten notes on the right margin, including "D.V." and other illegible characters.

Quæ res proprie prædestinari dicantur.

¶ Vm in Deo non sit actus immanens, nisi intellectus, vel voluntatis, constat ex dictis in cap. 2. prædestinationem esse aliquem ex his actibus, vel vtrumque simul, quod statim inquirendum videbatur. Quia vero commune est actibus vtriusque facultatis habere obiectum, seu materiam circa quam versentur, à qua solent rationem suam, & determinationem recipere: ideo commodius visum est prius exponere materiam, circa quam versatur prædestinatio, deinde quos actus circa materiam illam habeant voluntas, & intellectus prædestinantis, ac inde tandem facilius definitur, in quo actu prædestinatio sita sit, & quæ sit veluti specifica ratio eius: hæc enim solent accipere immanentes actus, saltem secundum nostrum intelligendi modum ex materia, circa quam versantur, & ex ratione sub qua in illam tendunt.

¶ Porro cum dictum sit, prædestinare esse actum liberum Dei, plane consequitur materiam prædestinationis non esse diuinitatem ipsam, nec diuinas personas, vt tales sunt, seu in ordine ad proprietates, vel notiones illis intime conuenientes. Ratio est, quia hæc non conueniunt Deo libere, sed omnino necessario. Vnde non conueniunt Deo per liberam voluntatem suam, sed per naturam: quæ autem prædestinantur, pendent ex libera voluntate Dei, nam hac ratione dicitur prædestinatio esse actus liber: ergo natura, personæ, aut proprietates diuinæ non prædestinantur. Vnde Augustinus tractatu centesimo quinto in Ioannem. circa finem, de Christi prædestinatione edisserens. Recte (inquit) dicitur non prædestinatus secundum id, quod est verbum Dei, Deus apud Deum. Vt quid enim prædestinaretur, cum iam esset, quod erat sine initio, sine termino sempiternus? Illud enim prædestinatum erat, quod nondum erat, vt sic suo tempore fieret, quemadmodum ante omnia tempora prædestinatum erat, vt fieret. Et ideo dixi, non prædestinari diuinas personas, vt tales sunt, quia secundum naturam assumptam prædestinari possunt. Vnde subdit ibidem Augustinus. Quisquis Dei filium prædestinatum negat, hunc eundem filium hominis negat. Et obeandem causam dixi, non prædestinari personam diuinam in ordine ad proprietates, vel notiones illi intime conuenientes, quia in ordine ad extrinsecam naturam, alio modo id dici potest. Vt verbigratia, Verbum esse prædestinatum, vt caro fieret. Quamquam ea denominatione magis directe cadat in humanitatem, quæ prædestinata est, vt Verbo vniretur, quam in Verbum ipsum. Propria ergo materia prædestinationis est res aliqua creata, & in tempore futura, vt in citato loco Augustinus ait, & libro de prædestinatione Sanctorum, cap. 10. dicens, Prædestinatione nouis Deus, quæ fuerat ipse facturus.

2. Persona diuina non prædestinatur.

August.

Materia prædestinationis creata

3. Rem dici prædestinationem dupliciter.

Ab 4.

1. Cor. 2.

Rursus sciendum est, duobus modis posse rem aliquam denominari prædestinatam: primo tantum in ordine ad esse, vel fieri: quo modo gloria, vel fides dici potest prædestinata, sicque intelligi potest illud Act. quarto. Conuenerunt Herodes, & Pilatus cum gentibus facere, quæ manus tua, & concilium tuum decreuerunt fieri. Secundo vero modo dicitur vna res prædestinata ad aliquid aliud præter suum esse, vt dicitur homo prædestinatus ad gratiam, vel gloriam: quo modo accipi potest illud, quod de sapientia Evangelicæ prædestinationis dicitur 1. Corinth. 2. Quam prædestinauit Deus in gloriam nostram. Ex his vero duobus, quæ in tali loquutione includuntur sub prædestinatione, vnum appellari solet obiectum, aliud terminus prædestinationis. Res enim illa, quæ proprie, & immediate prædestinari dicitur, obiectum prædestinationis vocatur: effectus autem, vel finis

ad quem dicitur prædestinari, appellatur terminus talis prædestinationis. Oportet tamen aduertere, inter has duas res, in diuersis sensibus, seu generibus causarum, posse intercedere quandam reciproca-tionem, seu denominationem mutuam. Nam, dum vna res prædestinatur ad aliquem terminum, etiam terminus ipse prædestinatur, vt fit, & in suo genere potest dici prædestinare cum habitudine ad rem aliam cuius est finis. Vt verbigratia, homo dicitur prædestinatus ad visionem beatificam: visio autem ipsa dici potest prædestinata ad felicitatem hominis, id est, vt fit forma intrinsece beatificans hominem formaliter.

Proprie tamen, & secundum receptum vsu loquendi, prædestinatio, de qua nunc loquimur, respicit tanquam obiectum, in quod immediate cadit, personam aliquam, eamque denominat prædestinatam ad aliquem terminum. Et ita, respondendo formaliter ad quæstionem propositam, dicendum est, solam personam creatam esse proprium obiectum prædestinationis, de qua nunc loquimur, seu esse rem, quæ proprie prædestinari dicitur. Hoc maxime videtur pertinere ad vsu vocis, & ideo satis probatur ex vsu, & modo loquendi Theologorum. Potest autem reddi ratio ex his quæ notat D. Thomas in dicto art. 1. quæstionis 23. Nam prædestinatio proprie significat ordinationem efficacem alicuius in vitium finem superantem naturam eius. Nulla autem res proprie ordinatur in huiusmodi finem nisi persona creata, ergo. Mai. supponitur ex vsu vocis, & ex eo, quod ad naturalem finem naturaliter res tendit, nec indiget, vt ab alio transmittatur per peculiarem prouidentiam nature superadditam, quam prædestinatio significat vel requirit. Min. autem declarabitur in sequentibus punctis.

Nam hinc sequitur illam prædestinationis denominationem, qua res dicitur absolute prædestinari, vtique ad esse, vel fieri, esse minus propriam, & in rigore non esse illam, de qua nunc loquimur. Probatur, quia per hoc quod res ordinatur ad esse, vel fieri, non ordinatur ad aliquid quod superet naturam eius: quia nihil magis postulat vnaquæque natura quam esse, & consequenter etiam fieri. Propter quod dixit Diuus Thomas, in cap. 1. ad Roman. lect. 3. Prædestinari nihil aliud est, quam ante in corde disponere quid sit de re aliqua faciendum. Potest autem aliquis de futurare, seu operatione disponere, vno modo quantum ad ipsam rei constitutionem. Sicut artifex disponit facere domum: alio modo quantum ad vsu, vel gubernationem rei. Et ad hanc (inquit) secundam dispositionem pertinet prædestinatio, non ad primam. Ex quo primo concludit ea, quæ pertinent ad constitutionem rei ipsius non proprie prædestinari. Vnde cum nihil magis pertineat ad constitutionem rei quam existentia, non dicitur proprie res prædestinari propter solam ordinationem ad existendum. At vero cum res dicitur prædestinari absolute solum id dicitur ratione existentie: non est ergo illa propria denominatio prædestinationis, prout nunc de illa loquimur. Quia vero negari non potest quin sit in Deo æterna rei prædestinatio ad existendum, per absolutum decretum voluntatis sue, cui in intellectu correspondet ratio æterna seu idea, per quam talis res in tempore fit, ideo nomen prædestinationis ad huiusmodi actum significandum extenditur. Ad tollendam autem verborum ambiguitatem, in his rebus potius nomine prædefinitionis, quam prædestinationis vttemur. Quod significauit Caiet. 1. Cor. 2. Nam verba illa, Quam prædestinauit & c. Expone, id est, prædestinuit, & in æterno suo decreto fieri proposuit.

Secundo sequitur, propriam prædestinationem, de qua agimus, non esse accidentium, sed substantiarum, ac proinde solam substantiam proprie prædestinari: de accidentibus vero solum late dici prout omnibus præmissis prædestinatio dicitur. Ratio est, quia præ-

Quæstio 23. 1. 2. 3.

1. Thom.

Prædestinatio proprie ad existendum, per absolutum decretum voluntatis sue, cui in intellectu correspondet ratio æterna seu idea, per quam talis res in tempore fit, ideo nomen prædestinationis ad huiusmodi actum significandum extenditur.

6. 1. Thom.

Prædestinatio proprie dicitur de re, quæ ordinatur ad finem assequendum: consequi autem finem est proprium substantiæ; nam accidentia potius esse solent, vel media, aut instrumenta, per quæ substantia consequitur finem, vel ad summum esse solent ipsa formalis consequutio finis. Igitur prædestinari simpliciter conuenit rei substantiali, non accidentibus. Item, quia licet accidentia ordinentur ad substantiam tanquam ad finem, cuius gratia sunt, ideoque suo modo dici possint præordinari, & prædefiniri: propter talem finem tamen ille finis non est supra naturam ipsorum accidentium; nam totum esse accidentium in tali habitudine intrinseca sibi & connaturali positum est, & ideo illa præordinatio non est proprie prædestinatio, prout de illa nunc agimus. Quod adeo verum est, ut in ipsis etiam accidentibus supernaturalibus verum habeat. Nam licet illa sint supernaturalia homini, tamen naturale illis est habere ordinem ad finem supernaturalem. Vnde gratia non proprie prædestinatur ad gloriam, nam eo ipso quod prædefinitur ut sit, ordinatur ad gloriam ex natura sua, homo vero, cui tam gratia, quam gloria supernaturalis est, pro prijsime dicitur prædestinari ad gloriam per gratiam: est itaque prædestinatio proprie substantiarum, non accidentium.

Tertio ex dictis consequitur, non omnium substantiarum esse proprium prædestinari, sed rationalium, vel intellectuum tantum: nam inanimata, vel irrationalia non sunt obiecta capacia prædestinationis, ut dicitur quæst. 23. notauit D. Thom. artic. 3. Et ratio est, quia substantiæ carentes intellectu non ordinantur ad beatitudinem, nec ad supernaturalem finem, cum illius non sint capaces. Dices, interdum ordinari substantiam inanimatam ad effectum superantem naturam eius. Ut, verbigratia, aqua ad lauandum animam, &c. ergo poterit cum omni proprietate dici quam fuisse prædestinatam ab æterno ad lauandam animam in lege gratiæ, sicut etiam dici possunt Sacerdotes prædestinati ad consecrandum corpus Christi in lege noua. Respondetur, verum quidem esse, hæc omnia esse ordinata à Deo ex æternitate per supernaturalem prouidentiam, non tamen per propriam prædestinationem, vnde de illa loquimur. Tum quia non est necesse illam prouidentiam descendere in singulis rebus ad singula indiuidua, per specialem prædestinationem, seu electionem, qualis in prædestinatione hominis intercedit, secundum doctrinam D. Thom. dicitur quæst. 23. art. 6. Tum etiam, quia ordinatio ad supernaturalem effectum, non est tanquam ad vltimum finem talis rei, sed potius totum illud est quoddam medium ad beatitudinem hominum ordinatum. Prædestinatio autem proprie dicta, ut nunc de illa loquimur, dicitur ordinationem efficacem rei, quæ prædestinari dicitur, ad suum finem vltimum consequendum, & ideo non cadit nisi in substantiam intellectualem.

Quarto concluditur ex dictis, huiusmodi prædestinationem proprie cadere in solam personam, non vero in naturam ut sic, etiam si rationalis, vel intellectualis sit. In qua re duæ extremæ sententiæ notandæ sunt. Prima fuit Scoti 3. dist. 7. vbi sentit, Christi humanitatem, vel animam primo, ac præcipue fuisse prædestinatam ad excellentem beatitudinem, & rationem illius fuisse etiam prædestinatam ad vniouem hypostaticam. Secunda est aliorum Thomistarum dicentium, naturam ut sic seu humanitatem nullius prædestinationis esse capacem. Sed quoniam res hæc proprie spectat ad materiam de incarnatione & in 1. tom. 3. p. disput. 50. sect. 3. tractata est, ideo breuiter cenfeo, naturam, v. g. humanitatem proprie prædestinari ad vniouem hypostaticam. Nunc autem non de illa prædestinatione loquimur, sed de prædestinatione ad beatitudinem, & ideo ab

illa naturam, ut naturam, excludimus. Natura enim per se non ordinatur ad beatitudinem, sed persona in illa subsistens. Quia beatitudo in operatione consistit: operatio autem proprie est suppositi, non naturæ, ut latius in citato loco.

Addidi vero in assertionem, hanc personam debere esse certam, seu creabilem, quia persona diuina (ut dixi) secundum se non est capax prædestinationis, cum per se & essentialiter beata sit. Quod est certissimum in propria natura, in extranea vero, & assumpta videtur posse prædestinari. Et ita loquitur de Christo Augustinus in illo tractatu 105. in Ioan. in fine. Vbi exponens illa verba. *Clarificauit Pater, claritate, quam habuit priusquam mundus fieret, apud te: illa exponit de claritate & honore Christi hominis, ut sic, quam in prædestinatione habuit ex æternitate. Alii qui tamen nolunt etiam hunc modum prædestinationis Christo tribuere, quia supposita assumptione humanitatis, tota gloria est illi connaturalis, & res non dicitur prædestinari ad naturalem finem, seu proprietatem, sed ad supernaturalem. Quæ ratio probat quidem, hanc prædestinationem Christi esse superioris ordinis, & non esse omnino condistinctam ab illa, qua prædestinatus est Filius Dei naturalis, sed cum illa coniunctam: non tamen probat non esse veram prædestinationem. Est tamen alterius considerationis, ut citato loco tertiæ partis videri potest. Hic ergo solum agimus de prædestinatione personarum creaturarum.*

Loquor denique absolute de persona creata, & non de humana, vel angelica, quia vtraque est capax prædestinationis, ut D. Thomas supra ad 2. notauit: quia etiam Angeli ordinantur ad supernaturalem beatitudinem. Solet tamen obijci, quia (iuxta Augustinum) non prædestinatur, nisi qui peccato subiaceret: nam ideo dixit Augustinus. *Prædestinationem esse propositum miserendi.* Angeli autem sancti nunquam subiacerunt peccato, & qui peccauerunt, non prædestinantur. Propter quod aliqui distinguunt duplicem prædestinationem: Vna est, quæ simpliciter ordinat ad bonum: & hanc dicunt habere locum in Angelis. Alia est, quæ liberat à miseria peccati: quam dicunt esse propriam hominum. Ita fere Bonauent. in 1. dist. 40. circa literam. Sed non est necessaria distinctio, simpliciter enim accidentarium est ad prædestinationem, quod persona fuerit in peccato, necne. Et illa verba, *Quod prædestinatio sit propositum miserendi*, apud Augustinum non reperiuntur, quamuis interdum declaret prædestinationem per verbum *liberandi*: sed loquitur de prædestinatione hominum, & ut D. Thomas aduertit, de liberatione etiam per præseruationem intelligi potest.

CAPVT V.

Quæ res cadant sub prædestinationem tanquam ipsius termini.

Diximus, materiam, circa quam prædestinatio versatur, duo comprehendere: scilicet personam, quæ prædestinatur, quæ vocatur obiectum prædestinationis: & rem, seu bonum, ad quod prædestinatur, quod terminus eiusdem prædestinationis appellatur. Cum ergo in præcedente capite obiectum prædestinationis explicauerimus, superest vt in præsentem de illius termino dicamus. De quo multa quæri solent, quæ hic breuiter expedienda sunt: scilicet, An terminus prædestinationis esse possit malum culpæ, vel pœnæ, vel solum aliquod bonum per se expetibile, & An quodlibet bonum, vel solum illud, quod supernaturale est, & inter supernaturalia, an sola beatitudo vel gratia, An vero alij actus boni possint sufficere prædestinationem terminare.

AN...
IN...
OM...
DE...
BON...
D.V.

2. *Assertio*
Malum cul-
pa non est
terminus
prædestin.
Concil.
Araus.
Cöcil. Trid.
Fulgent.
August.

Principio igitur pro certo statuendum est, malum culpæ non posse esse prædestinationis terminum: itaque Deus neminem ad malum culpæ prædestinat. Hoc est de fide, definitum in Concilio Arausi. 2. cap. 25. sumiturque ex Tridentino, sessione 6. capite decimo septimo, & latè tractatur à Fulgent. libro primo ad Monimum. Tradit etiam Augustinus libro de prædestinatione Sanctorum capite decimo. Vbi hac ratione dicit præscientiam latius patere, quam prædestinationem. Quia Deus solum ea prædestinat quæ ipse est facturus, præcitat autem etiam quæ non est facturus, neq; prædestinat, vt peccata. Et hac ratione libro quinto de Ciuitate capite nono, Deum esse authorem omnium potestatum, non vero omnium voluntatum. Quia malorum voluntatum author non est, & consequenter nec illas prædestinat, nec per suam præscientiam facit quod futuræ sint, sed quia futura sunt, illas præcitat. vt ibidem capite decimo subiungit. Ratio vero est, quia siuè prædestinatio ad intellectum pertineat, siue ad voluntatem, certum est aliquo modo inuoluere voluntatem, ita vt Deus prædestinare non dicatur, nisi quæ simpliciter vult fieri. Deus autem non vult peccatum fieri, ergo nec prædestinat illud, ergo neque hominem, vt peccet, seu malum faciat: Alioquin prædestinaret peccatum ipsum. Confirmatur, quia voluntas permissiua non satis est ad prædestinationem, sed secundum fidem Deus tantum permittit hominem peccare, non facit nec inducit eum, vt peccet: ergo non prædestinat. Denique hac ratione ostendimus in libr. 2. de Auxilijs, Deum præfinire mala culpæ, & omnia ibi adducta hanc veritatem confirmant.

3. *Assertio*
August.

Fulgent.
Isidorus.
Concil.
Valentini

Secundo dicendum est, licet in aliquo vero sensu, dici possit Deus, prædestinare aliquos homines ad malum pœnæ: non tamen in sensu propriissimo & rigoroso, in quo nunc loquimur. Prior pars ponitur propter Augustinum, qui interdum absolute dicit aliquos esse à Deo prædestinatos ad gehennam, vt patet in Enchirid. capite 100. & libr. 15. de Ciuitate capite primo, & libro vigesimo primo capite vigesimo quarto. Et ita intelligendus est, si alicubi dixerit absolute, aliquos esse prædestinatos ad interitum, vt libr. de Perfect. Iust. sicut illum exposuit Fulgent. dicto libr. 1. ad Monimum. Et eodem modo loquitur Isidorus libr. 2. de summo bono cap. 6. & indicat Concilium Valentinum sub Lothario cap. 3. Sed in hoc genere loquutionis aduertendum est, illam particulam *Præ*, dicere antecessionem æternitatis ad tempus, nõ voluntatis diuinæ ad præscientiam eius. Sic enim verum est, quod Concilium Arausic. & Trident. definiunt, Deum potestate sua neminem ad malum prædestinasse. Quod ego intelligo etiam de malo pœnæ, & æternæ miseræ, vt in secunda parte huius materie latius ostendam. Expendo tamen verbum illud, *Potestate sua*, quo significatur, Deum ex sola potentia, & voluntate neminem ad malum æternæ miseræ ordinasse. Id vero non excludit, quin ex iustitia aliquos in æternum punire decreuerit. Hoc autem decretum supponit præscientiam culpæ, propter quam homo dignus est tali pœna. Ideoque tale decretum non potest dici prædestinatio in ordine ad præscientiam, sed ratione æternitatis comparatæ ad talè effectum: & ita loquuntur dicti Patres, nam expresse declarant, prædestinationem illam supponere dictam præscientiam.

4.

Ex his ergo patet prior pars assertionis. Nam dicta loquutio in priori sensu vera est. Et ratio illius est, quia Deus vere dicitur prædestinare illa, quæ absoluta, & efficaci voluntate sua æternitate ordinauit, & facere decreuit, saltem eo sensu, quo particula, *Præ*, dicit, antecessionem æternitatis ad tempus: sed Deus absoluta voluntate decreuit punire, quos peccaturos, & vsque ad finem in peccatis permanuros esse, præcicit: ergo eos, vt impios, recte dicitur ad pœnam prædestinasse. Atque hæc ratio à fortiori

procedit de quacumque alia pœna.

Posterior item assertionis pars ex eadem doctrinâ declaratur, quia Deus dicitur propriissime prædestinare hominem, quando ex se, & ex sua beneuolentia, & affectu, & non tantum prouocatus ex præscientia alicuius operis ipsius hominis, illum ordinat efficaciter ad aliquem finem, vel terminum homini conuenientem, & commodum: sed illa præordinatio ad pœnam non est huiusmodi, non est ergo propriissima prædestinatio. Maior declaratur, ex scriptura, quoties enim in ea prædestinationis vox reperitur, in bonam partem accipitur, vt patet ex locis sæpe citatis: ideoque in hac significatione est iam usurpata hæc vox apud Scholasticos, cuius ratio patebit ex dicendis. Declaratur 2. ex quadam doctrinâ Damasceni libr. 2. de fide capite 29. quam indicauit Chrysostomus homilia 1. in ad Ephes. Dupliciter Deum aliquid velle hominibus, scilicet, vel ex se tantum, & ex sua propensione, vel prouocatus, & quasi coactus ab ipsiis hominibus. Priori modo vult eis bona, posteriori autem mala pœnæ. Prædestinatio igitur propriissime dicta, ad priorem modum voluntatis spectat, & ideo circa bona versatur, & in malum pœnæ non cadit.

Damasc.
Chryst.

Hinc ergo dicendum est tertio. terminum prædestinationis, semper esse aliquid bonum, ad quod homo ex peculiari Dei affectu ordinatur. Hæc assertio ex scriptura sumitur. Vbiunque enim verbum prædestinandi ponitur, in bonam partem accipitur. Ita etiam prædestinationem definit Augustinus libro de Prædest. Sanctorum, capite 10. & Bono perseuer. cap. 14. & hic etiam est vsus Scholasticorum. Patetque ex dictis à sufficienti partium enumeratione: patebitque amplius ex dicendis. Nunc ad maiorem explicationem addendum est, quia voluntas boni aliquando esse potest absoluta, aliquando vero tantum simplex effectus, quem velleitatem vocant: prædestinationem non quemcumque affectum boni, sed absolutum eius decretum dicere, vel includere. Hinc enim est illud Pauli ad Romanos octauo. Quos prædestinauit, hos vocauit, iustificauit, magnificauit: Vbi prædestinatos absolute dictos ad bonum intelligit, & tali modo, vt finem consequantur. Hinc etiam est illud August. capite decimo quarto de Bono perseuerantia. Prædestinatio est preparatio beneficiorum, versatur ergo circa bonum, quibus certissime liberantur, versatur ergo per absolutam voluntatem. Denique, & nomen ipsum prædestinationis hoc præfert, & communis vsus ita obtinuit.

Prædestinatio
reus decre-
tum absolu-
tum.

Rom 8.

Solum potest quis dubitare ex illis verbis, Act. 4. Quæ manus tua est? consilium tuum decreuerunt fieri. Vbi est sermo de Passione Christi, quam Deus non ex se voluit, sed propter hominum peccata: & tamen ibi ponitur verbum prædestinandi. Respondeo, quoddam esse malum pœnæ, quod in puram vindictam infligitur, vt est gehenna, & huic dicimus non proprie attribui prædestinationis nomen. Aliud vero est malum pœnæ medicinalis, quod in ordine ad maius bonum cum effectu consequendum ordinatur: & hoc sub huiusmodi consideratione sub prædestinationem cadit: nam est vinum ex medijs, vel remedijs, quibus Deus vitur ad salutem prædestinatorum obtinendam, & in hoc ordine continetur passio Christi: imo est maximum & quasi vniuersale remedium, quod Deus ex se sola sua infinita bonitate prædestinavit, pro hominibus iam lapsis in diuina præ-

Prædestinatio
proprie
sima habet
pro termino
superiorem
rale bonum.

8.

scientia. Vterius vero addendum est, propriissimâ prædestinationem, de qua nunc loquimur, non habere pro termino quodcūq; boni sed supernaturale. Ita D. Th. ar. 1. & omnes Scholastici, & est maxime consentaneum modo loquendi D. Pauli. Vbi quæ enim hoc verbum vsus est, agit aut de bonis gratiæ vnionis, vt ad Rom. 1. & ad Corint. 2. aut de bonis gratiæ sanctificationis, vt ad R. 8. & ad Eph. 1. Ratio etiam D. Thomæ Ephes. 1. est

Rom 1.

Cor. 2.

Rom. 8.

Ephes. 1.

est optima, quia naturalia bona sunt natura debita, & ordinatio in naturalem finem ex proprio imperio, & viribus ipsius, natura nascitur, ideoque non requirit specialem prædestinationem, sed communem providentiam. Finis autem supernaturalis non est ex inclinatione naturæ: nec eius consequutio est per vires proprias, & ideo, ut homo efficaciter in illum tendat, necesse est, ut ab alio ordinetur, & quasi transmittatur: & hoc fit per prædestinationem. Versatur ergo prædestinatio circa supernaturalia bona.

nam. Et Act. 13. dicitur. Quotquot prædestinati erant in aet. 13. vitam æternam. Et ideo, Prædestinationem ad vitam vocavit Tridentinum sess. 6. cap. 12. & Can. 17. & August. Cœcil. T. 178. lib. de Prædestinatione Dei (si tamen est eius) cap. August. 3. vocat prædestinationem gloriæ: gloria autem non prædestinatur, nisi quatenus aliquis prædestinatur ad gloriâ. Præterea cum Augustinus dixit prædestinationem esse præparationem beneficiorum, non excludit gloriâ, quæ maximum beneficium est: imo includit, cum addidit, quibus certissime liberatur, quicunque liberatur, quia homo non est perfecte à miseria liberatus, donec gloriâ obtineat. Imo etiam cum dixit August. prædestinationem esse præparationem gratiæ, gloriâ comprehendit, ut eleganter exposuit Fulgentius dicto lib. 1. ad Monimum cap. 8. & 10. vbi, Propere, inquit, omnia & vocationis initia, & iustificationis augmenta, & glorificationis premia in prædestinatione semper Deus habuit. Et rationem reddit, quia etiam vita æterna, teste Paulo, est quædam gratia. Denique Augustinus 15. de Ciuit. cap. 1. ciuitatem Dei dicit esse prædestinatam ad regnum cœlorum.

9. Quia vero in his bonis gratia, & gloriâ comprehenduntur (nam de vnione hypostatica nunc non agimus) difficultas esse solet, an vtraque, vel altera tantum sit terminus prædestinationis. Et in hoc est diueritas opinionum.

10. Prima opinio dicit prædestinationem habere pro termino & proximo, & vltimo solum gloriâ. Ita sentiunt omnes, qui prædestinationem constituunt in solo proposito dandi gloriâ, vt Ocham. Gabr. Guilhelm. de Rubion. in. 1. dist. 40. q. 1. & Catherinus opusc. de prædestinat. lib. 1. cap. vlt. & hb. 3. cap. 2. & 3. Fundamentum esse potuit, quia ex vi illius decreti est homo sufficienter ordinatus ad gloriâ infallibiliter consequendam: iam ergo est prædestinatus.

11. Hæc vero sententia, quantum ad partem exclusiuam, falsa est, & contra cæteros Theologos, & parum consentanea Paulo, qui ad Rom. 8. significauit, prædestinationem etiam versari circa media, quæ sunt vocatio & iustificatio. Et ad Ephes. 1. expresse dixit, Prædestinatis nos in adoptionem filiorum Dei, quæ fit per gratiam. Facit etiam, quod de eodem Paulo dicitur (Act. 22. Deus Patris nos horum præordinauit, vt cognosceres voluntatem eius & videres iustum & c. Apertissimeque id docuit Augustinus locis sepe citatis cum ait, Prædestinationem esse præparationem gratiæ, ac beneficiorum Dei. Et in Enchir. cap. 100. cum vocat prædestinationem ad gratiam. Et alia loca statim referemus, & rationem reddemus.

12. Est ergo alia opinio dicens, prædestinationem non versari circa gloriâ, sed solum circa gratiam. Hanc tenet Dur. in 1. dist. 41. quæst. 1. ad 1. & sequuntur aliqui moderni, tribuuntque D. Thom. eo quod hic art. 4. dicit, dilectionem seu electionem ad gloriâ supponi ad prædestinationem, vt inde inferunt non pertinere ad illam. Adducunt etiam Augustinum, qui prædestinationem semper definit per ordinem ad gratiam. Ratio denique Durandi est, quia providentia non est de fine, sed de medijs: at prædestinatio est pars providentiæ: ergo.

13. Hanc vero sententiam etiam quoad partem negantem falsam esse existimo. Et in primis est contra communem sententiam aliorum Theologorum. Nec D. Thomas refragatur, quia in illo articulo loquitur, supponendo, prædestinationem formaliter pertinere ad intellectum: loquendo vero de voluntate, quam necessario vel dicit, vel connotat prædestinatio, non negat illam habere pro termino gloriâ. Imo sepe significat prædestinationem includere voluntatem dandi gratiam, & gloriâ. Nam art. 1. ait: Ratio transmissionis creaturæ a rationali in suam vitam æternam, prædestinatio nominatur. Et art. 2. dicit, Prædestinationem esse rationem ordinis in salutem æternam. Et infra dicit, Exequutionem prædestinationis extendi vsque ad magnificationem, quæ est gloriificatio. Et præterea, licet daremus, gloriâ vt intentam per electionem, seu dilectionem, quam ponit D. Thomas ante prædestinationem, non pertinere ad prædestinationem, sed supponi ad illam: Nihilominus negari non potest, quin voluntas aliqua dandi gloriâ ad prædestinationem pertineat vel in illa includatur. Hoc enim aperte sumitur ex Paulo ad Rom. 8. prædestinationem vsque ad glorificationem perducit. Vnde cap. 9. ait: Vt ostenderet diuitias gratiæ suæ in vasa misericordiæ, quæ prædestinavit in glo-

Hinc vero aliqui sumpserunt occasionem distinguendi duas prædestinationes, vnâ ad gratiam, & aliam ad gloriâ, vt videre est in Turriano lib. de Prædestinatione. Quæ distinctio, si data fuisset in ordine ad diuersos homines, scilicet, prædestinatos, & reprobos, admitti posset: dummodo sub prædestinatione ad gloriâ, quæ sola est prædestinatio simpliciter, includatur etiam gratia. Sic enim possunt multi reprobi dici prædestinati ad fidem, & ad gratiam in hac vita pro aliquo tempore obtinendam, quæ dici potest prædestinatio secundum quid respectu alterius. Non est tamen hic sensus dictorum authorum, sed in ipsis prædestinatis illas duas prædestinationes distinguunt, vt ponant alicuius prædestinationis causam, & non videantur contradicere Augustino neganti causam prædestinationis, vt infra videbimus.

Nobis autem non est distinctio necessaria, meritoque ab Scholasticis non est vniuersa. Nam licet in Deo sit voluntas dandi gloriâ, & dandi gratiam, quæ voluntates possunt dici plures actus ratione distincti: tamen prædestinatio perfecta, & simpliciter dicta vna est, quæ prout in voluntate consideratur, vt utrumque actum complectitur, prout vero spectat ad intellectum, dicit vnâ completâ rationem mediorum omnium, quibus efficaciter perducitur prædestinatus ad gloriâ, ex proposito diuine voluntatis. Ratio autem est, quia prædestinatio est transmissio quædam in mente, seu voluntate prædestinantis existens: transmissio autem perfecta non respicit tantum terminum vltimum, sed etiam viam, nec solum viam, sed attingit etiam vltimum terminum intrinsecè, seu inclusiuè, vt sic dicam: ergo prædestinatio complectitur gloriâ, vt vltimum terminum, & gratiam, vt viam. Vnde hic quadrat illud Aristotelis. Vbi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantum. Hic enim prædestinatio ad gratiam est propter gloriâ, & prædestinatio ad gloriâ est propter gratiam: ergo vna completa prædestinatio verique terminum complectitur, vnum vt vltimum, alium vt proximum. Sicut vnus motus est ad vltimum terminum, & ad omnes intermedios.

Ex quo intelligitur, terminum gloriæ esse vnum, terminos autem gratiæ esse plures: sicut in motu vnus est postremus terminus, plures autem intermedij: Reducit autem Paulus ad Rom. 8. omnes ad duo capita terminos gratiæ ad duo capita, scilicet vocationem, & iustificacionem: sub vocatione comprehendit omnia danda gratiæ præuenientis, seu excitantis, per quæ Deus inchoat salutem in prædestinato: sub iustificacione vero comprehendit omnia dona gratiæ adiuantis, seu cooperantis, per quæ perficit Deus sanctificationem prædestinati, eamque conseruat vsque ad finem vite. Præter hoc vero, solet interdum præ-

Handwritten notes in the right margin, including the word 'D.V.' and other illegible characters.

Vertical marginal notes on the left side of the page, including '9. In gratia', '10. Opin. Ocham. Gabr. Guilhelm. de Rubion. Catherin.', '11. Hæc opinio', '12. Opin. Durand.', '13. Opin. Durand.', and '14. Opin. Durand.'.

Vertical marginal notes on the right side of the page, including '14. Distinctio duplicis prædestinationis. Turriano.', '15. Requiritur potest, si a distinctio.', '16. Plures terminos gratiæ ad duo capita. Paul. ad Rom. 8.', and 'Aristot.'.

De Thom. p. 14. artic. 9. Aliter de scientia.

Ratio affirmativa.

Affertio.

Thom. de sententia D. Thomae, Alensis, & aliorum, quos statim commemorabo, & latius infra tractandum de causa praedestinationis.

De Thom. p. 14. artic. 9. Aliter de scientia.

De Thom. p. 14. artic. 9. Aliter de scientia.

possibiles, etiam si nunquam futurae sint, seu (quod idem est) abstrahendo a futuritione absoluta in aliqua differentia temporis. Visionis autem scientia terminatur ad res aliquando futuras, easque ut futuras, repraesentat, vel inuenitur. Secunda differentia communis Theologorum est, quia scientia simplicis intelligentiae antecedit omne decretum Dei liberum, estque ita naturalis, quod necessario conueniret Deo, etiam si nihil libere vellet. Scientia autem visionis supponit voluntatem Dei libere volentem aliquid: quia sine voluntate Dei libera, nihil potest esse futurum. Ex his ergo evidens est assertio, quia praedestinatio consistit in aliquo actu libero, ut ostensum est: scientia vero simplicis intelligentiae, non est libera Deo, sed est in illo ante omnem actum liberum: ergo est ante praedestinationem. Confirmatur, quia in Deo naturalia sunt priora liberis, saltem subsistendi consequentia, quia esse possunt sine illis: quia Deus sine naturalibus proprietatibus esse non potest, sine liberis autem actibus, ut tales sunt, esse potest. Confirmatur secundo, quia ante liberum actum supponitur cognitio: ergo illa non potest esse libera, sed naturalis: sed talis cognitio in Deo non est, nisi simplex intelligentia: ergo haec est, quae ad praedestinationem supponitur.

Tertio dicendum est, nullam scientiam, quae sit de rebus in aliqua differentia temporis absolute futuris in persona praedestinanda, necessario praesupponi ad totam illius praedestinationem. Hanc assertionem non omnes admittunt: est autem communis Thoma, Alensis, & aliorum, quos statim commemorabo, & latius infra tractandum de causa praedestinationis. Ut autem illam probemus, suppono, duobus modis posse Deum praecognoscere absolute aliquid esse futurum in tali tempore, scilicet, vel in praesentia obiecti aeternitatis, in qua DEVS inuenitur omnes rerum causas, omnesque determinationes earum, cum omnibus circumstantiis suis, vel in decreto suae voluntatis, quod vult illud fieri, nam quod ipse absolute vult, certo futurum est. Qui duo modi sciendi, seu duo media cognoscendi maxime locum habent, in bonis effectibus, qui a Deo praedestinati, seu praehiri possunt voluntate absoluta, de quibus nunc agimus. Ita vero comparantur ad decretum diuinae voluntatis, ut illud necessario supponant, quia scientia illa, quae est in decreto, necessario supponit decretum, ut per se constat, quia decretum est fundamentum, & ratio talis scientiae. Scientia vero intuitiua ipsius rei in se, multo magis supponit decretum, quia supponit determinationem omnium causarum, a quibus res illa habet, quod sit futura, inter quas prima est diuina voluntas, & decretum eius. Vnde etiam inter illos duos modos cognoscendi talia futura, praecedit secundum rationem ille, qui est in decreto, quia decretum supponitur ad determinationem omnium aliarum causarum, per quas res futura est, & praesentialiter cognosci potest.

Ex his ergo concluditur, rem illam, quae per decretum praedestinationis ordinatur ut sit, non posse praesciri ut futuram ante tale decretum, ac proinde respectu illius rei manifestam esse assertionem propositam, videlicet, scientiam talis rei, ut futurae, non necessario supponi ad praedestinationem eius, imo nec posse esse ante illam, quia talis res a praedestinatione habet, quod sit absolute futura, nam ex vi decreti praedestinationis, quodcumque illud tandem sit, applicantur auxilia, & media necessaria, ut talis effectus futurus sit, ergo decretum supponitur ad futuritionem tanquam causa ad effectum: ergo etiam supponitur ad praedestinationem futuritionis, quia prius secundum rationem est res futura absolute, quam praescitur absolute futura, tum quia obiectum determinatum scientiae ad illam supponitur, tum etiam quia res non est

futura, quia praescitur, sed potius e conuerso, ideo praescitur, quia futura est. Quoniam haec praescientia, de qua loquimur, non est causa futuritionis rei, nec est scientia practica, sed speculatiua, vel intuitiua, quae supponit obiectum suum. Ergo talis praescientia non solum non est prior decreto praedestinationis, sed etiam est posterior. Nec enim omnino simul, aut concomitanter tantum se habent, cum vnum sit ratio, & fundamentum alterius, ut explicatum est.

Loquor autem semper de decreto praedestinationis, ut ab opinionibus abstraham. Etenim qui dixerit, praedestinationem esse formaliter in ipsa praescientia, seu esse ipsam praescientiam, non admittet, praescientiam futurorum esse posteriorem praedestinationi, sed dicit, potius ipsammet praedestinationem esse praescientiam futurorum formaliter, & omnino simul. Nihilominus tamen negare non poterit, quin talis praescientia sit posterior decreto illo, quod ad talem praedestinationem necessarium est. Primo quidem, quia, ut ostendi, talis praescientia non est rei futurae, ut sic, ante tale decretum, sed post illud. Secundo, quia talis scientia non potest habere rationem praedestinationis, nisi ut est aliquo modo libera ipsi Deo, iuxta principia superius posita, non est autem libera, nisi quatenus supponit decretum liberum voluntatis. Vnde, qui dicunt praedestinationem esse praescientiam, dicunt esse scientiam approbationis, quae libera est. Scientia autem approbationis supponit voluntatem approbantem effectum praesentem, & hac ratione per illam scientiam cognoscit Deus, effectum sibi placitum & approbatum per absolutum decretum suae voluntatis, infallibiliter esse futurum. Ex hoc autem, quod talis praescientia absoluta effectus futuri per praedestinationem non est prior, sed posterior decreto praedestinationis: optime sequitur, & non esse priorem praedestinationi, & esse vel posteriorem illa, si praedestinatio in voluntate esse intelligatur, vel saltem esse posteriorem initio (ut ita dicam) praedestinationis, nam hoc initium a voluntate sumi indubitatum est, ut postea videbimus.

At enim, licet haec vera sint respectu eiusdem effectus praedestinati, dubitari adhuc potest, an praedestinatio vnus rei, vel effectus supponat necessario an praedestinatio vnus rei, vel effectus supponat necessario an praedestinatio vnus rei, vel effectus supponat necessario an praedestinatio vnus rei. Idem affirmare videtur D. Thom. 3. p. q. 1. artic. 3. ad 4. vbi ait, Quod praedestinatio supponit praescientiam futurorum: hoc autem non potest intelligi respectu eiusdem effectus praedestinationis, ut probatum est, ergo saltem debet intelligi de praescientia vnus rei respectu praedestinationis alterius. Nam, quod loquatur de praescientia absoluta rei futurae, videtur manifestum, quia ex illo principio declarat, Christum fuisse praedestinatum, praeniso Adae peccato, ut futuro. Et hoc nullum videtur inconueniens, imo necessarium moraliter, quia saepe ex praescientia vnus effectus, moueri potest, & mouetur Deus ad praedestinandum alium, ut quia praescit, Peccatum peccatum, praedestinat, ut, poenitentiam agat antequam moriatur.

Respondeo, quaestionem hanc posse tractari, aut de tota praedestinatione, aut de vno vel alio effectu eius. De tota praedestinatione pendet haec quaestio ex alia, an totius praedestinationis detur aliqua causa, vel ratio ex parte effectuum futurorum. Nam si talis causa datur, profecto necesse est, ut praescientia illius supponatur ad totam praedestinationem, quia necesse est ut supponatur ad primum decretum praedestinationis. Nam illa res futura, quae dicitur esse ratio praedestinationis, non potest esse ratio illius, nisi ut praescita, quia non potest aliter mouere voluntatem, debet ergo illius praescientia supponi. Si autem non datur talis ratio totius praedestinationis, nec praescientia aliqua futuri effectus, ad totam praedestina-

Handwritten notes on the right margin, including "D.V." and other illegible scribbles.

prædestinationem necessario supponitur. Quia hæc præsuppositio, & ordo rationis debet fundari in aliqua habitudine, quam per se habeat vna res comparatione alterius: si enim impertinenter se habeant inter se, impertinens etiam erit talis præscientia ad talem prædestinationem. Habitus autem per se non potest esse, nisi causalitatis (sub causalitate enim comprehendimus quamcunque occasionem, vel motuum, quod vna res præbeat ad volendam, vel prædestinandam aliam) Igitur resolutio huius dubij de hoc ordine pendet ex alia de causa prædestinationis, quod infra tractabitur. Nunc autem breuiter supponimus, ex parte Christi, & meritorem eius, posse dari causam prædestinationis nostræ: non vero ex parte ipsius hominis prædestinati, nec vilius creaturæ respectu alterius. Ac proinde prædestinatio nostra supponit quidem præscientiam absolutam futurorum ad Christum dominum pertinentium, non vero illorum, quæ ad ipsummet prædestinatum, vel ad alios homines, aut Angelos pertinent.

Datur causa prædestinationis ex parte Christi, non autem ex parte prædestinati.

ii. Potest autem specialiter interrogari, An prædestinatio tota alicuius hominis supponat saltem præscientiam, quod talis homo futurus sit in rerum natura. Aliqui enim putant, id esse necessarium, quia gratia supponit naturam, prædestinatio autem est ad gratiam, sub gratia gloriam includendo, ergo supponit esse naturæ, iuxta doctrinam Caietani 3. part. quæst. 1. artic. 3. Item quia prouidentia supponit existentiam earum rerum, quibus aliquid prouidetur saltem vt præsentem in æternitate, quia nemo prouidet, nisi rebus futuris: ac prædestinatio est prouidentia quædam: ergo necessario supponit præscientiam futuritionis, saltem ipsius subiecti prædestinandi.

12. Dicendum vero est, etiam ex hoc capite, non necessario supponi præscientiam rei alicuius futuræ in ipso prædestinato ad totam prædestinationem. Ita sentit D. Thom. dicta quæst. 23. artic. 2. ad 2. Et hac ratione dicit cum Origene, quem refert, *Prædestinationem esse posse eius, quod non est.* Hoc autem potest dupliciter intelligi: primo quod prædestinatio sit rei nondum existentis in se, & in propria natura: & hoc modo exponit illud Alenf. 1. part. quæst. 28. Memb. 2. articulo 1. & est per se euidens, quia prædestinatio est æterna; & existentia rei prædestinatæ est temporalis. Secundo potest id intelligi de esse rei in præscientia Dei: & hoc modo ait supra Alenf. prædestinationem esse rei existentis in præscientia. Sub distinctione vero opus est, quia ipsum esse rei in præscientia sumitur, vel vt antecedens decretum prædestinationis: vel vt consequens. Hoc posteriori modo, verum est, prædestinationem semper esse alicuius entis in præscientia: quia posita prædestinatione ex vi illius res præscitur futura. Priori autem modo prædestinatio etiam est non entis simpliciter, seu, nondum futuri pro illo signo in præscientia: sed tantum entis possibilis, quod per ipsam prædestinationem ordinatur, vt sit: Nam per eandem voluntatem prædestinatus ordinatur vt sit, & vt sit propter talem finem. Ideoque non est in hoc eadem omnino ratio de prouidentia, & de prædestinatione, vt infra cap. penult. huius libri melius declarabimus. Nec illa doctrina Caietani necessaria est, vt in eodem loco 3. p. latius adnotauimus: quia licet gratia supponit naturam, in genere subiecti, seu causæ materialis, & in ordine executionis: ordine tamen intentionis, & prædestinationis non est necessarium supponi, sed satis est, si per modum vnius, seu per quandam habitudinem cum illa coniungatur, vt in dicto cap. penult. latius explicabitur.

13. At vero, si non de tota prædestinatione, sed de vno, vel altero effectu eius quæstio tractetur, sic non est inconueniens, quod prædestinatio hominis ad

vnum effectum, seu beneficium prædestinationis, supponit præscientiam absolutam alterius effectus. Hoc probat ratio dubitandi superius posita: Et fortasse in eodem sensu loquutus est D. Thom. in citato loco 3. partis, quamuis possit de scientia conditionata intelligi: de qua dicemus in capite sequenti. Quomodo autem hæc scientia prædictum ordinem feruet cum decreto prædestinationis, & quasi cum illo misceatur (vt sic dicam) intelligetur melius, explicato toto ipso prædestinationis decreto. Nunc duo solum consideranda sunt. Vnum est, totum hunc ordinem spectandum esse, vel inter finem totius prædestinationis, qui est glorificatio & mediâ ad illum: vel inter mediâ ipsa inter se, quatenus vnum est propinquius fini, quam aliud, vt iustificatio, quam vocatio, & consequenter vnum comparatur ad aliud, sicut finis ad medium sibi propinquum, vel è conuerso. Seclusa enim hac habitudine, ad quam omnis alia reduci potest, nulla manet ratio ordinis per se inter prædestinationis effectus, seu terminos: & ita nulla erit etiam ratio, ob quam præscientia vnius supponatur prædestinationi alterius, vel è conuerso.

Ultra hoc vero, præ oculis habendus est duplex ille modus præcendi futura, vel in decreto prædestinationis, vel in ipsis, secundum præsentiam obiectiuam æternitatis. Nam præscientia, quæ est in decreto, habet ordinem cum ipsis decretis, iuxta ordinem, quem decreta ipsa ratione distincta inter se habent. Vt verbi gratia, in prædestinatione inuoluitur decretum dandi gloriam, & dandi gratiam, quæ sunt etiam ratione distincta: Si ergo inter hæc decreta seruatur ordo intentionis, ita vt decretum dandi gloriam sit prius, quam decretum dandi gratiam, etiam præscientia futuræ gloriæ ex vi decreti præcedit secundum rationem ad decretum dandi gratiam. Si vero inter hæc decreta non est ordo intentionis, sed tantum executionis, ita vt decretum gratiæ prius sit, quam decretum gloriæ, præcedit vtique præscientia futuræ gratiæ, ante decretum, & præscientiam gloriæ. Et ratio est, quia posito decreto libero, absoluto, & efficaci alicuius effectus, quicumque ille sit, statim ex vi talis decreti est futurus infalibiliter ille effectus: hoc enim pertinet ad efficaciam diuinæ voluntatis. Statim vero, ac ille effectus est futurus ex vi sui decreti, præscit Deus futuritionem eius prius ratione, quam aliud liberum decretum habere intelligatur: tum, quia iam illa scientia est mere naturalis, ac necessaria, supposito tali decreto, & naturalia sunt priora liberi: tum etiam, quia subsequens decretum pendet (vt more nostro loquamur) ex priori, & ex illa præscientia. Vt verbi gratia, si decretum gloriæ præcedit tantum intentionis finis, oportet vt illam intentionem, & efficaciam eius præsciat, vt inducat ad electionem mediorum. Nam qui intendit finem, non intelligitur eligere medium, donec intelligatur scire se intendisse finem, & ideo debere media intelligere, & applicare accommodata intentioni, vt vis illius intentionis ad effectum perducatur voluntarie. Quomodo enim posset quis voluntarie applicari ad electionem ex vi intentionis, nisi prænosceret illam; illa autem præscita Deo, in illa præscitur futuritio effectus intenti. Hac ergo ratione, necesse est, vt inter decretum de fine, & decretum de medio hæc præscientia interponatur. Si vero decretum efficax circa finem non præcedit, tunc contrarius ordo seruabitur. Vt verbi gratia, si Deus prius decreuit Petrum vocare ad fidem vocatione congrua, quam habuerit decretum efficax, per quod intenderit fidem eius, prius etiam sciuit vocationem talem Petri fuisse futuram ex vi sui decreti, & tunc præsciuit ex illa consequi fidem, & sic de cæteris. Hæc enim omnia locum habent tam in omnibus medijs respectu finis vltimi, quam inter ipsa media inter se quatenus

14. Duplex præscientia futurorum.

Caiet.

Alenf.

quatenus vnum comparatur ad aliud, tanquam causa ad effectum, vel tanquam proximus finis ad medium.

35. Quocirca loquendo de alio modo præscientiæ, qui est de ipsis effectibus in se: quia hæc scientia supponit executionem, & effectiorem causarum, vt præsentem obiectiue in æternitate, necesse est, vt præscientia illius medijs prioris in executione præcedat ante præscientiam, & voluntatem executionis subsequenti medijs, secundum eundem executionis ordinem. Quia nemo applicat secundum medium, donec videat effectum medijs prioris. Et eadem ratione prior est præscientia futuræ gratiæ, quam voluntas per quam datur perseverantia in illa, & præscientia futuræ perseverantiæ, quam voluntas dandi gloriam per modum executionis illam. Quæ omnia in sequentibus capitulis clariora fient.

CAPVT VII.

Quomodo scientia conditionata effectuum contingentium ad prædestinationem necessaria sit, vel ad aliam comparetur.

36. Supponit hæc quæstio esse in Deo scientiam infallibilem horum effectuum, abstrahendo ab actuali existentia futura de facto, & cognoscendo simpliciter, quid factura esset causa libera, si in tali ordine rerum, & cum talibus circumstantijs constitueretur. De qua scientia, & suppositione multa dixi in opusculo de scientia Dei libro secundo. Et inferius tractando de medijs, & effectibus prædestinationis, ad demus nonnulla, quæ necessaria videbuntur. Nunc, sine alia reprobatione, hoc supponimus, tum quia ex discursu capituli constabit, quanta sit necessitas huius scientiæ, ad prædestinationem, & consequenter quam vera sit eius assertio, seu suppositio: tum etiam, quia iam fere nulli sunt, qui audeant negare Deo scientiam hanc, in scripturis sanctis satis expressam, & à sanctis Patribus passim recognitam: sed solum de medio cognoscendi talia futura solet esse controversia, quæ non minus de scientia absoluta futurorum contingentium inter Theologos versatur. Et ex dicendis fortasse resolutio aliqua illius non difficile haberi poterit.

37. Hoc ergo supposito, duo alia, quæ ad præsentem materiam pertinent, inquirimus. Vnum est, quomodo hæc præscientia ad prædestinationem comparetur, id est, an habeat aliquem ordinem per se cum illa, vel ad illam nihil referat, esto, alioquin Deo conveniat propter infinitam vim intelligendi, quam habet: plura enim scit Deus, quam ad prædestinationem necessaria sunt, vel cum illa ordinem per se habeant. Aliud punctum est, an hæc scientia seruet aliquem ordinem prioris, vel posterioris secundum rationem respectu prædestinationis, cuius decisis ex priori omnino pendet.

38. Ratio igitur dubitandi in priori puncto est, quia præscientia hæc, nec est ipsa prædestinatio, nec pars, vel effectus eius, nec causa illius, ergo nullum ordinem per se habet cum illa. Quis enim alius ordo per se cogitari potest: Antecedens quoad tres priores partes facile probatur, quia hæc scientia de contingentibus sub conditione antecedit decretum liberum Dei, & abstrahit ab actuali existentia realiter futura in aliqua differentia temporis, & ita comprehenditur sub scientia simplicis intelligentiæ, non potest ergo esse prædestinatio, quæ dicit actum liberum, nec pars prædestinationis, quæ similiter debet esse libera, vel supponere actum liberum. Et eadem ratione multo minus potest esse effectus, quia effectus non solum supponit actum liberum Dei, sed etiam est temporalis: scientia autem illa æterna est. Vnde Suarez: De Deo trinuno.

tima vero pars constat, quia hæc scientia esset causa, vel ratio ipsiusmet decreti prædestinationis, & hoc non, quia decretum est in Deo, & nihil, quod in Deo est, habet causam. Nec rationem etiam habere potest ex parte præscientiæ futurorum effectuum, alias prædestinaret Deus hominem, quia præsciuit, eum bene vsurum auxilijs gratiæ, quod dici non potest, vt infra ostendam.

Dicendum vero est, scientiam conditionatam de omni effectu contingente prædestinando, quod scilicet, infallibiliter futurum sit, si Deus hoc, vel illud auxilium præbeat, necessariam omnino esse in Deo ad prædestinationem, & præfinitionem effectuum liberorum, qui ex vi prædestinationis absolute, & infallibiliter futuri sunt. Hanc assertionem illi solum negare possunt, qui omnino negaverint, Deum futura hæc cognoscere. Qui vero senserint, Deum illa certo cognoscere, etiam si in modo, vel medio, quo illa cognoscit, varie sentiant: non est, cur non in huius assertionis veritate contentiant. Vt autem necessitas huius scientiæ ad prædestinationem certa ratione demonstraretur in omni opinione, oportet prius supponere, decretum prædestinationis, prout ad voluntatem spectat, tam respectu gloriæ, quam respectu gratiæ, varijs modis infra tractandis explicari, & affirmari, & iuxta eorum diuersitatem varias esse rationes necessitatis huius scientiæ: & diuersum etiam modum exponendi illam: quod per singulos dicendi modos discurrendo, declarabo.

Quidam ergo prædestinationis decretum explicant per modum cuiusdam singularis præfinitionis, tam gloriæ vnus cuiusque prædestinati, quam quantitatatis eius in particulari, atque etiam singulorum actuum seu bonorum, per quos talis gloria comparanda est. Ac subinde per absolutam quandam præparationem auxiliorum omnium, quibus tales actus efficiendi sunt, à prima vocatione vsque ad vltimam consummationem doni perseverantiæ. Quem dicendi modum nos maxime probamus, vt in sequentibus dicemus. Talis ergo prædestinationis modus, nec intelligi, nec cogitari potest sine illa præscientia, huius necessitatis est, quia nullus prudens potest absolute decreto suæ voluntatis statuere, vt aliquid fiat, vel proponere, consequi aliquem finem, nisi prius certus sit, se habere potestatem faciendi id, quod vult: vt saltem sciat se habere media, quibus talem finem comparare valeat. Quia non potest intendere efficaciter, nisi id quod iudicat sibi esse possibile, nec potest iudicare, saltem prudenter & sine temeritate, sibi esse possibilem effectum, nisi præcognoscendo potestatem in se, vel in medijs, quæ ab ipso possint applicari.

Quod si intentio, & voluntas prædestinantis, seu disponentis talis sit, vt quod absolute decreto statuit, & præfinit, omnino infallibiliter implendum sit, ita vt talem voluntatem frustrari, contradictionem implicet: necessarium omnino est, vt scientia, quam habere supponitur de illa potestate, & efficacia medijs ad talem finem, sit omnino infallibilis. Quia voluntas est cæca, & ab intellectu ducitur: & ideo non posset intellectuale agens per voluntatem secure statuere de tali effectu, absolute efficiendo; vel tali fine consequendo, nisi per intellectum prius infallibili scientia iudicasset, tali, vel tali modo illum finem, vel effectum comparari posse. Quod adeo verum est, vt etiam de his rebus, quas Deus per se ipsum efficit, non posset habere voluntatem absolutam illas efficiendi, nisi prius in se cognouisset potentiam sufficientem ad illas faciendas. In hac autem scientia includitur illa conditionata scientia, vel sunt omnino idem. Quid enim est præcognoscere talia media, esse talia, vt per illa possit infallibiliter obrineri talis finis, nisi cognoscere, quod si talia media ponantur, ille effectus

4. Conclusio.

15. Primus modus duo explicandi decretum prædestinas.

Necessitas huius scientiæ ad vnum prædestinatio.

Handwritten notes in the right margin, including "D.V." and other illegible scribbles.

effectus seu finis per illa infallibiliter fiet: hæc autem est scientia conditionata, de qua agimus. Omnes ergo qui ponunt DEVM prædestinare homines ad gloriam, per absolutum decretum prædefinitivum, ante præscientiam absolutam omnium futurorum meritorum, necesse est, ut præscientiam conditionatam supponant eorum actuum liberorum, seu mediorum, per que talis gloria comparari potest, & infallibiliter comparabitur, si talia media, & auxilia ad illum actum efficiendum præbeantur. Idemque cum proportione est, si prædestinationatio ipsorum mediorum constituatur per absolutam præfinitionem singulorum actuum liberorum, ante omnem scientiam visionis propter eandem rationem.

7.
Discrimen
inter varios
modos huius
præscientia

Est autem notabile discrimen inter sic opinantes, circa modum, quo DEVS movet voluntatem hominis ad exequendum actum liberum, quem DEVS ipse præfinit, ut homo illum faciat. Nam quidam aiunt DEVM id facere per motionem quandam, quæ intrinseca sua virtute habet vim physice prædeterminandi hominis voluntatem ad illum actum: ita ut, posita illa motione, impossibile sit, in sensu (vt aiunt) composito, voluntatem hominis non elicere actum illum, ad quem movetur. Unde evidenter sequitur, DEVM priusquam det illam motionem, vel quam statuat illam dare, præscire hanc conditionatam propositionem, *Si ego dederō tali voluntati talem motionem, faciet illum actum.* Et quia omnia media libera prædestinationis facit DEVS fieri ab homine efficaciter illum movendo per huiusmodi motionem, fit, ut priusquam hæc media præfinit, cognoscat illa esse futura infallibiliter sub ea conditione, si ipsi det homini talem motionem, vel talia auxilia de se efficaciter. At vero, qui non admittimus talem efficaciam modum circa actum liberum (quia nec necessarius est, nec ille conservaret libertatem) sed solum in vocatione congrua efficaciam prævenientis auxilii constituimus: dicemus etiam, DEVM præcognoscere efficacitatem talis vocationis infallibiliter futuram, si detur, atque ita dari scientiam conditionatam de actu futuro per talem vocationem, si detur, quam scientiam etiam dicimus esse necessariam ad præfinitionem talis actus, atque adeo ad prædictum prædestinationis modum.

8.
Aliud discrimen.

Hinc autem facile intelligi potest discrimen aliud inter has sententias, quoad modum talis scientiæ. Nam qui priori modo sentiunt, re vera non ponunt illam scientiam de aliquo effectu contingente, vt sic, in se scipso, sed de effectu vt necessario in aliqua causa, à qua necessario dimanat, si causa ponatur, id est, in illo auxilio præmio de se efficaci & physice prædeterminante. Quia necessarium putant, illo posito, sequi actum, sicut sequi terminum actionis, posita actione. Quomodo autem hoc cohæreat cum vera libertate: & contingencia illiusmet effectus respectu suæ proximæ causæ, laborant quidam, vt explicent, an vero id assequantur, nunc non tractamus. Neque etiam an satis delectarent, quomodo hi, qui tali motione careant, eamque in sua potestate non habent, libere careant actu, quem sine tali motione habere non possunt. Quod vero ad illam scientiam attinet, facillime illius rationem reddunt, supposito illo principio, quia est scientia vere naturalis, & in virtute causæ naturaliter agentis, & secum trahentis inferiorem causam, quam præmouet. Nos autem credimus illam esse scientiam de effectu contingente, vt contingens est, & vereliber, ideoque etiam positus omnibus causis, & conditionibus prærequiritis, vt tales effectus sint, posse non fieri: & nihilominus Deum sua infinita virtute intelligendi præscire infallibiliter, quid futurum sit à tali causa, si ponatur cum talibus auxilijs vel conditionibus. In

qua quidem re laboramus aliquantulum in explicando modo talis præscientiæ: illam tamen difficultatem superamus, tum ex infinitate diuini luminis, tum ex veritate talis obiecti in se spectati, tum maxime exemplo præscientiæ futurorum absolutorum, quæ fere eandem habet difficultatem. Ea vero difficultate superata, facile libertatem actuum cum præfinitione, & prædestinatione comparamus: modumque illum præscientiæ sufficientem, & aptissimum esse ad dictam præfinitionem, & prædestinationem habendam ostendimus. Ita igitur satis constat, quomodo hæc præscientia in vtraque sententia supponenda sit, ad prædictum prædestinationis modum.

Alij vero non putant esse ponendam in Deo prædefinitioem alicuius circumstantijs eius: nec alicuius effectus, qui intrinsece pendeat ex actibus liberis. Hæc ergo consequenter negant, prædestinationem fieri per modum singulæ præfinitionis, nec per decretum absolutum dandi gloriam, quod merita præuisa antecedit. Et nihilominus hi auctores ad saluandam veram, & gratiam prædestinationem, scientiam conditionatam necessariam esse censent. Non quidem vt DEVS præligat homines efficaciter ad gloriam ante præuisa merita, nec vt præfinit actus liberos, sed vt ex certa scientia, ac mera voluntate per media certa & efficaciter dirigat hominem in vitam æternam, & ita locum habeat voluntaria electio ad talem ordinem gratiæ vocantis, & subsequentiū auxiliiorum, in quo homo fit infallibiliter iustificandus & glorificandus.

Ratio clara est, quia sine hac præscientia DEVS non potest velle dare aliquod auxilium vt efficax, vel vt infallibiliter habiturum effectum, quia si DEVS non habet illam scientiam nullum auxilium cognoscit, vt efficax, vel infallibile, antequam per scientiam visionis videat efficaciam eius, quæ scientia visionis supponit decretum dandi tale auxilium, ergo ante tale decretum nullum auxilium cognoscit Deus vt efficax, ergo nec vult dare vt efficax, quia nihil voluit quin præcognitum. Ergo nulla est vera prædefinitio ante actualem præscientiam boni vsus liberi arbitrij per scientiam visionis. Nec Deus ex parte voluntatis suæ habet maiorem benevolentiam ad prædestinatum quam ad reprobum, quia contingere potest, vt vtrique det, & offerat æqualia auxilia, & deinde provideat in vno habere effectum, & non in alio. Unde tandem fit, vt discretio prædestinatorum à reprobis, non fit ex directa intentione Dei, sed solum ex præscientia quasi consequente ad absolutam futuritionem effectus. Et similiter sequitur, tantum vel tantum numerum saluandorum, & tantam vel tantam singulorum perfectionem non esse in præfinitione diuina, sed ex sola præscientia, & quasi subsequenti approbatione, & acceptatione. Quæ omnia vitare student prædicti opinantes: & ad hoc putant necessariam esse prædictam præscientiam. In quo, re vera, consequenter loquuntur, immerito tamen & non satis consequenter negant præfinitiones actuum liberorum, & modum prædestinationis secundum illas, vt in lib. 3. de Auxilijs dixi, & in sequentibus videbimus.

Unde Catherinus, qui hanc præscientiam conditionatam non agnouit, valde hallucinatus est in negotio prædestinationis. Posuit enim, quosdam saluari in prædestinatione efficaci, & præfinitione diuina, alios vero sine illa. Et ideo priores dixit esse prædestinatos, posteriores vero dixit sine prædestinatione saluari, cum communi provideat gratiæ. Nam ex parte voluntatis Dei, non credidit esse distantiam inter eos: qui sic saluantur, & eos qui eodemmodo.

condemnantur. Quia vtrisque dat Deus (vt ille putat, præuicentia auxilia sufficientia, & per voluntatem antecedentem offert concomitantia: hæc autem auxilia in his habent effectum vsque ad æternam salutem, quia ipsi cooperantur, in alijs non habent, quia resistunt: vtrumque autem est ignotum Deo (vt sic dicam) ex vi voluntatis suæ, seu in illo signo, in quo circa vtrisque habet voluntatem operatiuam salutis: donec per scientiam visionis videat diuersitatem, & acceptet illam, ergo ibi non interuenit (inquit) propria prædestinatio eorum, qui sic saluantur; ita vt dicat peculiarem Dei beneuolentiam, maiorem, quam erga alios, qui non saluantur; quam Deus ex se, & antecedenter habeat, quod sonat vox prædestinatio. De alijs vero præelectis, dicit, vere esse prædestinatos, fatetur tamen eos ex quadam necessitate saluari. Et ita in illo genere necessitatis oportet, vt scientiam conditionatam admittat, non quidem effectuum contingentium vt sic, sed necessariorum in causa inducente necessitatem talium effectuum. Quomodo autem hoc coniungat cum libertate talium effectuum, seu cum modo comparandi libere felicitatem æternam in his hominibus, nunquam satis declarat, & interdum videtur succumbere, & quoad hos prædestinatos non bene de eorum libertate sentire. Quæ doctrina quot absurda, & incommoda contineat, satis per se clarum est, & ex sequentibus constabit. Nunc solum commemorata sunt, vt intelligatur quantafit necessitas illius scientiæ ad non hallucinandum in prædestinationis negotio.

12. Alij denique de prædestinatione ita sentiunt, vt fateantur fieri per quandam efficacem intentionem Dei, quia ex se elegit omnes saluandos ad gloriam, ante omnia præuisa merita. Negant tamen fieri prædestinationem per absolutam præuicentiam omnium actuum liberorum in particulari, prout futuri sunt media ad obtinendam gloriam, ad quam quis fuit electus. Putant enim hoc genus præuicentiam tollere libertatem, si fiat per respectum ad auxilium de se prædeterminans voluntatem humanam ad actum præuicentem: & secluso hoc modo prædeterminationis, putant esse impossibile habere Deum præscientiam conditionatam, & infallibilem talium actuum in particulari, & sine illa, putant esse impossibile effectum præuicentem. In quo plane consequenter loquuntur, & necessitatem huius præscientiæ ad veram prædeterminationem agnoscunt.

13. Si autem ab illis queratur. Quomodo Deus efficaciter provideat suis electis media ad gloriam, vt illam infallibiliter consequantur: quia quod non habet in præscientia, providere non potest. Respondent, non provideat illis indefinite, & determinate de tali, vel tali medio particulari, vt per illud omnino saluentur. Sed provideat de vno medio per voluntatem antecedentem, vt si homo electus consentire voluerit, per illud saluetur. Et tunc si Deus provideat liberum arbitrium annuere, iam scit suam voluntatem fore infallibiliter implendam: Si autem scit liberum arbitrium restitutum, tunc provideat de alio medio: & si illud non succedit, provideat de alio, & in hoc persistit, ac durat, quasi opportune, & impotente auxiliando, donec tandem effectum consequatur. Qui modus dicendi solet attribui D. Thom. q. 6. de verit. artic. 3. vbi hoc modo videtur prædestinationem explicare.

14. Veruntamen, etiam si modus hic admitteretur, necessarium esset ad illum prædestinationis modum, aliquam scientiam conditionatam admittere. Hoc enim probat ratio supra facta, quod nemo intendit efficaciter & infallibiliter finem, nisi certus de medijs, quibus illum indefectibiliter consequatur, ergo in illo signo, quo Deus habet talem electionem prædestinati, iam intelligitur habere in sua præscientia parata media, quibus possit certissime Suarez: De Deo trinomo.

saluare libere eum, quem eligit, ergo per talem scientiam præuicentem, quod si talia media illi homini dederit, ille conuertetur, perseuerabit, & saluabitur, habet ergo conditionatam scientiam. Sed inter est modi, quia iuxta illam scientiam, hæc præscientia non est de infallibilitate alicuius medijs in particulari, & distincte, sed tantum in communi, & confuse. Itaque iuxta hanc opinionem, non præscit Deus, si hic, & nunc tale auxilium dederit, isse conuertetur, vel talem actum efficiet, scit tamen, si hominem hunc his auxilijs insequutus fuero (vt sic dicam) tandem aliquando consentiet, & sic de alijs. Nam sicut in effectum hoc ad minimum necessarium est, vt talis electio ad exitum perducatur: ita in præscientia necessarium est, vt voluntas diuina possit se ad talem electionem determinare.

Ex ipsa vero huius sententiæ explicatione, constare facile potest, quam sic creditur indigna. Nam in primis tribuere Deo illam scientiam confusam, per quam sciat se posse hoc, vel illo auxilio voluntatem humanam perducere ad finem à se intentum, quamuis nesciat determinate quo auxilio id sit consequuturus, nec per quem actum homines sit saluaturus, quis non videat, esse valde alienum à diuina perfectione? Deinde, ille modus providendi, quasi tentando diuersa media, vt si vnum non succedat, aliud applicetur, est etiam imperfectissimus, Deumq; minime dicens. Ac præterea certitudo illius præscientiæ confuse, quæ non fundatur in distincta cognitione, & intuitione futuri effectus determinati, vix potest satis fundari, si debeat esse tanta, vt oppositum implicet contradictionem, qualis reuera necessaria est, vt locum habeat prædestinatio diuina: Quia implicat contradictionem, voluntatem Dei, prædestinantiem aliquid absolute, non impleri, ergo non potest inniti, nisi præscientia ita certa, vt oppositum implicet contradictionem. At vero illa præscientia, cum non fit in ipso effectum, & in veritate illius obiectiue præsentem, oportet vt sit tantum in causa, causa autem non est, nisi multitudo auxiliorum, ex quibus nullum ponitur per se efficax, nec præterminans physice voluntatem, vnde nulli illorum non repugnat non habere effectum, ergo nec implicat contradictionem, quod ex tota collectione non sequatur, quantum est ex vi auxiliorum: ergo scientia in tali causa non est sufficiens, vt voluntas diuina prædestinat absolute aliquid, quod non, nisi per talia media est operatura. Illa ergo præscientia confusa admittenda non est, sed necessaria est particularis, & distincta, vt diuina præelectio, præuicentia, ac vera prædestinatio locum habeant.

Quamobrem persuadere mihi nunquam potui, D. Thomam in illa q. de Veritate, in dicto sensu fuisse loquutum, ita vt existimauerit instar hominis ad executionem suæ intentionis procedere Deum, vel in tempore: vel in æterna dispositione suæ prouidentia, statuendo dare vnum medium, nesciens, an efficax futurum sit, eo animo, vt si illud non successerit, apponat aliud. Hoc enim constat dici non posse, secundum fidem, quoad temporalent executionem: quia iam ab æterno præscit Deus per scientiam visionis, & absolutam, quod medium futurum sit efficax, vel inefficax. Nec etiam dicendum est in æterna dispositione diuinæ prouidentia: quia esset etiam valde imperfectus prouidendi modus, quia supponit quendam ignorantiam modum, & consequenter tribuit Deo eam prouidentiam circa singula media, quia decernit tale medium applicare, nesciens pro illo signo, quale futurum sit, efficax ne an inefficax, ac proinde ponit Deum quasi tentando procedere in sua prouidentia, etiam in illa, qua præcipuos effectus, & principaliter prædestinatos procurat. Ac deniq; negat Deo potestatem prædestinandi, & volendi ex se, & efficaciter actum aliquem liberum humanæ voluntatis, in

Aug. ubi.

particulari, & cum omnibus circumstantijs eius: quæ omnia absurda videntur, & valde contraria Augustino in Enchirid. & in libro de Prædestin. Sanctorum, & de Bono persever. & in alijs quam plurimis locis.

D. Thomam explicatur.

17. Exillimo ergo D. Thomam solum voluisse declarare, quomodo cum prædeterminatione, & determinatione finis infallibiliter consequendi, esse possit libertas in medijs: quia nimirum potest in illis manere talis indifferentia, vt licet vnum frustretur effectu, aliud adhibeatur, & sic consequenter, donec medium aliquod efficiat, quod intenditur. Quem modum providentiæ, ait, servare Deum, cum homine, quem ad gloriam consequendam infallibiliter ordinavit, nam sic (inquit) *adminicula ei preparat, vt vel non cadat, vel si ceciderit, resurgat.* Non tamen dixit, nec insinuat D. Thom. Deum in eo signo in quo de his medijs in sua æterna providentiâ disponit, ignorare, an tale medium futurum sit inefficax, vel an homo casurus sit, etiam si illud detur, sed dicit ita se gerere Deum pro servanda libertate, & propter alios fines sapientiæ suæ: Vt licet id præciat, nihilominus de tale medium, & præmittit, quo alio medio illud malum reparari possit, & cum effectu reparandum sit. Prouidet ergo Deus medium vnum in defectum alterius, non quia ignorauerit futurum defectum, etiam priusquam decerneret tale auxilium dare, sed quia ita expedit ad suauitatem providentiæ suæ: & ita se gerit in medijs indifferentia, & libertate seruanda, vt & prædeterminatio interdum tribuat auxilium inefficax, ac si nesciret futurum euentum ex tali medio, si illud applicetur, & pro tempore opportuno prouideat auxilium efficax, quod tam infallibiliter operetur intentum effectum, ac si esset causa necessaria.

Deum non ignorat defectum medijs inefficax, sed in adiutorem efficax adhibet, an eo efficax propter suam providentiâ.

Hæc scientia ordinatio nis est prior decreto.

18. Igitur ex dictis satis probata relinquitur necessitas huius scientiæ ad propriam prædeterminationem, & præfinitionem Dei. Vnde enim sit, huiusmodi scientiam, secundum rationis ordinem, esse priorem, quam decretum prædeterminationis, patet: quia hæc prioritas solum consistit in quodam ordine necessariæ præsuppositionis, eo modo, quo intellectus dicitur prior voluntate. Hanc autem præsuppositionem necessariam esse, probant omnia, quæ diximus.

Satis ratio dubitandi.

Prædeterminatio non dicitur inchoata, nec præfinita in scientia ante decretum.

Scientia hæc non supponit decretum de obiecto conditionato.

19. Nec obstat ratio dubitandi in contrarium posita: fatemur enim hanc scientiam non esse prædeterminationem ipsam, nec ad illam intrinsece pertinere, quia hæc scientia ex parte Dei necessaria est, & suo modo naturalis, prædeterminatio autem est actus liber. Vnde donec intelligatur Deus aliquod decretum liberum quasi elicere, non intelligitur prædeterminationem inchoare, necdum perficere. Dico autem quantum est ex parte Dei, quia ex parte obiecti hæc illa scientia contingentiam aliquam, quatenus obiectum eius possit absolute loquendo non esse futurum, & si illud non fuisset futurum, non esset in Deo talis scientia secundum illum peculiarem respectum. At supposita veritate obiecti, est necessitudo in DEO decretum liberum, ideo ex parte Dei naturalem & necessariam esse dicimus, ideoque ad prædeterminationem intrinsece non pertinere. Non ignoramus esse aliquos, qui dicunt, scientiam illam supponere in Deo aliquod decretum liberum, de obiecto conditionato: sed hoc falsum esse, suppono, quod alibi probaui, & forsitan in discursu huius operis iterum dicam. Et ad rem præsentem nihil refert, quia tale decretum, cum conditionatum sit ex parte obiecti, & simpliciter nihil ponat in esse ad providentiâ diuinam per se non pertinet, ergo multo minus potest ad prædeterminationem pertinere, & consequenter nec præscientia illa conditionata possit esse prædeterminatio, etiam si in illo fundaretur.

Vnde etiam clarum est, scientiam illam non pertinere villo modo ad prædeterminationis effectus, vel quasi effectus, cum præcedat, & non sit libera ex parte Dei. Relinquitur ergo, vt sit aliquo modo ratio, vel conditio præuia ad prædeterminationem.

Neque tandem hinc sequitur: dari causam, vel rationem prædeterminationis ex parte meritorum hominis, vt aliqui vehementer obijciunt. Qui non aduertunt idem argumentum posse fieri contra ipsos admittentes hanc præscientiam in auxilio prædeterminante. Quantumvis enim fingatur dari hoc auxilium nunquam illud tale proponendum est, vt veram rationem meritorum excludat, vt ex certa fide constat: ergo Deus, priusquam hominem talem prædestinet per talia auxilia, si illi dentur talia auxilia prædeterminantia. Et nihilominus inde non fit prædestinare Deum hominem propter talia merita, sed potius prædestinare illum per talia merita, ergo nec in nostra sententiâ id sequitur, quia ad vim illationis parum refert, quod illa præscientia sit in causa, vel in ipsa veritate euentus futuri. Non est ergo illa scientia præuia ad prædeterminationem tanquam conditio necessaria ex parte hominis, sed ex parte Dei: id est, non est necessaria, quia applicet, vel proponat diuine voluntati rationem aliquam ex parte hominis, quæ moueat illum per modum meriti hominis ad prædestinandum illum: quia in re, quæ nec est, nec cognoscitur, vt aliquando futura non potest talis ratio moriua fundari. Solum ergo est necessaria, vt, obiectum illud proponatur Deo tanquam prædefinibile, vt infallibiliter futurum, & vt possit habere rationem medijs efficacis in mente Dei, vt sub illa ratione eligatur, vel etiam vt finis proximus intendatur. Vnde non sequitur, quod sit in illo obiecto, alia ratio mouens, præter finalem, quæ non repugnat prædeterminationi, vt infra dicam: prædestinat enim Deus hominem, non quia habet, vel habiturus est merita, sed vt illa habeat, & sanctus sit, iuxta illud: *Prædestinauit nos vt essemus sancti.*

20. Quorundam obiectio desoluitur.

Scientia hæc non est conditio necessaria ex parte hominis, sed Dei.

Addendum vero vltimo est, & valde considerandum. Aliud esse, hanc scientiam esse per se, ac simpliciter necessariam ad effectus, qui prædestinantur, per se spectatos: aliud vero esse necessariam ad prædeterminationem, & consequenter ad ipsos effectus, vt ex hoc prædeterminatione fiat. Hactenus enim solum diximus effectum, sed hoc secundum, ex quo non sequitur primum. Nec in rigore verum est, quia prædeterminatio, seu præfinitio non est ex parte effectus simpliciter necessaria, vt effectus aliquando sint: nam actus mali non præfinitur, & tamen sunt absque præfinitione: ergo quantum est ex parte sua, & solius effectiõnis, possent eodem modo veri boni absque præfinitione, & prædeterminatione proprie sumpta. Ergo ex eo, quod præfinitio illa sit necessaria ad præfinitionem, non sequitur esse necessariam ad effectum ipsum præfinitum, secundum se spectatum. Ratio autem à priori est, quia vt effectus sit futurus, satis est, quod Deus velit dare voluntati create omnia principia necessaria ad talem actum, iuxta exigentiam eius, & quod offerat ex parte sua concursum necessarium, & eiusdem operantis cum actu: & quod sinat arbitrium operari paratus illud iuare, si per ipsum non steterit: nam his positis, præfinitio, & absque alio adiuncto fiat illius effectus esse futurum, vel sequi, cooperante libero arbitrio. At vero omnia illa possunt poni absque præfinitione absoluta ipsius actus, quantum est ex parte actus secundum se spectati. Vnde illa etiam omnia sub conditione posita absque alia præfinitione, vel posita, vel in conditione inclusa, sufficiunt, vt præfinitio possit Deus, quid esset operaturus talis effectus ex parte operantis, ergo ad fructiõnem talis effectus ex parte eius non est necessaria talis præfinitio. Est tamen necessaria illa præfinitio ad diuinam præfinitionem ex parte ipsius Dei, quia nihil potest esse volitum, quin

21. Necessitas scientiæ conditionatæ non est prior prædeterminationi, sed propter prædeterminationem.

Cap. VIII. An voluntas dandi gloriam sit, &c.

Quin sit præcognitum, vt declaratum est. Nam sicut in hominibus eò esse potest perfectior prouidentia, & secum præordinatio, & electio voluntatis, quo fuerit in homine maior cognitio efficacitatis mediõrum (quæ cognitio in medijs naturaliter operantibus oritur ex perfecta scientia virtutis eorũ: In medijs autem contingentibus oriri solet ex maiori experientia præteritorum, & maiori vi coniectandi futura ex præteritis, vel ex alijs indicijs: ita in Deo summa, & singularis prouidentia, per quam præfinitur media per absoluta decreta, supponit de illis scientiam futuræ efficacitatis eorũ, si talia applicentur, in qua cognitione dicta conditionata scientia continetur.

CAPVT VIII.

Sit ne voluntas absoluta dandi gloriam electis, primus actus, quem Deus habet erga homines, qui saluantur.

uina nullus potest esse actus liber, nisi per aliquam mutationem creaturæ. Quod pater, quia ex tali actu confurgit noua aliqua relatio inter Deum, & creaturam, saltem relationis: noua autem relatio inter duo extrema esse non potest sine mutatione alterius: sed per talem actum non mutatur Deus: ergo necesse est, mutari creaturam: ergo si actus non est necessarius ad mutationem creaturæ, nec possibile est.

Prima Opinio.

In hac prima opinio est negans, habere Deum decretum dandi gloriam, quod & sit absolutum, & in aliquo signo rationis, vel præcedat, vel sequatur præscientiam, & voluntatem meritorum, & aliarum gratiarum, quæ conferuntur prædestinato. Vnde (inquiunt) auctores huius sententiæ, supposita scientia simplicis intelligentiæ, & scientia conditionata futurorum contingentium; Deum vnico decreto simplicissimo consummare prædestinationem vniuersi cuiusque hominis saluandi: quo decreto vult illi feriem aliquam mediõrum, quibus per dictam scientiam præcognouit, infallibiliter consequenturum hominem gloriam, si talia media illi conferrentur: Vnde per hanc voluntatem Deus vult prædestinato gratiam, & gloriam: non tamen prius gloriam, quam media gratiæ, etiam secundum rationem. Fundamentum eorũ est, quia Deus vult illa omnia cum necessaria connexione: ita enim vult gloriam, vt non velit illam sine meritis, & ita vult merita, vt non velit illa sine sua vocatione, & adiutorio, & nostra cooperatione: ergo impossibile est, vt voluntas absoluta dandi gloriam prædestinato in aliquo signo rationis præcedat. Patet consequentia, tum quia id, quod sine alio esse non potest, non est simpliciter prius: tum etiam quia talis voluntas, si concipitur vt prior, necessario est concipienda vt conditionata, scilicet, si habuerit merita, vel si cooperatus fuerit vsque ad mortem.

Prima ratio opinio.

Hæc sententia neq; habet firmum fundamentum, neq; est apta ad explicandas rationes diuinæ prouidentie, & prædestinationis: quas nos sine aliquo ordine prioris, & posterioris, fundato in habitudine, vel causalitate ipsorum effectum inter se, explicare non possumus. Aut ergo hæc opinio in vniuersum negat in voluntate Dei & intellectu hæc signa rationis, vel non. Primum est contra communem sententiam Theologorum, quam, vt opinor, sufficienter probaui in primo tom. Tertie partis disp. 5. Sect. 1. Neq; dicti auctores hoc videntur attendere: nam fatentur, Christum Dominum prius ratione esse prædestinatum, quam alios homines, & in reprobis prius ratione præuidisse Deum, & consequenter etiam permisisse eorum peccata, quam voluerit eorũ damnationem. Si autem hæc signa in vniuersum nõ negantur, neq; in præfenti negotio negari possunt: nam sub illo decreto comprehenduntur plura obiecta inter se subordinata tanquam finis & media: ergo necesse est, intelligere finem prius ratione esse intentum, quam media sint electa, quia finis est propter se, media autem propter ipsum. Vnde in ordine intentionis media pendent à fine intento: finis autem non pender à medijs electis: ergo necessario est prius intelligenda voluntas Dei, vt versatur circa gloriam, quam respicit vt finem, quam vt versatur circa beneficia gratiæ, quæ eligit, vt media. Confirmatur, & declaratur, quia per scientiam illam conditionatam cognouit Deus non tantum vnum ordinem mediõrum, per quæ posset infallibiliter perducere electum ad tantam gloriam, sed plures, & fortasse infinitos: ergo decretum illud, vt determinatur ad gloriam, est per se independens ab acceptatione huius, vel illius ordinis mediõrum: ergo secundum se est prius, quam voluntas dandi talia media determinata.

Reijctur opinio.

Handwritten notes:
A. B. C.
D. V.
E. F. G.
H. I. K.

Explicata scientia, quam necesse est in diuino intellectu præsupponi ante totam prædestinationem: dicendum est de actibus voluntatis. Nam sicut libertas formalis in sola est voluntate, ita etiam conitatur prædestinationem vel in illa esse, vel in aliquo eius actu inchoare. Quia igitur gloria, seu beatitudo finis est gratiæ, & omnium donorum eius, & finis solet prius amari, quam media, ideo videndum est, an primus actus, quem diuina voluntas habet circa homines, qui saltem cum effectu consequuntur sunt, versetur circa ipsam gratiam prius ratione, quam circa media diuinæ gratiæ. Vt autem tollatur ambiguitas vocum, suppono sermonem esse de voluntate absoluta, & efficaci, & non tantum de voluntate simplicis complacentiæ. Nam, quod aliqua voluntas antecedere debeat, nemo est qui dubitet: sed illa potest esse simplex affectus, seu conditionata voluntas, quam Deus etiam habet erga eos qui non saluantur: & illa etiam dicitur in quodam sensu voluntas beneplaciti, quia Deus ex se illam habet & per illam vult homini bonum magnum, quantum ex se est. Quod ergo inquirimus est, an circa homines, qui saluantur, non habeat Deus solum talem affectum simplicem, sed potius absolutum decretum de felicitate eorũ, ita efficacem, vt illo posito infallibile sit, fore saluandos. Solet autem hoc decretum Dei in Scriptura per antonomasiam vocari, *Bona voluntas Dei, Beneplacitum eius, Dilectio Electio & Propositum* de quibus vocibus nonnulla controversia est, an diuersa significant, de qua re in capite decimo pauca dicemus. Nunc vero ab illa questione abstrahendo, indifferenter illis vocibus vtetur.

Ratio ergo dubitandi est, quia vel hæc dilectio Dei est necessaria, vt homines saluentur, vel non: Primum dici non potest, ergo non est ponenda in Deo talis dilectio. Probatur minor, quia si talis dilectio est necessaria ad salutem, quos Deus ita non dilexit, saluari non possunt, quia non habent ex Deo omnia ad salutem necessaria, sine quibus saluari non possunt. Consequentia vero probatur: quia si talis actus necessarius non est, in primis sine fundamento ponitur: quia nec ex reuelatione habetur, neque ex effectibus colligitur. Deinde est superfluous, quia Deus circa eos, qui saluantur, necessario habet voluntatem aliam dandi illis gloriam propter merita præuisa, quia in tempore confert propter merita: ergo ab æterno vult dare propter eadem merita iam præcognita: ergo superfluous est alius actus, qui antecedit præscientiam meritorum. Imo hinc videtur vterius concludi, talem actum esse impossibilem, quandoquidem quidquid sit in creatura sit, quandoquidem quidquid sit in prædestinatione, sine illo fieri potest. In voluntate autem dicitur Suarez: De Deo trinomo.

5. Respondetur ad fundamentum sententia

Vnde facile responderetur ad fundamentum illius sententia sumptum ex connexionione mediocorum: negamus enim, voluntatem dandi gloriam esse necessario coniunctam cum electione talium mediocorum: alia enim electio sufficeret ad complendam illam intentionem. Deinde, licet in illa intentione virtualiter includatur voluntas mediocorum, seu meritorum, & gratiarum, non tamen formaliter, quod satis est, ut sit ratio prior, sicut in nobis intentio finis etiam includit virtualiter voluntatem mediocorum, saltem in communi, & nihilominus est simpliciter prior electione mediocorum, & in nobis esse potest prior tempore propter imperfectionem nostram: ergo in Deo prior erit secundum rationem. Ac denique ob eandem causam illud decretum, ut præcise terminatum ad gloriam, non est conditionatum, sed absolutum: quia licet effectus gloriæ in re ipsa conferendus non sit, nisi posita tali causa, vel conditione: tamen hæc ipsa conditio est etiam absolute volita, saltem implicite, & virtualiter per illum actum. Vel aliter (& in idem redit) actus ille circa finem talis est, ut obliget voluntatem ad eligendum media aliqua efficacia, per quæ illa intentio efficaciter impleatur. Quando autem decretum de huiusmodi est, & quando ipsa conditio comprehenditur hoc modo sub obiecto eius, non potest dici actus conditionatus, sed absolutus respectu obiecti adæquati. Sicut in effectibus naturalibus, quando Deus intendit pluviam, verbi gratia, & ideo ordinat causas eleuantes vapores, & congregantes nubes: illa intentio absoluta est ex sententia omnium, quanquam effectus non sit ponendus sine hac, vel illa conditione. Quia illa intentio virtute ita complectitur hanc conditionem, ut ex se infallibiliter inferat providentiam necessariam, ut talis conditio ponatur, & hoc est manifestum signum voluntatis absolute: sic ergo se habet decretum illud circa prædestinationatos.

6. Obiectio.

Sed aiunt, inter voluntatem finis, & mediocorum, non interuenire ordinem prioris, & posterioris, etiam secundum rationem, nisi ubi inter intentionem, & electionem mediat inquisitio mediocorum, ac tandem electio. At in Deo non inuenitur hæc imperfectio, sed ante omnem voluntatem finis, & mediocorum supponitur in eo perfectissima comprehensio, & actualis consideratio mediocorum omnium, per quæ potest homo ad gloriam infallibiliter perducere, si ad eam efficaciter eligatur, sicut ergo in Deo necessarium non est, ut dilectio ad gloriam secundum rationem sit prior, quam præscientia mediocorum efficacium, ita etiam non est necessarium, ut sit prior ratione illa dilectio ut terminata ad finem, quam ut terminata ad media. Et confirmatur, ac declaratur: quia ita se habet finis in operabilibus, seu diligibilibus, sicut principia in speculabilibus: at Deus licet sciat effectum ad causam, non prius scit causam quam effectum, quia scit effectum in causa: ergo similiter, licet velit finem per media, & media propter fines, non prius vult fines, quam media. Quia sicut in scientia non est causalitas, etiam secundum rationem, inter scientiam cause, & effectus, sed habitudo cause, & effectus est tantum in obiectis ipsis inter se: ita inter voluntatem finis, & mediocorum ex parte actus diuini, non est causalitas, etiam secundum rationem, sed tota habitudo est inter ipsas res volitas.

7. Solutio. Attributum quod est ratio alterius est prius illo.

Respondetur, falsum in primis esse quod affirmunt, oportere, ut intercedat consultatio inter intentionem finis, & electionem mediocorum, ut sit inter illas ordo rationis. Quod probatur primo. Quia in Deo, ut vnum attributum sit prius ratione alio, satis est, ut secundum continentiam eminentem, & virtualem distinctionem rationis, vnum sit ratio alterius, quomodo intellectus est prior ratione voluntate, & misericordia dicitur esse prior, quam

iustitia, nec necesse est, ut inter illa aliquid aliud intercedat: ergo etiam inter actus liberos, ut vnus sit prior alio, satis est, ut, & possint ratione distingui cum fundamento in re propter distinctionem obiectorum, & contingentiam virtualem: & quod vnus sit ratio alterius, etiam inter illos non interueniat alius tertius actus, vel eiusdem, vel alterius potentia. Ita vero se habent intentio finis, & electio mediocorum, siue sint omnino efficaces, & absolute, siue aliquo modo conditionata, quia media, ut media non eliguntur, nisi propter finem intentionem: atque ita ratio volendi medium, ex parte eligentis, est intentio finis, ergo necesse est secundum rationem supponi intentionem.

Nec refert, quod finis sit volitus dependenter à medijs, nam omnis finis hoc habet, quod est volitus aliquo modo dependenter à medijs, ergo vel nunquam intentio finis absoluta præcedit in nobis ordine naturæ ad electionem mediocorum, quod dici non potest: vel id non obstat, quominus in Deo intentio efficacis finis ordine rationis præcedat. Et ratio est, quia illa dependentia finis à medijs, est in executione, non in intentione: & ideo non obstat, quominus finis, qui non est, nisi per media acquirendus, prius in se intendatur, quam media ad illum eligantur, vel acceptentur. Eo vel maxime, quod interdum illa media sunt multiplicia, & ex vi intentionis finis, non necessario eligitur hoc potius, quam illud, sed ex libertate voluntatis, & ideo recte intelligitur voluntas prius ratione efficaciter determinari ad finem, quam ad certa media. Satisque est, ut dicebam, quod in illa intentione includatur virtute voluntas mediocorum in genere, sine determinatione ad hæc, vel illa. Vnde quando contingit, medium esse vnum tantum, accidentarium id est, & non tollit, quin ratio intentionis pro se sit independens à voluntate determinata medijs, hoc autem satis omnino est ad proprietatem rationis.

Secundo: nisi ita dicamus, nunquam in Deo distinguere poterimus, vnum esse prius ratione alio propter solam habitudinem finis: itaque non bene dicemus, Deum prius ratione voluisse gloriam, & exaltationem Christi, quam passionem eius: quia re vera non voluit gloriam, & exaltationem Christi, nisi ut acquirendam per passionem: loquitur enim de gloria corporis, illam enim per sua merita acquirit, ergo & Deus illum ita ordinauit, & voluit. Similiter sequitur, Deum non prius voluisse, Christum esse hominem, quam virginem esse matrem Dei & ad illam mittere angelum, & quod ipsa daret consensum: quia non voluit incarnationem, nisi dependenter ab his medijs, ut in re ipsa ponenda erat. Et simili ratione dicere non poterimus, Deum prius elegisse Virginem in Dei matrem, quam decreuerit illam sanctificare in vtero matris, & Virginem, ac innocentem, & humilem custodire: quia non voluit ei illam dignitatem, & dispositionibus, imo & à libero consensu eius. At constat, hæc omnia rectissime dici, quamuis in eis non procedat Deum ex intentione ad consultationem, & inde ad electionem, ergo illud fundamentum nullius momenti est ad tollendum rationis ordinem.

Tertio addo, etiam in hominibus non esse necessarium, ut interueniat consultatio inter intentionem, & electionem, ut sit ordo non solum rationis, sed etiam causalitatis, & naturæ, vel temporis inter illos duos actus. Quia illi sunt re ipsa distincti, etiam si non intercedat consultatio: & habent ordinem per se, ita vt vnus ab alio oriatur, ergo hoc satis est ad ordinem naturæ. Quod ita declaro. Ponamus, hominem sapientissimum, & prudentissimum, qui prius, quam statuat secum de consensu, aut procurando aliquo fine, verbi gratia, de salute, dignitate, &c. optime nouerit omnia media, quibus

providentiæ. An vero hæc voluntas dandi gloriam debitam propter merita præuisa, pertineat ad prædestinationem, vel ad illam consequatur, quæstio est de modo loquendi potius, quam de re, de qua inferius dicemus.

15. Prior pars ergo huius sententiæ, quæ negat antecedere absolutam voluntatem dandi prædestinatis gloriam ante præscientiam absolutam meritorum illorum, tractanda nunc est. Nec enim defuerunt antiqui Theologi, qui illam tenuerint, inter quos refertur Maior, sed immerito, vt infra dicam. Tenuit vero illam Argentina in 1. distinct. 4. artic. 2. vbi etiam Diuus Bonaventura multum fauet, & A. len. l. 1. p. qu. 23. Memb. 2. art. 2. & aliqui moderni constanter illam defendunt. Qui non negant, intentionem finis in aliquo signo rationis præcedere electionem mediatorum, sed dicunt illam intentionem non esse absolutam, nec esse tantum circa prædestinatos, sed etiam circa reprobos, & æqualiter circa omnes, discrimenque inter eos in voluntate mediatorum consistere. In hoc tamen ponunt differentiam inter naturales, & liberos effectus, seu inter fines consequendos mediantibus causis naturalibus. vel liberis: quod in naturalibus præcedit intentio Dei absoluta, & efficax circa finem, ex vi cuius applicantur media, quia illa connexio mediatorum cum fine potest esse necessaria: at vero quando finis est obtinendus per merita, seu media libera, tunc repugnare dicunt, vt absoluta finis intentio præcedat. Ad hanc autem sententiam confirmandam adducunt ex August. varia testimonia, quæ nunc omitto, cum alijs coniecturis, de quibus alibi dixi latius.

16. Dux igitur rationes sunt fundamentales. Vna est, quia talis voluntas Dei absoluta, antecedens absolutam præscientiam meritorum, seu liberæ cooperationis, inferret necessitatem libertati repugnantem. Probatur sequens, quia posita illa voluntate, impossibile est, effectum non sequi: ergo necessario sequitur: Nec satis faciet, qui dixerit, hanc esse necessitatem tantum consequentiam, seu in sensu composito, quæ non repugnat libertati. Nam ex sententia Anselmi libr. de Concordia præscientiæ, & prædestinationis, necessitas ex suppositione est necessitas simpliciter, quando suppositio est antecedens, & præuenit hominibus libertatem, quia tunc non est in potestate eius. Nam si consequentia est necessaria, & antecedens non est in potestate mea, etiam consequens non est in mea potestate, sed necessario, ac simpliciter sequitur: illa autem voluntas absoluta Dei ponitur præueniens liberum consensum: ergo tollit libertatem.

17. Alia ratio est, quia si Deus ex æternitate mere gratis, & absque præuisis meritis voluisset efficaciter dare aliquibus gloriam, etiam in tempore daret gratis, & sine meritis, quia ita dat in tempore, sicut in æternitate decreuit: constat autem secundum fidem gloriam in tempore non dari gratis, præsertim adultis: ergo neq; in æternitate ita decreta est.

18. De conclusione huius opinionis dicam inferius. *Impugnatur* Fundamentum autem eius primum mihi valde displicet: nam supponit hoc principium, scilicet, non posse Deum absolute prædestinare actum aliquem, vel effectum libere, vel per media libera in tempore efficiendum, nisi prius secundum rationem videat Deus absolute illum effectum esse futurum. Quod in primis est contra omnes fere Theologos, præsertim antiquos, vt paulo post referam. Deinde varijs exemplis ostendo esse falsum. Primo, certum est, Deum in eodem signo, in quo prædestinavit Christum vt hominem Deum, & in corpore, vt sumitur ex Augustino tract. 105. in Ioan. in fine, cum tamen in tempore non habuerit gloriam corporis, sine suis meritis. Et similiter prius, quam

Deus prævideret mortem Christi futuram, præordinavit illum efficaciter vt redemptorem humani generis, quamuis illud minus non, nisi per opera libera præstandum esset. Datur ergo in Deo prædefinitio ad vsum actuum liberorum ante præscientiam absolutam futuritionis eorum.

Secundo, Beatissima Virgo electa fuit ante prævisionem omnium meritorum eius, vt esset mater Dei, cum tamen dignitatem illam non obtinuerit sine consensu libero, nec sine aliquo merito saltem de congruo. Quo exemplo coacti auctores contrariæ sententiæ, etiam hic fatentur illam voluntatem Dei non fuisse absolutam, sed solum affectum simplicem, quo optavit hanc sceminam concipere Verbum diuinum, non quo id efficaciter prædestinavit. Sed profecto pugnant cum communi modo loquendi sanctorum, qui voluntatem illam electionem appellant. Imo Ecclesia dicit, *Elegit eam Deus & præelegit eam*: electio autem (iuxta communem sensum in materia morali receptum) significat absolutam voluntatem.

Deinde Deus ante præscientiam meritorum, vel liberorum actuum virginis, absoluta voluntate prædestinavit Verbum carnem sumere, at non prædestinavit hoc tantum confuse in communi, sed prædestinavit etiam in particulari, vt hanc carnem sumeret, non ex nihilo, sed ex femina, & ex tali femina, tum quia perfecta dispositio diuinæ providentiæ hoc postulat, tum quia etiam beneficium incarnationis fuit ex sola sapientia, & charitate Dei, & maxime quoad præcipuos circumstantias eius, quarum vna est conceptio ex tali femina: ergo Deus ex toto hoc prædestinavit, ac prædestinavit. Propter quod alibi dixi, Prædestinationem Virginis ad maternitatem diuinam fuisse coniunctissimam cum prædestinatione Christi. Imo valde probabile est, in eodem signo rationis fuisse Christum prædestinatum vt hominem, & vt filium Virginis, & simul prædestinatum esse, vt carnem sumeret, & vt eam sumeret ex purissimis sanguinibus Virginis, ac proinde prædestinationem Christi esse terminatam ad Virginem, saltem secundario, tanquam ad terminum relationis eius, in quantum est filius hominis: Vel certe, licet distinguantur duo signa rationis, vñum, in quo Deus voluit verbum fieri hominem, aliud in quo voluit, humanitatem ex tali femina accipere, non est verisimile, inter illa duo signa intercessisse merita Virginis præuisa, & propter illa Deum absolute decreuisse modum illum sumendi carnem: sed sicut ex sola sua voluntate primum decreuit, ita & secundum. Nam sicut primum fuit radix omnium meritorum omnium hominum, & ideo illius prædestinatio non potuit cadere sub humana merita, ita secundum est radix omnium meritorum, & omnium gratiarum, quæ data sunt Virgini, & ideo non potuit illius prædestinatio sub meritum eius cadere. Et confirmatur tandem, quia Deus, absoluta voluntate sua prædestinavit tempus, & horam, ac momentum incarnationis, iuxta illud Pauli ad Galat. 4. *Vbi venit Ad Gal. 4. plenitudo temporis*, vtique à Deo prædefinito, vt omnes intelligunt, ergo multo magis prædestinavit absolute maternitatem Virginis, præsertim quia, quod incarnatio facta fuerit tali momento, non minus fuit dependens à consensu libero Virginis, quam quod fieret ex ipsa.

Responderi aliter posset, Deum quidem hæc omnia prædestinasse, & absolute elegisse Virginem in matrem Dei, quia hi effectus per se non pendebant ex libero consensu Virginis, nec Deus in eo signo prædestinavit illa facere medio tali consensu, sed absolute. Vnde licet per impossibile Beata Virgo non fuisset præstitura consensum, nihilominus ex vi illius decreti fuisset facta mater Dei: Et tunc maternitas non fuisset vilo modo premium meriti eius, sicut nunc fuit: quod tamen non fuisset contra decretum illud, quo

quo praeordinata, seu electa fuerit beata Virgo ad maternitatem diuinam, quia non fuerat electa ad maternitatem sub ratione praeiij, sed abstrahendo seu sub ratione beneficii. Atque ita illa praedeterminatio, ut sic, non est de effectu per se dependente ab usu libero hominis praedeterminati: & ideo non est eadem ratio de illo, quae est de electione ad beatitudinem, quia, ut infra dicam, nunquam Deus praefinit dante beatitudinem, nisi cum dependentia per se a futuris meritis, & consequenter cum dependentia ab usu libertatis humanae, cum dependentia (inquam) non ipsius praedeterminationis, sed ipsius effectus praedeterminati.

22. Sed contra hoc obijcio in primis ad hominem secundam rationem, qua vtuntur auctores illius sententiae: quia Deus sicut confert in tempore beneficia, ita in aeternitate illa praedeterminat: sed Deus, in tempore contulit Virgini hoc beneficium ex aliquo merito, vel dispositione libera eius, ergo ita praedeterminauit dare illud. Proceditque hic ratio firmitus, magisque sine aequiuocatione, quia non argumentatur ab effectu ad actum praedeterminationis, quae est sophistica argumentatio, vt infra ostendam, sed argumentatur ab effectu ad obiectum praedeterminationis, quae videtur optima collectio, nam sub eadem ratione, sub qua res fit, vel datur in tempore, sub eadem praedeterminata est fieri, seu dari quoad obiectum ipsum, & rationes eius praedeterminatae, quia totum illud debuit sub praedeterminatione cadere: Sicut ergo in tempore comparauit Virgo maternitatem, per suum consensum liberum, ita praedeterminata fuit in aeternitate ad habendam maternitatem, vt aliquae praemia sui meriti. Vterius vero, licet concedamus non fuisse hoc totum praedeterminatum in eodem signo, tamen eo ipso, quod intelligimus, Deum in aliquo signo praefinisse absolute, vt haec femina esset mater Dei, intelligere debemus statim in sequenti signo & ante praesentiam omnium meritorum eius, praefinuisse, vt darentur illi dispositiones condignae matri Dei, inter quas dispositiones non solum virtutum habitus, sed etiam boni actus includuntur. Nam modus ille exequendi praedeterminatam incarnationem, & maternitatem, medio consensu libero Virginis, profectus est primario ex infinita sapientia, & bonitate Dei. Vnde & que fuit praefinitus ante praesentiam omnis meriti, ac caeterae dispositiones, & circumstantiae, praesertim etiam in hoc nulla sit repugnantia, vel difficultas, vt statim dicam.

23. Simile argumentum sumi potest ex voluntate, qua Deus decreuit sumere carnem ex femine Abrahamae, cumque eligere, vt esset multarum gentium Pater: Quam quidem electionem non mandauit executioni, nisi inrueniente libero consensu, & fide Abrahamae, & tamen fuit absoluta praefinitio, & effectio ante praesentiam eius fidem futuram, seu voluntatem. Et ad eundem modum induci possunt multa similia, vt de Apostolis, quibus Christus dixit: Non vos me elegistis, sed ego elegeri vos. Nam licet demus, loqui de electione ad Apostolatam, tamen illum non receperunt sine consensu libero. Et nihilominus ait Christus Dominus: Non vos me elegistis, sed ego elegeri vos, quasi diceret, & per electionem meam feci, vt vos me elegeritis. Et eodem sensu dicitur de Paulo. Vas electionis est mihi iste. Et Ioannes Baptista, vel Ieremias dicit, Posui me quasi sagittam electam.

24. Ratio denique a priori est, quia Deus in sua praesentia habet media, per quae potest in tempore efficere, vt id, quod vult, deum, infallibiliter fiat, & nihilominus libere fiat, ergo non repugnat diuinae potestati, & voluntati, vt priusquam absolute praedeterminat aliquid esse futurum, simpliciter, ac definite velit vt illud sit: & simul velit, vt libere sit. Quin potius, vt egregie dixit D. Tho. 1. p. qu. 22. art. 4. ad effi-

ciam diuinam voluntatis pertinet, vt quod vult, & fiat, & infallibiliter fiat, sicut ipse vult. Vnde August. in Enchir. ca. 98. dixit: Qui tam impie despiciat, vt dicat Despicit Deum malas hominum voluntates quas voluerit quando voluerit, & ubi voluerit in bonas non posse conuertere. Et lib. de Gratia Christi, ca. 24. Inuoluntati (inquit) potest Deum interna, atq; occulta, mirabili atque ineffabili potestate operari in cordibus hominum non solum veras reuelationes, sed etiam bonas voluntates. At vero quod Deus potest facere ex sua plena potestate, potest etiam praedeterminare ex se, & ex mera sua voluntate. Quia nec id excedit potestatem eius, nec repugnat bonitati, vt per se constat: nec etiam violat hominis libertatem: quia per tale decretum vult Deus, vt homo ipse velit, & libere se determinet, non immutando modum operandi eius.

Vnde facile soluitur prima ratio, de qua plura dicam infra tractando de concordia. Nunc breuiter respondendo, illam voluntatem non inferre necessitate humanae voluntati, quia non immediate, & per se ipsam illam mouet (secundum rationem loquimur) sed applicando media congrua, per quae nouit illam voluntatem humanam libere consensuram. Ac propterea tale decretum Dei non est suppositio simpliciter antecedens, quia supponit praesentiam conditionatam de consensu humano libere praestato, si haec, vel illa media illi applicentur, & virtualiter includit respectum ad talia media, non tanquam ad causam ipsius decreti, sed potius tanquam ad effectum, seu medium applicandum ex vi talis decreti, seu voluntatis.

Nec secunda ratio maiorem vim habet, sed aequiuocationem committit in applicatione illius termini gratis. Potest enim cadere, & in obiectum voluntatis diuinae, & in ipsummet actum voluntatis Dei, vt libere terminatum ad talem personam. Nos vt mur illo hoc posteriori modo: in argumento autem sumitur priori modo, vt ex vno modo fit transitus ad alium, quae tamen non est bona illatio. Declaro breuiter exemplo humano: nam cum aliquis habet voluntatem libere donandi equum amico, tunc vult dare gratis, ita vt aliud aduerbium cadat non tantum in actum voluntatis, sed etiam in obiectum. At vero voluntas videndi equum, non est voluntas dandi aliquid gratis, ipsa tamen voluntas gratis haberi potest. Cuius signum est, quia talis voluntas interdum existimatur magnum beneficium & amicitiae opus, quod clarius cernitur, quando inter duos, qui tali re indigent, vel illam desiderant, huic potius volo vendere quam illi ex mera libertate: et tunc maior gratia, quando non solum volo vendere, sed etiam procurare, & iuuare, vt habeat alius vnde emat.

Ad hunc ergo modum intelligenda est haec Dei voluntas: intendit enim Deus gloriae homini, quem elegit, gratis eligat non vt cumq; sed vt coronam, & praemium: & ita, homines ad quamuis gratis habeat erga illum hanc intentionem, non tamen obiectum ipsum vult dare gratis, sed per meritum: quae non praevidet, sed praeparat potius, ordine rationis, vt postea videbimus. Non ergo repugnant illa duo, quod Deus in aeternitate gratis eligat ad gloriam secundum ordinem intentionis, & tamen quod in tempore non det gratis. Quod exemplis etiam supra positis de gloria corporis Christi Domini, & de dignitate matris Dei intelligi potest. Ac denique ex concessis ita conuincitur, quia alij Doctores concedunt saltem simpliciter affectum voluisse Deum gloriam praedeterminatis ante praesentiam eorum merita: illum ergo affectum gratis habuit Deus circa homines: & tamen per illum affectum non vult etiam conditionaliter, & secundum quid, vt homo habeat gloriam gratis: hoc enim nullo modo desiderat Deus, vt patet etiam in reprobis, quibus Deus vult illo modo gloriam antecedenter, cupit tamen vt ipsam mereantur, non vt gratis habeant: sunt ergo illa duo plane distincta.

Despicit Deum malas hominum voluntates quas voluerit quando voluerit, & ubi voluerit in bonas non posse conuertere. Et lib. de Gratia Christi, ca. 24. Inuoluntati (inquit) potest Deum interna, atq; occulta, mirabili atque ineffabili potestate operari in cordibus hominum non solum veras reuelationes, sed etiam bonas voluntates. August.

25. Respondetur ad 1. rationem. 2. opinionis.

Decretum dandi gloriam non est suppositio simpliciter antecedens.

26. Respondetur ad 2. ratio nem.

27. Deus licet non vt cumq; gratis eligat, homines ad gloriam illam, tamen non dat gratis, sed vt praemium.

Handwritten notes in the right margin, including "D.V." and other illegible characters.

Tertia opinio.

28. Tertia sententia est, Deum circa aliquos eorum hominum, qui saluantur, habuisse hoc propositum efficac dandi gloriam in illo primo signo, non tamẽ circa omnes, qui salutem vltimam consequuntur. Ex Scholasticis hoc tenuit Ocham in 1. d. 41. & ibi Gabr. q. 1. ar. 2. Eam vero late explicat, & defendit Catherinus lib. 1. de Prædestinatione cap. vlt. & libr. 3. à principio.

Ocham.
Gabr.
Catherin.

29. Potest autem hæc differentia primo constitui inter Angelos, & homines. De qua re dicam capite sequenti: nunc enim solum de hominibus lapsis agimus. Itaque Catherinus, & alij authores, quos retuli in hominibus lapsis saluandis constituunt illos duos ordines, & mouentur ad ponendum aliquos homines præelectos ex modo loquendi Scripturarum, quem infra nos afferemus. Item ex diuersis dignitatibus, & prærogatiuis, quas Deus contulit aliquibus hominibus, & non omnibus saluandis, vt patet præcipue in Beata Virgine, in Ioanne Baptista, Apostolis, &c. Denique ex diuersis modis saluandi homines, qui vel ipsa experientia nobis cõstant: nam quodam Deus specialissime præuenit, & quasi continue singularia auxilia illis confert, & perseueranter, donec ad vltimam, & perfectam salutem eos conducatur: ergo signum est, illos præelegisse.

30. Altera vero pars, nimirum, quod præter hos aliqui saluentur, etiam si præelecti non fuerint, præcipue probatur ex ratione dubitandi in principio posita. Quia illa præelectio non est simpliciter necessaria ad salutem consequendam, alias qui ita præelecti non sunt, non haberent ex parte Dei omnia necessaria, & consequenter non esset in potestate eorum saluari. Si autem illa electio non est necessaria, nihil repugnat aliquos, non ita electos saluari. Quod si non repugnat, cur non ita erit? Nam si causa est sufficiens ad habendum hunc effectum sine tali electione, ex tanta multitudine hominum in aliquibus illum habebit. Imo fortasse illa est turba magna, visa à Ioanne, in Apocalypsi, quam dinumerare nemo poterat. Denique ex rebus ipsis hoc videtur fieri verisimile, quia multi saluantur cum sola communi, & ordinaria prouidentia gratiæ: ergo respectu illorum non est necessaria illa peculiaris intentio, & electio.

31. Ex hac sententia intulit Catherinus duo. Vnum est, non omnes qui saluantur, esse Prædestinatos. Aliud est, numerum saluandorum non esse certum, donec sua libertate cum diuina gratia perseuerent vsque ad mortem. Quæ duo tanquam erronea refelluntur à Donatino Soto, & alijs modernioribus Thomistis. Sed in vtroque errauit Catherinus, magis in verbis, quam in re consequenter loquendo in sua sententia, quæ licet vera non sit, vt statim dicam, non est tamen digna tam graui censura. Ille enim solum vocauit prædestinationem, hanc efficacem electionem ad gloriam ante præuisa merita: & ideo non vocat prædestinatos eos, qui ita electi non sunt, quamuis sint gloriam consequuturi. In hoc tamen loquendi modo: quod aliqui non prædestinati saluentur, plane dissentit ab Augustino toto lib. de Prædestinat. Sancti, & de bono perseuer. imo & à modo loquendi Pauli, vt statim dicam. Propter quod D. Fulgent. lib. de fide ad Petrum cap. 35. tanquam fidei regulam statuit. Firmissime tene, & nullatenus dubites, neminem consequuturum salutem, qui prædestinatus non sit. In secunda vero illatione non existimauit Catherinus, numerum saluandorum non esse certum ex æternitate, donec in tempore perseuerent in gratia, vt illi obijciunt aduersarij: sed dixit, illum numerum non esse certum in diuina, & ex diuina voluntate, sed solum ex præsentia, qua Deus cooperationem hominum vidit. In quo fatetur, se dis-

August.

Fulgent.

Catherin.
Sunt erronea
censetur à
Soto, & alijs
Thomistis.
Sed excusa-
tus erroris
aliqua ex
parte.

sentire ab Augustino, imo in eius sententiam grauis-
simis verbis inuehitur, in quo excessit, & est repre-
hensione dignissimus, Nam vt alia omittam, Cele-
stinus Papa in epistola ad Episcopos Galliarum præfer-
tim cap. 2. & Augustinum, & doctrinam eius, præfer-
tunt ad gratiam Dei pertinentem, plurimum com-
mendat. Quapropter sententia hæc etiam à nobis
reijcienda est.

Celest. Papi

Vera resolutio.

Dico igitur, Primum actum voluntatis diuinæ
circa saluandos homines fuisse dilectionem, qua
voluit, & intendit illis dare gloriam voluntate ab-
soluta, & efficaci. Hæc est sententia Diui Thomæ
artic. 4. & quæst. 6. de verit. articul. 1. & in 1. d. 40. vbi
eam defendunt Capreolus, Heruæus, & alij Tho-
mistæ, Scotus item, & Durand. & Aegidius, tam ibi,
quam d. 41. quæst. 2. Maior. quæst. 1. artic. 2. Richar-
dus articulo 2. quæst. 1. Gregor. art. 2. & plures alij re-
centiores, quos infra addam tractando de causa
prædestinationis, vbi etiam plura ex Scriptura, & Richard.
Patribus afferam.

Nunc probo ex Paulo ad Ephes. 1. Elegit nos in ipso
ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immacu-
lati in conspectu eius in charitate, qui prædestinauit nos,
&c. secundum propositum voluntatis suæ. Nam quod
Paulus ibi loquitur de voluntate absoluta, & firmo
decreto, constat, tum ex omnium expositione, tum
ex verbo eligendi, quod supra expendi, tum ex verbo
prædestinandi, quod adiungit: tum denique ex illo
verbo, secundum propositum voluntatis suæ. Rursus,
quod loquitur de electione mere liberali, quæ ante-
cedit præscientiam futurorum, colligit optime Au-
gustinus libro de Prædestinatione Sanctorum, capi-
tulo 81. & 19. ex illo verbo, Vt essemus sancti, &c. Non (in-
quit) quia futuri eramus sancti, sed vt essemus: quia illa
particula, Vt, denotat terminum, seu finem, & conse-
quenter etiam effectum illius electionis, non cau-
sam, seu rationem.

Dicunt ergo aliqui, ex hoc eodem verbo colligitur
Paulum non loqui de electione ad gloriam, sed de Reij citat
electione ad gratiam. Sed hoc profecto nullius mo-
menti est. Primo quidem, quia ex verbis Pauli con-
stat, loqui de sanctitate perfecta, & consummata,
quæ non separatur à gloria, vt constat ex illo, Vt es-
semus sancti & immaculati in conspectu eius, &c. De-
inde quia vel Paulus loquitur de electione ad quam-
cumque gratiam temporalem, & hoc dici non po-
test, quia hæc non semper habet prædestinationem
adiunctam infallibiliter, quam Paulus statim adiu-
git: vel loquitur de sanctitate cum perseuerantia fi-
nali, & hæc est sanctitas consummata, quæ infalli-
biliter coniunctam habet beatitudinem. Et de illa
est eadem ratio, quia hæc gratia cum perseuerantia
finali in executione, seu in re ipsa non comparatur
sine aliqua cooperatione liberi arbitrij, nec sine ali-
quo merito hominis, vel de condigno, vel de con-
gruo, saltem respectu aliquorum effectuum talis e-
lectionis: ergo eadem est ratio de electione ad tantam
sanctitatem, & ad gloriam. Imo in ordine intentio-
nis pro eodem reputantur, quia neque eligitur ho-
mo, vt sit beatus sine sanctitate perfecta, neque vt
habeat consummatam sanctitatem sine beatitudi-
ne, quanquam in ordine executionis vtrumque
comparandum sit per alia media libera. Atq; hoc
eodem modo induci ad hoc confirmandum pos-
sunt verba eiusdem Pauli ad Rom. 8. Quos prædesti-
nauit, conformes fieri imaginis filij sui. Loquitur enim
de his, quos prædestinauit, vt fierent filio confor-
mes in gloria, & non tantum in gratia, & de his sub-
dit effectus, quos ex vi prædestinationis, in electis
Deus operatus est. Vt ostenderet diuinitus gloria suam
vasa misericordias, quæ præparauit in gloriam, vt statim
subiungit, cap. 9. Item 2. ad Thimoth. 1. & ad Titum 3. Ad Titum
Sæpe-

32.

D Thom.

Capreol.

Heruæus

& alij

Scot.

Durand.

Aegidius.

Maior.

Richard.

Greg.

33.

Probatur

conclusio ex

facie literæ.

Ephes. 1.

August.

34.

Reij citat

expositio

quorundam

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

Thom.

speque alibi, de hac electione gratuita prædestina-
torum ad gloriam manifeste loquitur.

Quod vero his locis Paulus loquatur de omnibus,
qui ultimam salutem consequuntur, constat ex om-
nium expositione, & ex absoluta loquutione,
quam non possumus nos proprio arbitrio limitare,
aut exceptionem ab illa facere. Atque idem confir-
mant alia testimonia scripturæ, in quibus hi, qui salu-
andi sunt, simpliciter vocantur electi, vt Matth. 24.

Matth. 24. Vt in errore inducantur, si fieri possent, etiam electi: & rur-

sum, Sed propter electos breuiabuntur dies illi. Item, quod

Paulus ad Apostolos ait (Ioannis decimo sexto) Non

vos me elegistis sed ego elegi vos, de hac electione intelligi-

tur ab Augustino libro de gratia, & libero arbitrio

capite primo, & ad omnes prædestinatos id exten-

dit, tractatu 86. in Ioannem, & ad idem alludit Chri-

stus (Ioannis decimo tertio) dicens: Ego scio quos ele-

gerim, significans electionem hæc esse radicem omnium

bonorum, & præsertim doni perseuerantiæ. Et idem

videatur clarius indicasse (Lucæ 12.) dicens: Nolite ti-

mere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis

regnum. De qua complacentia gratias agit, Matth. 11.

cum dicit: Ita Pater (vtrique tibi confiteor) quoniam sic

fuit placitum auctori. Est ergo hæc electio ex beneplaci-

to Patris, & merè gratuita, radixque beneficiorum

omnium, quibus salus paratur prædestinato, iuxta

id Psalmi 17. Saluum me fecit, quoniam voluit me. Deni-

que hinc etiam Ecclesia, in quadam oratione vsur-

pauit illum loquendi modum: Deus, cui soli cognitus est

numerus electorum in superna falsitate locandus. Ex quo

duo colligere licet. Vnum est electum simpliciter non

vocari, nisi qui ad æternam felicitatem electus est.

Aliud est, in æterna felicitate non collocari, nisi qui

si electi sunt.

Mens Augustini pro assertionem expenditur.

Secundo, Est sine dubio hæc sententiæ Augustini,
vt omnes fere authores hæcenus censuerunt, & in
libro 3. de auxilijs, cap. 16. & 17. late ostendi, & in-
fendi. Nunc pauca addemus. Vnum testimonium est
lib. de corrept. & gratia cap. 7. vbi agens de prædesti-
natis, ait, Eos fuisse electos ad regnandum cum
Christo, ex Dei voluntate ante omnia merita præui-
sa. Vbi clarissime ponit, & actum voluntatis ante
meritorum præscientiam, & perfectionem absolu-
tam eius, & terminum illius nempe regnum celo-
rum. Nam quod aliqui interpretantur, per regnum
celorum intelligi gratiam congruam, nec est iuxta
propriètatem verbi, nec iuxta mentem Augustini.
Nam, ex hac electione putat consequi gratiam con-
gruam, vt patet ab illis verbis. Quicumque ergo ab il-
la originali damnatione ista diuina gratia largitate diui-
si sunt, non est dubium, quin & procuratur eis, audiendum
Euangelium, & cum audiunt credunt, & in fide, que per
dilectionem operatur, vsque in finem perseuerant. & reli-
qua vsque ad illud. Hæc omnia operatur in eis, qui ele-
git eos in filio suo, hoc est, qui elegit eos, per electionem
gratiæ, id est, per electionem gratuitam, & sine me-
ritis, vt statim declarat. Vnde subiungit. Non enim sic
sunt vocati, vt non essent electi: præsertim ergo electio
vocationem, & ideo sic, id est, congrue vocati sunt:
qui erant electi. Et hoc est, quod subiungit, Sed quon-
iam secundum propositum vocati sunt, profecto electi
sunt, per electionem, vt dictum est, gratiæ, non præcedentium
meritorum. Ac tandem postquam de immobilitate,
ac certitudine illius electionis multa tractasset, con-
cludit. Electi autem sunt ad regnandum cum Christo. Hæc
ergo fuit electio gratiæ, & sine meritis. Denique con-
sequenter declarat illam electionem esse omnium,
qui regnum celorum consequuntur, quod propter
eabi vocat regnum electorum, quid dicunt, Si Deus pro
nobis, quis contra nos. Et illud, Quis accusabit aduersus
electos Dei? Et tandem de his omnibus concludit ac-
cipere perseuerantiæ donum: eos vero, qui non ac-

cipiunt, non fuisse electos. Omnes ergo, qui saluan-
tur sic electi sunt, sicut etiam apud Augustinum o-
mnes qui saluantur prædestinati sunt, vt aperte do-
cet libro de bono perseuerantiæ capite 14. & sumitur ex
eodem libro capite 22. vbi ait: S. qui obediunt, sed in re-
gnum eius, & gloriam prædestinati non sunt, temporales
sunt. Idem colligitur ex lib. de prædestin. Sanctorum,
cap. 17.

Hinc etiam est, quod vbiicumque Augustinus tra-
ctat de speciali providentia, qua Deus protegit, & gu-
bernat prædestinatos, & rationem differentia quæ-
rit, cur Deus ita se gerat cū prædestinatis, & non cum
alijs, fatetur se nescire causam aliam præter propo-
situm electionis Dei. Sic lib. de corrept. & gratia cap. 8.
quærit, cur ex duobus iustis, vni Deus dar perseueran-
tiæ donum, vel illum rapit priusquam malitia mutet
intellectum eius, alterum vero conseruat, donec à
iustitia cadat, nec ei dar perseuerantiæ donum, sed in
peccato mori permittit? Ad quam quæstionem ni-
hil aliud respondet, nisi inscrutabilia esse iudicia Dei,
totumque ex diuina electione pendere. Nam, Deus
secundum consilium voluntatis suæ, hunc elegit, &
non illum, & ideo huic præparauit hoc donum, &
non illi. Sed aiunt, hoc intelligi de electione ad gra-
tiam, non de electione ad gloriam. Sed contra, pri-
mo, quia hoc ibidem refert in illam electionem, de
qua loquitur Paul. ad Ephes. 1, cum inquit. Elegit nos
in ipso, &c. quam ostendimus esse electionem ad glo-
riam. Item inquit, de qua gratia sit sermo, cum di-
citur, illam differentiam provenire ex electione ad
gratiam, an de gratia prout dicit sanctitatem cum
effectu perseuerandi in illa vsque ad mortem, vel de
gratia vt dicit auxilium congruum ad huc effectum.
Hoc secundum dici non potest, quia non est constan-
taneum discursui Augustini, qui, ex diuersis effecti-
bus, & finibus, quos in his personis voluit Deus pro
sua liberalitate, colligit diuersitatem donorum,
alioquin valde frivola esset illustratio. Si autem di-
catur primum, illud est, quod intendimus. Tunc
quia (vt dixi) hæc sanctificatio vsque ad mortem
non fit sine cooperatione liberi arbitrii, & ideo ea-
dem, vel maior ratio est de illa, quæ de electione ad
gloriam, tum etiam, quia talis gratia includit termi-
num, & consummationem eius, & consequenter
gloriam. Denique, hunc sensum confirmat idem Au-
gustinus vbiicumque loquitur de proposito Dei erga
prædestinatos, à quo proposito dicit oriri vocatio-
nem illam altam, atque secretam, per quam recipi-
unt, vt infallibiliter conuertantur, & indeclinabili-
ter perducantur ad gloriam. Nam per illud propo-
situm semper intelligit propositum gratuitum Dei
perducendi electos ad gloriam, vt videre licet de
prædest. Sanct. cap. 16. & 17. de bono perseu. cap. 6. August.
vbi ita intelligit illud act. 9. Crediderunt quot quot præ-
ordinati erant in vitam æternam. Idem cap. 7. & sequen-
tib. Et lib. 8. quæstionum q. 68. Epist. 46. & 106. huc
facit denique quod lib. de Gratia, & libero arbitrio c.
49. dicit. Eum sine peccato esse, quem Deus vult talem esse.
Nam est hæc quædam electio, quæ sine libertate nõ
impletur. Simile est, quod ex Ambrosio refert in eo-
dem libro cap. 46. Et quem vult, religiosum fecit. Et a-
liam loca infra tractando de causa prædestinationis,
asseremus.

Præterea constat ex Epistola Prosperi ad Augu-
stinum, quæ habetur ante librum de Prædest. Sanct. Prosper.
ita fuisse illo tempore sententiam Diui Augustini, de
diuina prædestinatione, & electione intellectam &
ob eam rem multorum animos perturbatos fuisse.
Vnde in fine Epistolæ, supponendo eundem sensum,
vt Augustinianum, & verum, petit ab Augustino,
vt declarare amplius dignetur. Quomodo per hanc
predicationem propositi Dei, quo fideles sunt, qui præor-
dinati sunt ad vitam æternam, nemo eorum, qui cohortandi
sunt, impediatur, nec occasione negligentiæ habeat, si se præ-
destinatos esse desperent. Et sepe hoc cepit Prosper re-
sponden-

Handwritten notes on the right margin, including the words "TANTUM", "D.V.", and other illegible scribbles.

spondendo ad varias obiectiones, quæ contra Augustinum fiebant: & præcipue cap. 7. ad obiectiones Gallorum. Vocat hanc electionem præordinationem, ex qua manat perseverantiæ donum. Et libro 2. de vocatione Gent. c. 26. Idem sentit Fulgen. lib. 1. ad Monimum capi. 3. & 13. vbi inter alia, inquit, Quos prædestinavit (id est elegit) ad gloriam, prædestinavit ad iustitiam. Denique Hugo Viçt. q. 225. in Epistolam ad Rom. ex mente Augustini, hanc electionem intelligit esse illud propositum Dei, de quo frequens est mentio apud Paulum, à quo procedit singularis illa vocatio ex proposito, quam esse propriam electionem ait August. lib. de prædest. Sanctorum, cap. 3. & sæpe alias.

Fulgent.

Hugo Viçt.

August.

39. Hilari. Arel.

Timoth. 2.

Greg.

40. 1. Ratio. D Thom. Intentio finis prior est voluntate mediolorum.

August. Electio ad gloriam procedit ex absoluta intentione. Sap. 4. Ioann. 10. August. Matth. 24.

Aliud indicium mentis Augustini sumi potest, ex Epist. Hilarij Arelatenfis, ad eundem Augustinum. Refert enim ibi, inter alias contradictiones Gallorum adversus Augustinum, vnam fuisse, quod omnes homines, quasi in duas classes diuideret, electorum, & electorum, eosque ita ex sola Dei voluntate distingueret, vt ab vna ad aliam transitus esse non possit. Item non ferebant, quod Augustinus verba illa Paul. 1. Timoth. 2. Vult omnes homines saluos fieri, de voluntate beneplaciti, & efficaci, ac proinde de solis prædestinatis: & non de omnibus hominibus intellexerit, varijsque in locis interpretatus fuerit. Quoniam supponebant, vt verum est, Paulum ibi loqui de voluntate, quam Deus ex se habet, ante omnia hominum merita, & hanc nolebãt esse particularem ad quosdam, sed vniuersalem ad omnes, ac proinde non esse efficacem, & absolutam, sed simplicem seu conditionatam. Intellexerunt ergo Augustinum posuisse illam discretionem hominum ex sola Dei voluntate, antecedente præscientiam meritum, atque ita elegisse quosdam ad gloriam per solam efficacem voluntatem saluandi illos, quæ est plane electio ad gloriam. In hac vero eorum contradictione, & querela, nunquam Hilarius significat aliquid illos imposuisse Augustino, nec Augustinus in lib. de Prædest. Sanctorum respondet, negando quod ipsi referebant, vel supponebant de mente sua, sed veritatem illius sententiæ ex Sancta scriptura confirmando. Vnde pro hac etiam parte referri potest Gregor. libr. 5. in 1. Regum cap. 4. versus finem, quatenus eundem locum Pauli de prædestinatis exponit, quam prædestinationem vult, primo ac per se esse ad vitam æternam, indeque habere, vt media certa, & infallibilia ad talem finem consequendum præstatur.

Rationibus probatur assertio.

Primã, atque à priori sit, quam D. Tho. attulit art. 4. quia intentio finis præcedere debet voluntatem circa media, in nobis quidem saltem ordine nature, in Deo vero rationis, vt satis contra primam opinionem declarauimus. Quod autem talis intentio in hoc negotio sit absoluta, & efficax probatur vltierus. Quia intentio debet esse accomodata electioni mediolorum, vel potius modus electionis indicat modum intentionis: sed Deus hoc obseruat in electione mediolorum, circa saluandos, vt de illis media efficacia, vt talia sint, & vt per illa infallibiliter gloriam consequantur, vt etiam Authores secundæ opinionis concedunt: Estque expressa sententia August. de Bono perseveran. c. 14. & toto lib. de prædest. Sanct. & alijs infinitis locis. Ergo signum est, hanc electionem mediolorum procedere ex absoluta intentione. Quod optime indicatur illis verbis Sap. 4. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, & quod Christus ait de ouibus suis. Ioã. 10. Nemo rapies eas de manu mea. Quod dictum esse ratione prædestinationis declarat August. tract. 48. in Ioan. Et consonant supra citata verba Christi, Matth. 24. propter electos breuiabuntur dies illi. Nam indicant specialem prouidentiam erga illos, vt declarat optime Bern. serm. 68. in Can. & 12.

in Psal. Qui habitat, adiungens illud Pauli. Omnia sustinet propter electos, & includens, totam Dei prouidentiam aliquo modo ordinari ad salutem electorum.

Denique hoc etiam mihi indicant illa verba Pauli ad Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: vtique ex speciali Dei cura circa illos, quæ inde oritur, quod secundum propositum vocati sumus sancti. Huius loci ad Rom. in interpretatio aliquorum. Chrysostr. Hierosolymit. in Præfatione. Cateches. Multo vero melius August. lib. 2. contra duas epistolas Pelag. cap. 10. & alibi sæpe, exponit de proposito Dei saluandi eos, quos sic gubernat. Quod manifestum est ex verbis, quæ statim Paulus subiungit: Nam quos Hieron. præsciuit, & prædestinavit &c. & de eodem proposito ait c. 9. Vt secundum electionem propositum Dei maneret non ex operibus, sed ex vocante, &c. & 2. ad Tim. 1. Vocauit nos vocatione sua sancta, non secundum merita nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam. Vt etiam Augustinus expendit, qui de hoc proposito optime loquitur lib. de corrept. & gratia cap. 12. dicens ex illo manare vocationem congruam, iustificationem, &c. Idem lib. 2. contra duas epist. Pelag. cap. 9.

Atque hinc possumus secundam rationem formare, quia necesse est fateri, Deum elegisse aliquos ante præscientiam absolutam futurorum ad gloriam, & nulla est ratio excipiendi ab hac electione aliquos saluandos ergo omnes, qui saluantur, ita electi sunt. Maiorem sufficienter probant exempla adducta contra secundam sententiam, & quæ tertia sententia asserere ad probandam priorem suam partem. Et ex effectibus, & modo prouidentie Dei circa aliquos videtur euidentissimum. Nam quosdam efficaciter præuenit à pueritia, vel etiam ante naturalis rationis usum: & deinde speciali cura eos conseruat toto tempore vitæ sine peccato graui: alios toto tempore vitæ male viuentes, in sine fere miraculose conuertit, vt in gratia moriantur, cuius illustre exemplum habemus in bono latrone, & similia sũt infinita. Quæ ergo negari potest, hoc prouenire ex singulari decreto, quo Deus absolute voluit hos saluare.

Superest probanda minor propositio contra tertiam sententiam, in qua propterea errauit Catherinus: Cur errauit quia nec credidit, nec intellexit scientiam conditionis. Cuius natam futurorum actu liberorũ, quam Deus habet prius ratione, quæ eligat. Illa vero supposita, nullã vi deo rationem dubitandi etiam in illa parte. Primo quidem, quia licet prouidentia supernaturalis erga aliquos saluandos nobis videatur generalis, & communis: tamen, vt à Deo procedit sub illa præscientia est valde specialis, quia per eam vnicuique datur auxilium illud, quod in illo futurum est efficax vsque ad mortem, ergo signum est, in omnibus id prouenire, ex dicto proposito voluntatis Dei. Vnde inter homines nullus saluatur sine speciali perseverantiæ dono, vt late tradit August. lib. de Bono perseverantiæ, vt in cap. 1. id aperte supponit, & declarat, & lib. de Corrept. & gratia cap. 12. & 13. illud autem donum Deus sua voluntate prouidet sine merito nostro. Ergo, quamuis prouidentia Dei in quibusdã sit magis occulta, quam in alijs, tamen voluntas eligens vniuersalis, fuit ad omnes, qui saluantur.

Huc spectat argumentum de paruulis, quo sæpe vitur Augustinus: de gratia & libero arbi. cap. 22. & 23. de prædestin. Sanctorum, cap. 12. & de Bono persever. cap. 9. & epist. 105. & 106. Nam videmus, stante eodem merito parentum, & eadem generali institutione baptismi, vnum paruulum statim mori, alium, cui paratur baptismus, prius mori, quam illi possit applicari: alium conseruari donec baptizetur. Hæc enim diuersitas, nec respectu Dei potest esse à casu, aut omnino per accidens: nec in re tam alta, & pertinente ad salutem hominum, potest esse ex sola generali prouidentia absque secreta ordinatione, & electio-

Bernard. Passim.

41. Rom. 8.

Huius loci ad Rom. in interpretatio aliquorum.

Chrysostr. Hierosolymit.

Multo vero melius August.

cap. 10. & alibi sæpe,

exponit de proposito Dei saluandi eos,

quos sic gubernat.

Quod manifestum est ex verbis,

quæ statim Paulus subiungit:

Nam quos præsciuit, & prædestinavit &c.

& de eodem proposito ait c. 9.

Vt secundum electionem propositum Dei maneret non ex operibus, sed ex vocante, &c.

& 2. ad Tim. 1. Vocauit nos vocatione sua sancta, non secundum merita nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam.

Vt etiam Augustinus expendit, qui de hoc proposito optime loquitur lib. de corrept. & gratia cap. 12.

dicens ex illo manare vocationem congruam, iustificationem, &c.

Idem lib. 2. contra duas epist. Pelag. cap. 9.

Atque hinc possumus secundam rationem formare, quia necesse est fateri, Deum elegisse aliquos ante præscientiam absolutam futurorum ad gloriam, & nulla est ratio excipiendi ab hac electione aliquos saluandos ergo omnes, qui saluantur, ita electi sunt.

Maiorem sufficienter probant exempla adducta contra secundam sententiam, & quæ tertia sententia asserere ad probandam priorem suam partem.

Et ex effectibus, & modo prouidentie Dei circa aliquos videtur euidentissimum.

Nam quosdam efficaciter præuenit à pueritia, vel etiam ante naturalis rationis usum:

& deinde speciali cura eos conseruat toto tempore vitæ sine peccato graui:

alios toto tempore vitæ male viuentes, in sine fere miraculose conuertit, vt in gratia moriantur, cuius illustre exemplum habemus in bono latrone, & similia sũt infinita.

Quæ ergo negari potest, hoc prouenire ex singulari decreto, quo Deus absolute voluit hos saluare.

Superest probanda minor propositio contra tertiam sententiam, in qua propterea errauit Catherinus: Cur errauit quia nec credidit, nec intellexit scientiam conditionis.

Cuius natam futurorum actu liberorũ, quam Deus habet prius ratione, quæ eligat.

Illam vero supposita, nullã vi deo rationem dubitandi etiam in illa parte.

Primo quidem, quia licet prouidentia supernaturalis erga aliquos saluandos nobis videatur generalis, & communis:

tamen, vt à Deo procedit sub illa præscientia est valde specialis, quia per eam vnicuique datur auxilium illud, quod in illo futurum est efficax vsque ad mortem, ergo signum est, in omnibus id prouenire, ex dicto proposito voluntatis Dei.

Vnde inter homines nullus saluatur sine speciali perseverantiæ dono, vt late tradit August. lib. de Bono perseverantiæ, vt in cap. 1. id aperte supponit, & declarat, & lib. de Corrept. & gratia cap. 12. & 13. illud autem donum Deus sua voluntate prouidet sine merito nostro.

Ergo, quamuis prouidentia Dei in quibusdã sit magis occulta, quam in alijs, tamen voluntas eligens vniuersalis, fuit ad omnes, qui saluantur.

Huc spectat argumentum de paruulis, quo sæpe vitur Augustinus: de gratia & libero arbi. cap. 22. & 23. de prædestin. Sanctorum, cap. 12. & de Bono persever. cap. 9. & epist. 105. & 106.

Nam videmus, stante eodem merito parentum, & eadem generali institutione baptismi, vnum paruulum statim mori, alium, cui paratur baptismus, prius mori, quam illi possit applicari:

alium conseruari donec baptizetur. Hæc enim diuersitas, nec respectu Dei potest esse à casu, aut omnino per accidens:

nec in re tam alta, & pertinente ad salutem hominum, potest esse ex sola generali prouidentia absque secreta ordinatione, & electio-

electio-

electione eorum qui saluantur. Nā licet interdum nobis exterius illa diuersa prouidentia nō appareat, aliquando eidenter demonstratur, vt varijs exemplis ostendi possit.

Ex quibus potest tertia ratio confici. In statu gloriae totus saluandorum numerus futurus est ex directa, & absoluta intentione diuina: ergo necesse fuit, vt hanc haberet Deus ex se circa omnes, qui futuri erant ciues in illo regno. Antecedens declarat optime Bernard. serm. 78. in Cant. quia tota illa ciuitas electa est, vt esset vna sponsa Christi, quae postea per gratiam ita preparata est, sicut fuit electa: estq; hoc consentaneum perfectioni illius regni, in quo nihil esse debet, nisi ex singulari praefinitione diuina.

Declaratur etiam à posteriori. Nam in vnoquoque negotio, vel gubernatione, exitus rei declarat intentionem gubernantis, & terminus ille, quo tandem consequuto, cessat sollicitudo, & gubernatio; solet esse primum obiectum propositum voluntati, & intentioni talis gubernatoris, si prudenter se gerat. Videmus autem, totam Dei prouidentiam eo tendere, vt ciuitas illa in tali numero, pondere, & mensura compleatur. Vnde omnes Theologi dicunt, tunc rerum generationes esse finiendas, & gubernationem Dei erga illas, quando numerus electorum fuerit completus: ergo signum est, absolutam DEI intentionem positam fuisse, non in his, vel illistantum personis illius ciuitatis, sed in tota illa, vt complenda ex integro saluandorum numero.

Quod tandem confirmo, quia si non fuit haec voluntas prima, quam Deus habuit erga electos: inquit, quanam illa sit? Respondent alij esse voluntate dandi gratiam congruam his hominibus: & qui in illis opinionib. melius sentiunt, dicunt, hanc voluntatem discernere infallibiliter saluandos à non saluandis. Sed contra hoc, inquiror rursus, quid per gratiam congruam intelligant: vel enim loquuntur de sola gratia congrua ad primam sanctificationem, vel de congrua etiam ad conservationem gratiae vsque ad finem vitae. Prior voluntas non satis est: nam illam habuit Deus circa multos reprobos, qui non tantum semel, sed etiam saepe gratias congruas accipiunt, quibus vere iustificatur pro aliquo tempore, & perueniunt interdum ad multam sanctitatem: tandem vero non perseverant: ergo ex vi talis voluntatis non potest discerni praedestinatus à reprobo. Posterior autem voluntas in primis sine causa separatur à voluntate gloriae: quia velle alicui gratiam finalem, est velle illi vltimam salutem, & vitam aeternam. Et deinde etiam gratia finalis non comparatur sine cooperatione liberi arbitrij, erit ergo eadem difficultas in illa, quae est in gloria, quae difficultas si in vna cessat, in altera etiam cessabit: ac proinde non est cur negetur intentio gloriae, cum illa sit finis aliorum mediorum.

Dicunt aliqui, illam voluntatem fuisse de omnibus grauis praenientibus, quas Deus prauidit fore ita congruas tali personae, vt per eas in discursu vitae infallibiliter sit consequutura gloria, quae gratiae praenientes, cum à solo Deo tribuantur, per solam eius voluntatem praeniri possunt. Sed hoc in primis solum est excogitatum ad fugiendam difficultatem sine fundamento auctoritatis, vel rationis. Deinde cum omnia illa sint media, quae non propter se, sed propter aliud amantur, si Deus habuit talem voluntatem, illa satis ostendit multo magis habuisse voluntatem efficacem dandi gloriam. Et praeterea non vitatur difficultas: quia quamuis auxilia praenientia incipiant à Deo: & quantum ad tactum cordis fiant in nobis, sine nobis, i. sine libera cooperatione nostra: tamen non omnes istae gratiae dantur nobis sine aliqua dispositione, vel merito nostro: solum in prima vocatione hoc est necessarium, quia ante illam nullus non est in nobis principium meritum: tamen post illam iam potest homo, cum diuino Suarez: De Deo trinuno.

adiutorio respondere priori gratiae, & per hoc aliquid aliud impetrare à Deo, vel se disponere, aut mereri (saltem de congruo) aliam inspirationem, vel auxilium. Et quamuis Deus saepe conferat vberiora auxilia praenientia, non spectata dispositione hominis, etiam post primam vocationem: saepius tamen non praebet illa nisi orantibus, & potentibus, ex priori gratia: vt nunc suppono ex materia de gratia: & infra agendo de effectibus aliquid dicam. Ergo illa voluntas dandi omnia auxilia praenientia necessaria ad totam vitam, non mandatur executioni quo ad plures effectus eius, nisi media cooperatione liberi arbitrij: ergo eadem est ratio de illa, quae est de voluntate dandi gloriam.

Satisfit rationibus dubitandi.

Ad rationem ergo dubitandi in principio positam dicendum in primis est, hoc propositum, seu decretum efficacis Dei dandi gloriam, non esse per se, & intrinsece, & (vt ita dicam) physice necessarium, vt homines vere possint vitam aeternam consequi. Hoc enim à posteriori saltem conuincit ratio ibi facta, quia alias non sic electi saluari absolute non possent: quia talis electio, nec datur, nec est in eorum potestate, cum sit ex solo arbitrio Dei, sine merito, vel dispositione libera hominis. Et ideo in illam maxime cadit illud, Non est volentis, neque currentis, sed DEI miserentis. A priori autem ratio est, quia illud decretum Dei, vt tale est, nec per se ipsum dat homini principia omnia necessaria ad bene operandum; sicut oportet ad vitam aeternam consequendam; nec etiam per illud vt sic dicatur, vel offertur concursus necessarius ad tales actus: haec autem solum sunt necessaria, vt homo possit tales actus efficere, & consequenter saluari. Assumptum patebit latius ex dicendis in ferius cap. 15. Et multa de illo dixi lib. 1. de Auxilijs cap. 16. in fine. Nunc breuiter declaratur, quia illa principia operandi, & concursus, licet supernaturalia sint, dantur, vel offeruntur per decreta voluntatis diuinae, quae ad tales effectus, vel dona, & ad productionem, seu influxum eorum, vt ad proxima obiecta terminantur. Electio autem ad gloriam non terminatur ad talia obiecta immediate, vt per se constat: & ideo ex hac parte necessaria non est. Neq; etiam per se supponitur tanquam adaequata ratio, & omnino necessaria, tum quia potest sufficere affectus simplex, seu conditionalis, tum etiam, quia illa obiecta habent in se, vnde amari possunt: Non est ergo ille actus absolute necessarius ex parte ipsorum effectuum.

Nihilominus negamus hunc actum esse superfluum, vel nulla ratione necessarium: est enim ex parte ipsius agentis, seu prouidentis Dei valde conueniens, vel etiam necessarius ad perfectum modum praeparandi, & disponendi omnia, quae pertinent ad caeleste regnum, vt declaratum est. Sicut enim ad ambulandum ex parte ipsius effectus non est simpliciter necessaria intentio honesti finis, est tamen necessaria ex parte agentis à proposito, vt illum effectum conuenienti modo efficiat: ita in effectibus diuinae prouidentiae, seu praedestinationis, non est necessarium simpliciter, quod ab hac, vel illa intentione Dei procedant, esse tamen potest conueniens vel necessarium ex parte ipsius Dei, ad conuenientem, vel perfectum operandi, & intendendi modum.

Vnde facile soluntur reliqua argumenta, quae ibi insinuantur. Vnum est, quia haec doctrina non est reuelata. Ad quod respondemus, non esse quidem ita expresse reuelatam, sicut à nobis exposita est, & ideo non dicimus esse de fide: colligitur tamen ex reuelatis, multumq; in sacra Scriptura insinuat, vt expositum est. Aliud argumentum erat, quia hic actus non colligitur ex effectibus: Quod etiam

48. Decretum Dei non est intrinsece, & necesse est ad salutem hominis, vt probatur hoc à posteriori.

Probatur à priori.

49. Decretum Dei erga electos est valde conueniens Deo, & necessarium ad dispositionem regni caelestis.

50. Solummodo alia argumenta.

Handwritten notes and markings on the right margin, including 'D.V.' and other illegible characters.

45. Rati. Numerus electorum est absolutus Dei intentione. Bernard.

Terminus lat est primum obiectum propositum voluntati.

Definitio generatiua, cum completum fuerit intentionem numerum.

46. Responso ad quatuor rationes dandi gratiam congruam.

47.

50.

Actui libero Dei non est necessaria mutatio physica in creatura, sed facta esse potest mutatio obiectiva.

negamus, nam ex modo providentiæ Dei erga prædestinatos, potest hic actus satis probabiliter colligi. Aliud erat, quia, in Deo datur voluntas exequutiua, per quam intelligitur glorificare hominem. Dicimus autem per hanc non excludi priorem voluntatem, per modum intentionis, quia isti duo ordines, intentionis, & executionis, etiam in diuina voluntate sunt ratione distinguendi, vt infra declarabo. Aliud denique erat, Videri hunc actum esse impossibilem, quia per illum nulla fit mutatio in creatura. Quæ obiectio de quacumque intentione Dei libera, etiam si conditionata sit, vel simplex affectus, fieri potest. Dico ergo non oportere, vt per omnem actum liberū Dei fiat mutatio aliqua physica in obiecto eius, præsertim immediate, per talem actum. Sed satis esse potest mutatio qualibet obiectiua: hæc enim ad nouam relationem rationis sufficit. Hæc autem in præsentem est, quod ex vi talis propositi Dei, effectus sic definitus est infallibiliter futurus. Et Deus ipse ex vi talis actus, determinatus immobiliter manet ad faciendum, vt sit talis effectus: Vnde radicaliter (vt sic dicam) talis actus facit mutationem in creatura, & eam efficaciter ordinat in finem suum: quare nec impossibile est, nec superuacaneus, sed perfectioni diuinæ providentiæ maxime consentaneus.

CAPVT IX.

Non solum circa homines, sed etiam circa Angelos sanctos, habuisse Deum propositum absolutum saluandi illos ante omnem alium voluntatis actum.

Ocham, Gabr. Catherin.

1. Qui negant hoc propositum erga homines, a fortiori negant illud circa Angelos. Nonnulli vero etiam si in omnibus, vel quibusdam hominibus illud admittant in Angelis absolute negant. Quod sentiunt Ocham, Gabr. & Catherin. superiori cap. citati pro tertia opinione. Dicunt enim Deum ex se generaliter, & (vt sic dicam) vniuersimter difformiter omnibus Angelis gloriam voluisse, voluntate antecedente, simplici tantum seu conditionata, eisq; efficaci voluntate præparasse gratiam sanctificantiem pro aliquo instanti, nimirum ipsiusmet creationis eorum, non quidem omnibus æqualem, sed cum certa proportione, quæ sibi placuit, iuxta infinitas rationes suæ sapientiæ. Et similiter omnibus obulisse auxilia sufficientia ad perseverandum in gratia recepta, & ad crescendo in illa per propria meritum eadem proportione. Dare autem gloriam nulli eorum voluisse definita voluntate, donec aliquorum perseverantiam vidit, sicut nec aliquem Angelorum voluit ab illo regno beatitudinis excludere, donec aliquorum lapsum, & pertinaciam præcognouit.

Quomodo Deum iuxta hoc autem non se habuerit circa gratiam & gloriam Angelorum.

2. Discrimen hoc inter homines, & Angelos fundari aliquo modo potest in Augustino, lib. de Corrept. & grat. cap. 10. 11. & 12. vbi, inter alia, differentiam constituit inter homines, & Angelos: Angeli recepta prima gratia, potuerunt in illa perseverare, & nunquam peccare per suum liberum arbitrium, absque speciali perseverantiæ dono: homines vero de facto non saluantur sine speciali dono perseverantiæ. Cuius discriminis ratio est facilis, quia in Angelis perseverantia, in solo vno actu perfecte deliberato obedientiæ, seu conuersionis in Deum consistit, illo enim habito in secundo suæ creationis instanti, statim in bono confirmantur, & immobiles permanent, vel sola conditione naturæ suæ, vel ad permanentem, vel sola conditione naturæ suæ, vel ad iuncta lege Dei tali naturæ consentanea, nimirum, vt per talem actum via, & meritum bonorum conuenerunt, & statim in tertio instanti premium beatitudinis accipiunt. Ita fit, vt ad perseverandum

nulla speciali gratia indigeant, quia ad semel deliberandum perfecte, prima gratia, cum communi auxilio, & concurrenti ipsi gratiæ debito sufficit. Ac perseverantia hominis diuturna est, & multum temporis, & plures actus bonos, seu multorum præceptorum obseruantiam requirit: & (quod caput est) homo inter varias tentationes, maximasque difficultates versatur: & ideo maiori, & specialiori gratia indiget ad perseverandum, quam Angelus. Imo addit Augustinus, Angelum solum indigere adiutorio, quo perseverare possit, vel quo perseveret, si velit: hominem vero indigere adiutorio quo perseveret, si velit, & simpliciter: Vnde indicat, tale esse hoc adiutorium hominis, vt non pendeat ab illa conditione, si velit, sed potius eam faciat infallibiliter impleri. Ex hac ergo differentia intelligitur alia, quam citata opinio intendit, nimirum DEVM voluisse efficaciter salutem hominum saluandorum ex se, & ante præscientiam absolutam futurorum, quandoquidem ex vi talis voluntatis perseverantiam infallibilem eis præparauit: circa Angelos vero etiam sanctos non habuisse talem voluntatem, quia non præparauit eis talem perseverantiam, sed solum sub ea conditione, si velint, ergo vob eadem tantum voluit illis gloriam, & non absolute. Nam qualitas medicorum ostendit, qualis præferit voluntas erga finem, vt in præcedenti cap. satis declaratum est.

August.

Ex quo fundamento dicendum est consequenter, eandem differentiam constituendam esse inter homines, qui saluantur durante statu innocentie, & eos qui in natura lapsa saluantur. Nam si homo non peccasset, non fieret discretio, seu electio saluandorum hominum ex proposito efficaci DEI mere gratuito, & antecedente præscientiam absolutam futurorum: sed ex libera perseverantia in gratia recepta, quæ omnibus hominibus esset communis, & quasi naturalis, id est, cum ipsa natura, per ordinariam propagationem comunicata. Nam quoad perseverandi modum, eandem differentiam constituit Augustinus citato loco inter naturam hominis lapsam, & integram, quæ fuit de facto inter homines, & Angelos. Quia licet hominum via, etiam in statu innocentie, & ideo etiam perseverantia per aliquod tempus, & per obseruantiam plurium præceptorum consummanda esset: in quo esset maior difficultas quam in Angelis: Nihilominus in illo statu non fuissent peculiare difficultates perseverandi, quæ in homine lapsi inueniuntur: & ex originali culpa, & pugna carnis, & spiritus, ortæ sunt. Ac propterea, si Adam non peccasset, possent homines eo modo perseverare per liberum arbitrium, sicut perseverarunt sancti Angeli, id est, sine illo speciali dono, quo nunc perseverantia ipsa infallibiliter donatur. Ac proinde in illo statu non magis esset illa præelectio saluandorum, quam fuit in Angelis. Et fortasse ob hanc causam tenent multi, & putant esse sententiam Augustini, Deum non habuisse illud propositum efficaciter saluandi aliquos homines in particulari, priusquam lapsum primi hominis præuiderit, de quo dicam sequenti capite.

Hominis saluandos in statu innocentie eodem modo prædestinandos esse, atq; Angelos iuxta hanc sententiam.

August.

In statu innocentie sine speciali proposito saluandi aliquos homines per liberum arbitrium.

Non deest autem inter scriptores Theologos, qui censent probabile, huic sententiæ esse adhibendam limitationem, ita vt etiam in hoc negotio constituat discrimen inter ipsos Angelos sanctos, & beatos. Nam quosdam Angelos (inquiunt) elegisse Deum ad beatitudinem propositum illo efficaci, mere gratuito, & antecedente omnem præscientiam absolutam futurorum, reliquos vero omnes sola voluntate conditionata ad gloriam ordinasse. Non tamen omnes illos damnatos esse, sed plures perseveraturos fuisse præcitos, & ideo etiam illos voluisse Deum efficaciter beatificare. Rationem, aut coniecturam nullam pro se afferunt, qui sic opinantur, potest autem non-

4. Quorundam opinio.

nonnulla videri: Ne existimetur angelica natura mi nori prouidentia, aut efficacia de beatitudinem ordinata, quam humana. Vel certe, ne tota natura angelica exponeretur periculo ruinae, sicut tota natura humana in primo homine exposita fuit, quod in Angelis fuisset multo grauius incommodum: quia non erant redimendi, sicut homines, nec erat reparatio lapsum, ita consentanea natura illorum, sicut in hominibus inuenitur.

5. *Resistat discrimen electionis inter Angelos.* *Angeli licet in aequales sint in perfectione naturae, & gratiae, sunt tamen aequales in modo operandi.* *Aug.* *Eff. C.* *Quoniam.* *Di. 1.* *6.* *Omnes An.* *geli sunt a Deo voluntate facti, non ita praeiudicium.* *Thom.* *1.* *p. q. 20. ar. 4. ad 2. ait.* *Si comparantur natura humana, & angelica in ordine ad gratiam, & gloriam, & angelica in ordine ad gratiam, & gloriam, aequalitatem in eis inueniri, cum eadem sit mensura hominis, & Angeli, ut dicitur Apocal. 21. Utique quoad supernaturalem morionem, qua indiget, ut ad Deum, ut supernaturalem finem conuertatur, ut probat D. Thom. 1. p. q. 62. artic. 2. Multo magis ut finem illum assequatur. Vnde etiam August. lib. 12. de Ciuit. capit. 9. dixit Angelos, qui perseverauerunt in gratia, amplius fuisse adiutos, ut id facerent.*

culiari hominum conditione, sed ex ipso intrinseco ordine intentionis, & electionis. Eo vel maxime, quod idem D. Thom. 1. p. q. 20. ar. 4. ad 2. ait. Si comparantur natura humana, & angelica in ordine ad gratiam, & gloriam, aequalitatem in eis inueniri, cum eadem sit mensura hominis, & Angeli, ut dicitur Apocal. 21. Utique quoad supernaturalem morionem, qua indiget, ut ad Deum, ut supernaturalem finem conuertatur, ut probat D. Thom. 1. p. q. 62. artic. 2. Multo magis ut finem illum assequatur. Vnde etiam August. lib. 12. de Ciuit. capit. 9. dixit Angelos, qui perseverauerunt in gratia, amplius fuisse adiutos, ut id facerent.

D Thom. *Gratia, & gloria eodem modo supernaturalis est Angelis, ac hominibus.* *Apoc. 21.* *D Thom.* *August.*

7. *Augustini argumenta de electione hominum praecedunt in electione Angelorum.* *Aug.* *7.* *Angelus pro credore non operari potuit nisi adiutus.* *8.* *Ponentes praedeterminatam in voluntate humanam potestatem illam de bonis in Angelis.* *9.* *Vocatio congrua necessaria fuit in Angelis.* *Q. 2.* *similis.* *Quocirca, si attente considerentur omnia testimonia sacrae Scripturae, & omnia motiua, quibus August. varijs in locis probat electionem gratiae hominum, qui cum effectu saluantur, prorsus eodem modo procedunt in Angelis. Nam illa testimonia, Deus est, qui operatur omnia in omnibus. & Non est volentis, nec currentis, sed Dei miserentis, quia ipse est qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate. Haec inquam) & similia aequae verum habent in Angelis, & hominibus, & tamen haec sunt, ex quibus Augustin. colligere solet, praedestinationem per electionem gratiae, id est, gratuita, ad gloriam ipsam. Illud item principium, quo maxime vtitur toto lib. de Praedest. Sanct. quod initium fidei, & omnium honoru operum ex Deo est, etiam in Angelis est verissimum. Nam in illis etiam verum habet, quod nullus eoru credere potuit, nisi doctus a Deo, nec venire ad filium, nisi tractus a Patre. Vnde illa etiam interrogaciones, in quibus saepe haeret Augustin. Cur hunc trahat, & illum non trahat: Cur huius ita suadeatur, ut persuadeatur, & non alteri, de duobus Angelis bono & malo fieri possunt; ad eas vero non audet respondere August. nisi currendo ad secretum mysterium praedestinationis, & voluntariae electionis Dei: ergo eodem modo responderet in Angelis: nulla enim ratio sufficiens differentiae reddi potest.*

8. *Ponentes praedeterminatam in voluntate humanam potestatem illam de bonis in Angelis.* *9.* *Vocatio congrua necessaria fuit in Angelis.* *Q. 2.* *similis.* *Quod in hunc tandem modum declaro. Quia si opinetur quis ad singulos actus supernaturales, necessarium esse auxilium praeueniens de se efficax ad praedeterminandam physice voluntatem: necesse est, ut tam de Angelis, quam de hominibus sic opinetur, quia eadem ratio illius necessitatis est in vtrisque. Aut enim id prouenit ex dependentia causa secunda a prima, & haec est etiam in Angelis: aut ex indifferentia voluntatis humanae, quae non potest aliquid determinare operari, nisi prius a superiori principio determinetur, & haec indifferentia etiam inuenitur in voluntate angelica: aut prouenit ex supernaturalitate actuum, & hanc habent etiam respectu voluntatis angelicae. Igitur si tale auxilium efficax, ac praedeterminans est necessarium in hominibus, idem est necessarium in Angelis: ergo sicut dare hoc auxilium his, vel illis hominibus, & non alijs, pendet ex sola voluntate Dei, ita etiam dare illud his, vel illis Angelis. Et in hominibus collatio voluntariae talis auxiliij respectu mediocrium necessariorum, & sufficientium ad beatitudinem consequendam, manifestat electionem Dei gratuita ad gloriam a qua prouenit, ut velit dare talia auxilia, Deus autem voluit dare simile auxilium sanctis Angelis, & non alijs, ergo etiam ostendit, illos gratis elegisse ad gloriam, propter quam eis dat tale auxilium, non vero sic elegisse ceteros Angelos, quibus illud non dat.*

Angelus pro credore non operari potuit nisi adiutus.

Ponentes praedeterminatam in voluntate humanam potestatem illam de bonis in Angelis.

9. *Vocatio congrua necessaria fuit in Angelis.*

9. *Vocatio congrua necessaria fuit in Angelis.* *Q. 2.* *similis.* *Simili autem modo argumentari possumus, si teneamus, non esse quidem necessariam talem determinationem ex Deo, nec auxilium praeueniens tali modo efficax, esse vero necessariam vocationem congruam, quae supponat conditionatam scientiam, qua Deus praeiudicat, quid voluntas vnaquaeque volitura sit, si hoc vel illo modo vocetur. Nam similis vocatio congrua erit necessaria Angelis ad operandum:*

5. *Resistat discrimen electionis inter Angelos.* *Angeli licet in aequales sint in perfectione naturae, & gratiae, sunt tamen aequales in modo operandi.* *Aug.* *Eff. C.* *Quoniam.* *Di. 1.* *6.* *Omnes An.* *geli sunt a Deo voluntate facti, non ita praeiudicium.* *Thom.* *1.* *p. q. 20. ar. 4. ad 2. ait.* *Si comparantur natura humana, & angelica in ordine ad gratiam, & gloriam, & angelica in ordine ad gratiam, & gloriam, aequalitatem in eis inueniri, cum eadem sit mensura hominis, & Angeli, ut dicitur Apocal. 21. Utique quoad supernaturalem morionem, qua indiget, ut ad Deum, ut supernaturalem finem conuertatur, ut probat D. Thom. 1. p. q. 62. artic. 2. Multo magis ut finem illum assequatur. Vnde etiam August. lib. 12. de Ciuit. capit. 9. dixit Angelos, qui perseverauerunt in gratia, amplius fuisse adiutos, ut id facerent.*

Aug.

Eff. C. *Quoniam.*

Di. 1. *6.*

6.

Omnes An. *geli sunt a Deo voluntate facti, non ita praeiudicium.* *Thom.* *1.* *p. q. 20. ar. 4. ad 2. ait.* *Si comparantur natura humana, & angelica in ordine ad gratiam, & gloriam, & angelica in ordine ad gratiam, & gloriam, aequalitatem in eis inueniri, cum eadem sit mensura hominis, & Angeli, ut dicitur Apocal. 21. Utique quoad supernaturalem morionem, qua indiget, ut ad Deum, ut supernaturalem finem conuertatur, ut probat D. Thom. 1. p. q. 62. artic. 2. Multo magis ut finem illum assequatur. Vnde etiam August. lib. 12. de Ciuit. capit. 9. dixit Angelos, qui perseverauerunt in gratia, amplius fuisse adiutos, ut id facerent.*

Suarez: de Deo trinuno.

Handwritten notes in large letters:
T. A. N. T.
D. V. J.

similibusque praescientia conditionata de illorum futuro consensu praecedet. Ergo sicut Deus gratis, & mera voluntate sua eligit in hominibus tales modos vocationis, quam futuram esse congruam praenouit, quibusdam praeparando, alijs vero minime, ita etiam in Angelis: est enim eadem ratio. Tum quo ad praescientiam illam conditionatam, quia de omni voluntate, praesertim creata, Deus illam habet, ut nunc suppono. Tum quo ad voluntatem distribuendi vocationes, quia nulla ratio talis distributionis ex parte Angelorum reddi potest, cum omnis ratio debeat supponere vocationem congruam & efficacem ad illam rationem, quicquid illa esse fingatur. Tum denique quo ad connexionem vocationis congruae, cum praevia intentione dandi gloriam, propter rationem supra de hominibus adductam: quod electio mediorum est proportionata intentioni finis, & de converso. Unde, quando quis ex certa scientia, & (ut ita dicam) formali voluntate eligit medium efficacem, ut tale est, signum est intendisse efficaciter finem: Deus autem praeparando sanctis Angelis talem vocationem prosecundo instanti suae viae, ut congruam, & efficacem eam elegit, & voluit: eadem ratione, qua simile vocationem voluit electis hominibus. Ergo quoad hoc est eadem utrorumque ratio.

10. Accedunt tandem huc rationes omnes adductae in praecedenti capite: nam aequae in Angelis, ac in hominibus procedunt. Primo, quia regnum coelestis vnum est ex Angelis, & hominibus constans, & ideo totum ut ex suis omnibus membris coalescens intentum est ex singulari praefinitione divina: ergo tam circa Angelos, quam circa homines Deus ex se illam habuit. Deinde quia in gubernatore prudentissimo, & sapientissimo architecto, exitus, seu terminus totius rei, seu negotij, ostendit definitam voluntatem, & intentionem eius: ergo tam in negotio Angelorum, quam hominum similem voluntatem Dei ostendit. Denique quia etiam sanctis Angelis suus modus perseverantiae necessarius fuit, quam sine maiori Dei adiutorio habere non poterunt, ut August. dicit lib. 12. de Civit. testatur, quod adiutorium a Deo fuisse praeparatum necessarium fuit: ergo talis praeparatio ostendit in Deo efficacem electionem, non minus quam in hominibus.

August.

11. Ex quibus a fortiori concluditur, idem dicendum esse de statu hominum in iustitia originali, nam etiam si ille status durasset, omnes in eo salvandi, fuissent praelecti efficaciter ad gloriam ex praefinitione divina. Nam omnes rationes factae, multo magis de hominibus in illo statu procedunt: & confirmabuntur amplius ex dicendis cap. 11. Unde si status ille perseveraturus fuisset, Deus elegeret homines salvandos, secundum praescientiam illi statui accommodatam. Imo & ipsa met perseverantia talis status esset ex aliqua praefinitione divina, quam si Deus habuisset, accommodasset vocationem, & gratiam, per quam Adamum praevenerat, ut esset efficax, & congrua secundum suam conditionatam praescientiam: & ipsi Adae, ac omnibus, alijs hominibus electis praeparasset etiam adiutorium congruum ad perseverandum in gratia, usque ad terminum vitae, qui tunc esset praehixus, iuxta conditionem illius status. Nam in illo etiam perseverantia in gratia sine supernaturali Dei adiutorio haberi non posset, ut definit Conc. Araus. cap. 19. & docet Augustin. lib. de Corrupt. & grat. cap. 10. Igitur perseverantia in omni statu, tam hominum, quam Angelorum, pendet ex sola voluntate divina, quoad ordinem intentionis, quamvis in executione in omnem etiam statu eorum arbitrio pendeat, ut in sequentibus dicemus.

Conc. Araus. August.

12. Ad argumentum autem positum in principio, & sumptum ex doctrina Augustini, quamvis non sit facile declarare, quid sibi voluerit Augustin. in illa

Respondetur ad argumentum ex Aug.

diferentia constituenda, vel in quo posita sit: tamen utcumque illam explicare conati sumus lib. 3. de Auxilijs cap. 15. num. 16. Ex ibi vero dictis intelligi potest, difficultatem illius loci non esse propriam huius nostrae sententiae, sed in omni opinione de gratia efficaci, vel de praescientia Dei conditionata, vel de modo explicandi perseverantiae donum, locum habere. Nam si gratia efficacitas ponatur in praedeterminatione physica, tam necessaria erit Angelis, sicut hominibus, ut & dicto loco, & paulo antea probavi. Idemque ostensum est cum proportionem de vocatione congrua. Nam haec congruitas etiam respectu hominum in natura lapsa, non postulat essentialiter maius aliquod auxilium, ad vnumquemque actum, quam per se necessarium fit in ratione principij, & actualis influxus, seu concursus ad talem actum eliciendum. Licet enim corruptio naturae lapsae augeat difficultatem operandi supernaturalis actus, haec tamen difficultas, nec in singulis actibus semper interuenit, nec regulariter tanta est, ut tollat potestatem simpliciter illam vincendi cum eisdem auxilijs, cum quibus in statu integre naturae fieri possunt. Constat ergo congruitas, loquendo per se, in hoc, quod Deus conferat auxilium praeviens eo tempore, & occasione, cum praevideat habiturum effectum, cooperante simul libero arbitrio: at haec congruitas, tam in Angelis, quam in hominibus in natura integra necessaria fuit, tum ad bene operandum, tum etiam ad perseverandum in gratia. Ergo etiam in hac parte est in his omnibus eadem ratio gratituae electionis ad talem vocationem congruam, quatenus talis est, & consequenter etiam ad gloriam.

13. Solum posset discrimen aliquod constitui iuxta illam sententiam, quae nec praedeterminationem physicam, nec conditionatam sententiam admittit: & consequenter, nec vocationem congruam praecognitam, & intentam, ut talem eo modo, quo a nobis explicata est. Nam qui sic opinantur, nullam habent rationem ponendi in Angelis, vel hominibus in statu innocentiae praeelectionem aliquam, nec differentiam aliquam inter salvandos, & damnandos ex parte voluntatis antecedentis, & praedestinationis efficaciis Dei ante praescientiam absolutam, sed ex sola tali praescientia. In hominibus vero lapsis possunt illam admittere propter specialem difficultatem, & periculum ortum ex natura corruptione. Verum tamen, & fundamentum illius sententiae mihi probabile non est: praesertim in doctrina Augustini, in qua nunc veriamur, & explicare intendimus: & praeterea, ex parte hominum in natura lapsa non potest differentia illa univ ersaliter subsistere. Cur enim etiam in hoc statu non salvabuntur multi cum solis auxilijs ordinarijs gratiae: cum multi (praesertim parvuli) per solum vnum actum baptismi salventur, & inter dum adulti per vnum actum contritionis, vel confessionis in fine vitae factum, qui per commune auxilium gratiae haberi potest. Potesit ergo tale auxilium in multis hominibus lapsis esse efficax, & congruum in re ipsa, etiam si supponatur D E V S non praecognosce-re illam congruitatem per scientiam conditionatam, donec illam efficientiam videat per scientiam visionis: & consequenter dicatur non intendisse Deum antecedenter illud auxilium, ut efficax est, sed tantum consequenter acceptare illud, postquam vidit tale esse futurum, ergo illo modo possent salvari multi homines lapsi, etiam si praelecti non essent. Ergo ex hac parte non potest differentia illa sustineri iuxta illam sententiam. Et aliunde habet ille modus, praeelectionis sine certa, ac definita praescientia meiorum infallibilium imperfectiones, quas supra cap. 7. commemoravi, quia oportet iuxta illam sententiam, Deum in incertum tentare, & quasi tentando media applicare, donec aliquid

Ratio aliquorum, qui praeelectionem ponunt in hominibus non in Angelis

Impugnatio

semper provenire ex imperfecta cognitione. Secundo, quia Deus non intendit hoc bonum electorum solum tanquam priuatum huius, vel illius personæ, sed tanquam commune bonum huius regni cælestis, & ideo per se intendit varios gradus, & sedes eius: ergo totum illud cadit sub adæquatam intentionem Dei. Terrio, ipsa varietas effectuum, & mediorum ostendit nobis huiusmodi fuisse Dei intentionem. Quarto, quia, vt dixi, eadem est ratio de quibusdam, & de omnibus electis. Quis autem neget Beatissimam Virginem fuisse præelectam ad cumulum gloriæ, quam habet? Idemq; est suo modo de Apostolis, & alijs sanctis præcipuis. Idem ergo est de omnibus dicendum.

7. *7.* Solum aduerto, hoc præcipue intelligi de gradibus beatitudinis, quo ad essentiam eius. Et potest etiam extendi ad accidentalialia præmia, quæ peccatum non supponunt necessario. Si autem est in gloria aliquod accidentale donum, quod necessario supponit peccatum, illud non potuit cadere sub hanc primam intentionem, quia necessario debet supponi permisso, & præmio talis peccati, vt infra latius declarabo.

8. *8.* Potest vero quis obijcere, quia sequitur, peruenire hominem aliquando in hac vita ad eum statum gratiæ, in quo iam non potest crescere, nimirum si ad definitum gradum attingat. Imo etiam sequi, per Deum stare quo minus homo sanctior fiat, quã sit de facto, quia quantumuis homo conetur, nunquam poterit excedere gradum sibi infinitum. Sed hæc facilia sunt consideranti, voluntatem illam Dei non impleri, nisi per sapientem prouidentiam eius, per quam ita disponit vniuscuiusq; actiones, & vitæ progressum, vt tunc vita finiatur, quando impletur mensura eius. Et ideo ad primam illationem, absolute est neganda sequela, quia quamdiu homo in hac vita viuitt, potest crescere in gratia, & prædestinatio non impedit hoc, imo iuuat: quod autem vita finiatur simul cum termino prædestinationis, hoc non repugnat cum illo principio. Et eodem modo respondendum est ad alteram partem, in executione semper esse parata homini auxilia, quibus possit operari, & crescere, quantum voluerit, imo raro aliquem adæquate respondere vocationibus DEI. Et nihilominus has vocationes, & auxilia non aqualiter omnibus dari, sed iuxta mensuram diuinæ voluntatis, & dispositionis vniuscuiusq; quoad plura eorum, licet non quoad omnia, vt infra latius declarabimus.

CAPVT XI.

An hoc decretum dandi gloriam prædestinatis, fuerit eorum electio, vel dilectio, & quomodo hæc differant.

1. *1.* Disputatio hæc fere pertinet ad explicandas varias locutiones, & sententias authorum, tamen in materia tam graui neq; hoc prætermittendum est, ne ambiguitas verborum, vel confusionem pariat, vel periculum errandi creet. Scholastici ergo Doctores pro certo habent, decretum illud esse dilectionem Dei, & valde magnam, vt constat ex D. Th. dict. ar. 4. q. 23. & omnibus ibi scribentibus, & in i. d. 40. & 41. Neq; in eo dubitare quispiam potest, quia diligere aliquem est velle illi bonum, sed per hoc decretum vult Deus prædestinato maximum bonum, nempe gloriam æternam, ergo illum diligit, est ergo actus ille vera dilectio.

2. *2.* Quin potius dubitare solent Theologi. An hæc dilectio prædestinati sit maior, quam illa, qua Deus diligit reprobum eo tempore, quo iustus est. Vt videtur est apud D. Thom. 1. p. q. 20. art. 4. ad 5. & Alens. 1. part. q. 32. Memb. 2. Et in summa respondent sim-

Corum est hoc decretum esse dilectionem D. Thom.

Rationes dubitandi. D. Thom. Alens.

pliciter, & absolute plus amari prædestinatum, ratione huius voluntatis, seu decreti gratuiti dandi gloriam, quia simpliciter Deus vult ei maius bonum, scil. vitam æternam, tamen secundum quid, seu pro illo tempore, quo præscitus est iustus, & prædestinatus est in peccato, plus amari reprobum, quia pro tunc est acceptus ad gloriam, ad quam, secundum præsentem illius temporis iustitiam, non est acceptus prædestinatus peccator.

Sed contra, nam per hunc actum dilectionis diligitur prædestinatus, etiam pro eo tempore, in quo non est iustus, ergo iam pro eo tempore plus diligitur simpliciter, & absolute. Patet consequentia, quia illa dilectio in se est simpliciter maior, ergo pro omni tempore, pro quo denominat hominem dilectum, denominat etiam magis dilectum. Respondetur ex mente D. Thomæ supra, amorem Dei esse causam bonitatis rei amata, & ideo pro quocumq; tempore, plus diligere Deum illam personam, cui pro eodem tempore maius bonum confert. At eo tempore, quo prædestinatus non est iustus, & reprobus est iustus, maius bonum confert Deus reprobo, quam prædestinato, quia confert præscito gratiam, quam non confert prædestinato, & ideo pro eo tempore simpliciter plus amat præscitum, quem pro tunc facit meliorem.

4. *4.* Sed adhuc vergeo. Nam vel hinc sequitur Deum pro illo tempore non diligere prædestinatum: vel difficultas non expeditur. Patet, quia si pro illo tempore diligit, ergo etiam pro illo tempore plus diligit. Probatur consequentia, quia per amorem maiorem pro eodem tempore diligit. Item quia in illo tempore ad maius bonum diligit. Quod si hoc non satis est, vt magis eum diligit, quia pro tunc non confert illi maius illud bonum, ergo non sufficit vt absolute diligit (dilectione vtq; supernaturali, de qua est sermo,) quia ex vi illius voluntatis, nullum bonum super naturale ei confert, vt suppono. Quod si tandem hoc concedatur, sequitur illud decretum non esse veram dilectionem Dei, contra hypothesim factam. Patet sequela, quia per illud decretum formaliter spectatum, vel nunquam Deus diligit hominem, vel semper, ac continuo diligit, quia ex parte Dei ille actus semper manet immutatus, & mutatio, quæ fit in homine pro diuersis temporibus, non prouenit ab illo actu formaliter spectato, cuius signum est (quia ille homo in omni tempore, & statu tam peccati, quam gratiæ, semper manet prædestinatus, seu præordinatus ex vi illius actus ad vitam æternam) ergo, si hoc satis est ad dilectionem semper denominat dilectum, vel si non est factis, nunquam denominat. Videtur autem vterius ex dictis concludi, non esse satis, quia Deus non amat, nisi bonum, & quia eius voluntas non præsupponit bonum, ideo non amat, nisi faciendo bonum: at per illum actum, vt sic, Deus non facit hominem bonum, ergo per illum actum non diligit hominem. Probat minor, quia, stante illo actu, & formali denominatione eius stat, hominem non esse bonum, ergo per illum actum Deus non facit hominem bonum.

Nihilominus dicendum est, actum illum esse veram dilectionem Dei erga hominem, vt est communis sententia, quæ iam satis probata est. Possumus autem distinguere duplicem Dei amorem. Vnum, quo tantum ordinat hominem ad aliquod bonum, aliud, quo confert illi tale bonum. Vt inter homines propositum dandi alicui bonum aliquod, dilectio quædam est, etiam si non statim moueat facultatem ad bonum illud conferendum. Et in Deo ipso non solum est signum præsentis amoris collatio alicuius doni, sed etiam promissio boni conferendi. Sicut quando D. E. V. S. promittit Abrahamæ futuram ex ipso Christi generationem, eo ipso ostendit præsentem amorem specialem erga ipsum, licet nondum bonum

5. Conclusio

Distinctio duplicis dilectionis erga hominem

8. Rationes dubitandi ad Thomam

bonum illud ei præstaret. Est ergo in Deo verus amor præordinans hominum ad aliquod bonum, secundum rationem distinctus ab eo amore, qui consistit in actuali collatione talis boni, & prior dici potest amor propositi & intentionis, posterior vero executionis. Vnde cum dicitur, Deum non amare eum, quem non facit bonum, vniuersè intellectum, simpliciter falsum est: nam illum, quem de creuit facere bonum pro aliquo tempore, ac deinceps pro tota æternitate, amat etiam pro illo tempore quo illum non facit bonum, quia etiam tunc ordinat illum ad tale bonum: amat ergo pro tunc amore ordinatio, non collatio talis boni pro tunc. Est ergo propositum illud, seu decretum saluandi aliquè vera dilectio Dei.

pluribus loquatur ad explicandas varias relationes. Inter quas prima est ad obiectum in quantum voluntas Dei vult ibi bonum: deinde vero resultat altera, quæ est prælationis ad alios: nam sub ea ratione D. Thom. de electione loquitur. Nec vero censo necessarium, vt electio supponat inæqualitatè præsertim in ordine consultationis, & intentionis: nam ex medijs æqualibus potest voluntas vnum accipere, & alia omittere. Quod maxime est in voluntate diuina necessarium, vt etiam D. Thom. art. 5. fatetur. Deniq; etiam in nobis nullam electionem esse censo; quæ nõ sit intrinsece aliqua dilectio. Ratio est clara, quia per electionem fertur voluntas in rem, quam eligit tanquam bonam, & illi vnitur: ergo diligit illam per eundem modum. Vt in exemplo posito, quando quis eligit aliquem, vt illum habeat familiarem amicum, per ipsammet electionem incipit diligere; quamuis illam dilectionem ad aliam maiorem, & magis familiarem amicitiam ordinet. Atq; etiam è contrario dilectio, si fit vnus ex multis, semper est electio, solum carere poterit hac denominatione, quando vnus tantum obiectum propter se amandum propositum fuerit.

D. Thom.

D. Thom.

CAPVT XII.

Electionem omnium saluandorum in eodem signo rationis factum fuisse.

IN hoc capite sermo non est de Christo Domino, sed de cæteris prædestinatis, tam Angelis, quam hominibus. Vnde prima ratio dubitandi est, quia Angeli sancti videntur prius electi ad gloriam quam homines. Probat, quia prius sunt electi boni Angeli, quam mali præuisi sint peccare, sed homines non fuerunt electi, donec peccatum malorum Angelorũ fuit præuisum, ergo. Maior est certa, quia ante præscientiam peccati Angelorum præcessit permissio eius, ante permissioem vero voluntas creandi, & ordinandi illos (malos scilicet Angelos) ad gloriam, antecedenti voluntate: sed electio honorum simul facta est cum ordinatione malorum ad gloriam, ergo sine dubio præcessit permissioem, & præscientiam peccati Angelici. Minor autem probatur, quia homines electi sunt ad reparandas sedes Angelorum, vt aliqui colligunt ex illo Pauli ad Ephes. 1. *Instruere emina in Christo, quæ in cælis, & in terra sunt: & solet etiam accommodari illud Psalm. 109. Iudicabit in nationibus, implebit ruinas.* Vnde D. Bernard. serm. 1. de Aduentu, hinc sumpt rationem, ob quam homines redempti sunt, & non Angeli, quia ruina Angelorum per homines instaurata sunt, casus autem naturæ humanæ non poterat in inferiori aliqua natura reparari. Et eandem rationem habet Anselm. lib. 1. Cur Deus homo, c. 16. & 17. Ac deniq; August. in Enchir. c. 29. dicit: *Filios Ecclesie succedere in sedibus Angelorum, vt pace fruatur: quam illi amiserunt: ergo electio hominum supponit præscientiam angelici lapsus*

6. Prima ratio dubitandi.

Ephes.

Psalm 109 Bernard.

Anselm. August.

2. Ratio.

Sap 10.

August.

Secunda ratio dubitandi est, quia etiam ipsi homines non videntur simul, & in eodem signo rationis electi. Quia Adam electus fuit ante præscientiam sui casus, alij vero electi sunt post præscientiam originalis peccati. In maiori suppono, Adam electum fuisse, quia saluatus est, Sap. 10. & iam dixi, omnes, qui saluantur, esse etiam electos. Ante peccatum etiã habuit Adam plures effectus suæ electionis: nã gratia, & iustitia, quam in sua creatione recepit, effectus fuit electionis eius, vt nunc suppono, & facile haberi potest ex dictis capite præcedenti, fuit ergo electus ante præscientiam sui peccati. Minor autem, videtur esse clara sententia Augustini libro 2. contra duas Epistolas Pelag. capitul. 7. de Prædestinat. & grat. capitul. 3. libro primo ad Simplician. questione secunda in Enchir. capitul. 49. & sæpe alias: *Faut*

6. Difficultas de actu electionis ex 8 Thom.

7. Deum creaturam diligere, & eligere prædestinatus.

8. Desiderio accipere electionem.

Ephes. 1.

8. Respondetur ad D. Thom.

Handwritten notes in red ink on the right margin, including "ANSELMI" and "D. V."

Fauet etiam D. Thom. 1. part. quæst. 23. artic. 1. ad 3. quatenus ait, terminum à quo prædestinationis humana fuisse miseriam peccati. Ratione etiam declarari potest, quia si homo non peccasset, fortasse non essent tot homines, quot nunc sunt, vel forte, neque iidem, vel si essent, non tot damnarentur, quot nunc, cum natura esset integra. Præterea, gloria beatorum hominum aucta est occasione peccati, iuxta illud. *Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant*: ergo electio prout à nobis præscripta est, non potuit esse ante præscientiam originalis peccati, quia facta est ad definitum gradum gloriæ, definiti autem non potuit ante præuisum originale peccatum: quia gradus semel definitus immutabilis permaneret, nec posset postea augeri. Item declarari potest ex modo prouidentia, & communicationis gratiæ, quem Deus habuit in statu innocentia, quia fuit quasi indifferens, & æque communis omnibus hominibus: ergo procedebat ex æquali voluntate dandi omnibus gloriam: nondum ergo facta erat discretio per absolutam electionem aliquorum. Denique Christus ipse prædestinatus non fuit, nisi præuiso originali peccato, vt habet multorum opinio: sed ipse prædestinatus fuit ante electionem aliorum hominum, quia in ipso electi sunt, teste Paulo ad Ephes. *AA Ephes. 1. 1.* ergo neq; alij electi sunt ante præscientiam originalis peccati.

3. Tertia difficultas esse potest, quia nec post originale peccatum videntur omnes prædestinati simul electi. Primo, quia nemo eligitur nisi præuideatur futurus: non autem omnes homines simul præuidentur futuri: nam præuidetur eo ordine, quo futuri sunt. Secundo, quia multorum generationes non sunt ex prædefinitione diuina, sed ex sola permissione, quia cum peccato sunt, & tamen multi homines sic geniti, sunt electi, ergo non eliguntur donec iam præuideatur futuri: igitur non omnes simul eliguntur. Tertio, quia sæpe multi assumuntur ad gloriam occasione lapsus aliorum. Vt non obscure significatur in illo Apocal. 3. *Tene, quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Prius ergo, quam vnus eligatur ad coronam alterius accipiendam, lapsus alterius præuidetur: Et hæc Dei prouidentia significatur, Job cap. 34. cum dicitur. *Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis.* Sic in locum Iudæ suffectus est Matthias. Act. 1. Et in locum Iudæorum vocati sunt gentiles, Act. 13. & ad Rom. 11. Ergo non potuit electio omnium saluandorum hominum in eodem signo rationis fieri.

4. Nihilominus dicendum est, electionem omnium prædestinatorum post Christum (de quo nunc non disputo) simul, & in eodem signo rationis fuisse. Hanc existimo esse communio rem sententiam Theologorum, quos inferius referam. Probatur autem primo, quia in actibus voluntatis diuinæ ex parte ipsius Dei nullus est ordo, si nul enim, & vno simplicissimo actu vult omnia, solum ergo ex parte obiectorum potest talis ordo considerari, sed inter electos nullus est ordo, propter quem quidam dicantur electi prius, quam alij. Ergo. Probatur minor, quia hic ordo tantum potest esse causalitatis, & in presenti esse debet finis, & eius quod ordinatur ad finem, quia versamur circa ordinem intentionis: vnus autem electus non est finis gloriæ alterius, neque è conuerso, sed omnes immediate ordinantur ad gloriam Dei, & Christi: ergo. Secundo ex ratione sæpe facta, quod Deus intendit regnum electorum per modum vnus corporis, seu ciuitatis celestis: ergo simul intendit etiam omnia membra ex quibus tale corpus constat, nam ex eorum multitudine, & varietate, totius corporis pulchritudo resultat. Tertio denique, quia neque Angli prius electi sunt, quam homines, neque inter homines quidam prius quam alij, ergo omnes simul. Consequenti nota est, & antecedens constabit ex dicendis, & ex solutionibus argumentorum.

Secundo assero, homines fuisse electos ad gloriam ante præuisum peccatum Angelorum, atque adeo non fuisse electos occasione illius peccati, sed per se, æque ac ipsos Angelos. Itasentit D. Augustinus lib. 12. de ciuit. cap. 9. quatenus necessitatem gratiæ æque ad Angelos, & ad homines iudicat pertinere, & à Deo æque liberaliter, seu gratis præstari. Clarius gelorum. lib. 11. cap. 9. lib. 12. cap. 1. & lib. 15. cap. 1. quibus locis Augustinus distinguit duas ciuitates, seu societates, vnã prædestinatorum, & alteram reproborum, & priorem significat coalescere ex Angelis, & hominibus, sine vilo inter eos ordine. Similiter, libro 22. capite 29. ait, Ciuitatem illam Dei æque constare ex Angelis, & hominibus. Sumi etiam potest ex Anselmo in Eulucidario, quatenus dicit, tot homines saluandos esse, quot sunt Angeli beati. Nam inde optime inferitur, non assumi homines tantum ad sedes maiorum Angelorum: nam Angeli, qui ceciderunt multo pauciores fuerunt, quam qui perstituerunt. Imo Augustinus in Enchir. cap. 29. probabile censet, maiorem futurum esse numerum beatorum hominum, quam licet Angelorum.

Ratione declaratur primo, quia humana natura per se est æque capax (capacitate obedientiali) illius beatitudinis supernaturalis, ac Angelica, & natura sua solum Deum respicit vt vltimum finem, & in illo tantum quiescit, ergo ita per se ordinatur in illum finem, sicut Angelica natura: ergo æque primo eliguntur ad illum finem homines sicut Angeli. Accedit præterea, quod licet Angelica natura in perfectione excedat: tamen hoc ipso humana est aptior, vt in ea ostendatur virtus diuinæ gratiæ, qui est vnus finis præcipuus diuinæ prædestinationis: ergo est quodam modo maior ratio, vt per se eligantur homines, quam Angeli. Et augetur amplius hæc ratio ex parte CHRISTI Domini (quem suppono fuisse primum electum, & prædestinatum à Deo, tanquam caput omnium propter cuius gloriam omnes alij eliguntur): cum ergo Deus humanam naturam ad illud mysterium potius quam Angelicam ordinauerit, non videtur dubium, quoniam etiam homines, tanquam Christi socios, & fratres, per se primo elegerit independentem à peccato Angelorum. Vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Propter quod etiam de illo, id est, de se, diuina Sapientia dicit, *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Nullus ergo ordo rationis est inter electionem hominum, & peccatum Angelorum: ergo hæc electio non supponit præscientiam illius peccati: ac proinde neq; inter electionem hominum, & Angelorum ex hoc capite erit aliquis ordo.

Dices, ergo neque etiam electio hominum erit ante illam præscientiam, quia neque inter peccatum Angelorum, & hominum gloriæ est aliquis ordo causalitatis. Respondeo negando sequelam, quia licet immediate non videatur esse hic ordo: tamen mediate, & ratione alterius intercedit, quatenus electio bonorum Angelorum necessario antecessit illam præscientiam, & electio hominum, & Angelorum simul facta est. Deinde probabile est, etiam permissionem peccati Angelici ordinatam esse à Deo ad salutem hominum electorum, vt inferius exponam.

Dico tertio, omnes homines saluandi electi fuerunt ante præuisum peccatum Adæ, vt absolute futurum: imo, & ante voluntatem permittendi illud. Hæc conclusio sumitur ex D. Thom. qu. 23. artic. 1. ad 3. & ex artic. 4. si attende legatur. Idem tenuit Scot. in 3. d. 7. q. 3. indicauit etiam, quamuis sub dubio, in 1. d. 41. Vbi idem tenet Heræus, & in d. 40. idem sentiunt Egidius, Greg. & Capreolus, & Marfil. qu. 41. Echius in lib. de prædestin. centur. 1. num. 26. vbi pro regula statuit, *Nullum prædestinatum electum esse occasione peccati.*

Conclusio electio hominum fuit ante præuisum peccatum. D. Thom. Scotus. Heræus. Egidius. Gregor. Capreolus. Marfil. Echius. Babinus.

3. Ratio.

Apocal. 3.

Job 34.

Act. 1. & 13.

Ad Rom. 11.

4. Conclusio.

1. Ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

Conclusio.

Electio hominum fuit ante præuisum peccatum.

Anselm.

64.

Aug.

Ephes. 1. 1.

7. Obiectio.

Solutio.

1. Conclusio.

Electio hominum fuit ante præuisum peccatum.

D. Thom. Scotus. Heræus. Egidius. Gregor. Capreolus. Marfil. Echius. Babinus.

hanc peccati alterius. Quod profecto per se mihi est maxime verum, ut in simili diximus de predestinatione Christi in p. disp. 5. Atque hinc sumitur ratio assertionis, quia electio hominum in nullo pendet a permissione, vel praeiustione peccati, quia nullo modo, vel ratione, vel occasione illius intelligitur fieri: ergo non est cur illam supponat. Item sumo argumentum ex dictis: nam Angeli non sunt electi ad gloriam occasione peccati alicuius, sed per se: ergo, & homines, quia sunt aequae primo, & principaliter electi. Tandem, permittendo peccatum Adami, disposuit Deus salutem electorum, optimo, & sapientissimo modo consequendam, & quasi paravit viam ad illam gloriam hominum, quam intendebat: ergo optime intelligitur illa intentio prior hac permissione.

posset. Deinde vero dicitur, conditionales illas nihil ad rem praesentem referre: ideo enim originale peccatum permittitur, ut in illo modo diuini profectum, & electio sapientissime impleteretur. Ad confirmationem autem de Christi predestinatione respondetur, negado assumptum, nam Christus etiam ante praeiustum omne peccatum dilectus est. Imo inde retorquimus argumentum, quia cum ipso, & casu, propter ipsum debuerunt multi homines eligi per se, & absq; occasione peccati.

Christus est predestinatus ante praeiustionem peccati.

Ad tertium respondetur, negando, fuisse ordinem inter alios homines. Neque ad hoc refert ordo, qui est in successione temporum, alias necessario prius fuissent electi omnes predestinati pertinentes ad legem scriptam, quam pertinentes ad legem gratiae, quod friuolum est. Deus ergo simul, & in eodem signo rationis multa praefinit, quae successiue impleri disponit. Neque est verum, homines prius praeiustos fuisse futuros, quam fuerint electi, sed potius (vt supra dixi) per ipsammet electionem praerodinati sunt ad existendum, eadem praerodinatione diuina. Neq; obstat, quod multi peccaminose generentur, nouit enim Deus praefinitiones suas medijs permissionibus ad exitum perducere: quod est intellectum facillimum, supposita conditionata scientia, & sapientibus attentetur.

12. Soluitur Ratio Successio potest fieri ratione hominum non ibi praeiustione.

Atque hinc inferitur, respondendo simul ad ultimam instantiam, nullum hominem fuisse electum ad gloriam, vel gratiam, in illo primario ordine diuinae intentionis, occasione peccati, vel perditionis alterius, sed Deum ex se, ac perse primo eos elegisse, quos voluit. Numerum enim saluandorum absoluta voluntate praerodinauit Deus, non tantum confuse, & formaliter (vt aiunt) quoad speciem numeri, sed etiam distincte, & quasi materialiter quo ad singulares personas, quae salutem consequuntur. Hoc enim (vt supra dixi) significant scripturae, & hoc postulat perfectio diuinae gratiae, & prouidentiae. Id autem vix posset subsistere, aut intelligi, si ad eligendum vnum expectaret Deus praeficientiam de bono, vel malo vsu gratiae, & liberi arbitrij alterius. Neque est vlla ratio fingendi huiusmodi ordinem, vel expectationem.

13. Reuocatur instantia.

Loca vero Scripturae varias habent expositiones. Illud enim Apocal. 3. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Aliqui putant solum esse praesentem loquendi, & exhortandi, sicut mater solet incitare filium paruulum ad fugendum vbera dicens: Tene vbera, ne dem fratri tuo: ita refert D. Thom. ibi, vel quicunq; est Auctor illorum Commentariorum: nec illi displicet. Sed maiorem proprietatem obseruat in illis verbis idem D. Thomas 1. p. qu. 23. artic. 6. ad primum. Duo itaque in illis verbis continentur: vnum est comminatio de amissione coronae. Quod esset facile, si tantum dixisset. Tene, ne forte amittas coronam tuam. Nam hoc dici potest, tum ad praesentem, quia etiam dum est iustus, dici potest habere coronam suam, non possessione, sed iure, & merito, quam amittit peccando: tum etiam ad praedestinatum, quia ex se potens est amittere coronam, & vt illa potestas non reducat in actum, per similes Dei admonitiones praerodinitur. Quomodo etiam dixit Petrus electis. Satagite, vt per bona opera, certam vestram electionem, & vocationem faciatis. Quod etiam tradit Diuus Thomas in locis allegatis. Aliud significatum in illis verbis est, quod solet vnu substitui loco alterius, vt accipiat coronam quam alius amittit. Quod quidem in dignitatibus huius vitae conspicimus. Nam Dauid accepit coronam regni, quam Saul per inobedientiam perdidit. Et Matthias successit in Apostolatu, quem Iudas demeruit. Et de his dignitatibus potissimum loquitur Iob loco citato.

14. Explicatur loca Scripturae in commentarijs Thomae.

D. Thom.

2 Pet. 2.

Iob 34.

9. Delatur Ratio dubitandi.

Respondetur ad Sanctos Patres.

Augu.

10. Explicatur cor. ad Gal. 10.

11. Sancti Thomae.

Sancti Thomae.

Respondetur ad Sanctos.

15. Gregor.

Handwritten notes in red ink on the right margin, including 'D. V.' and other illegible characters.

Hieron.
B. d.
Haimo.
August.

locum intelligit, idem confirmans alio testimonio Apoc. 3. Et idem sentit Hieronymus in eundem locum Iob, & Beda, Haimo. & Glof. Apoc. 3. Quod ad eo verum esse censuit August. lib. de correp. & gratia cap. 13. vt dixerit, *Alius non accepturus, nisi iste perdidit.* Et hinc colligit, esse certum prædestinatorum numerum, ita vt non possit augeri, ideo enim vnus non acciperet nisi alius perderet, ne excrederet electorum numerus definitus. Quod sane fatis faceret, si numerus prædestinatorum solum formaliter esset præfinitus per electionem. Cum tamen sit etiam materialiter definitus, difficile est intelligere, quomodo vnus loco alterius substituat, & quomodo verum sit, vnum nõ fuisse accepturum coronam, nisi alius illam amitteret. Nam si electus est ante præuisionem operum, profecto illam haberet, etiam si alij non caderent, cum electio eius nullum respectum habuerit ad casum aliorum, nec formaliter, nec virtute, neq; vilo alio modo. Neq; quoad hanc partem satisfacit illa responsio, quod prædestinatio non imponit necessitatem, nam absolute potest prædestinatus coronam amittere. Quia esto, hoc verum sit, tamen sufficit, vt quando per gratiam perseuerat prædestinatus, dicatur substitui loco alterius, vt accipiat coronam quam alius amisit. Nec etiam sufficit, vt vere dicamus, permittere Deum, quod reprobis cadat, vt alius accipiat coronam, quam alius non acciperet, ne numerus prædestinatorum definitum numerum excedat.

Responsio a liquoru con- futasur.

16. Melior respo- sio ad Sãctos Patres. Et lo- ca scriptura.

Dico ergo, testimonia illa, omnesq; illos loquendi modos intelligendos esse de diuina prouidentia, quoad mirabile, & sapientissimum modum, quem obseruat in executione mediourum: nõ vero quoad primariam electionem prædestinatorum. Hæc enim intelligenda est per modum singularis præfinitionis, quam Deus ex se tantum, & ex suo mero beneplacito habuit. Absolute intendens, tale regnum æternum ex talibus personis, & membris constans. Ex vi autem huius electionis manet ille numerus saluandorum ita certus, tam formaliter, quam materialiter, vt minui non possit. Non tamen pertinet ad efficaciam illius voluntatis, vt non possit augeri, quia Deus ex se non voluit positiuè omnes alios à regno excludere, vt infra dicam. Et ideo simul cum illa electione habuit Deus voluntatem veram saluandi alios, non tamen absolutam, sed sub conditione, si pereos non stare. Et ideo in executione illis dat media sufficiẽtia vt saluentur, quæ interdum talẽ effectum habent, vt per ea comparent verum ius ad æternam coronam, etiam si præciti sint non conseruaturi illud vsque ad finem vitæ. Ac proinde, quando illud amittunt, dicunt perdere coronam suam, id est, suis meritis debitam, si in gratia decesserint. Vno autem ex his cadente, dicitur alius loco illius substitui; quia solet Deus ita gubernare, & exequi salutem suorum electorum, vt prius vocet reprobos, & illis male vtentibus diuina gratia, illos deserat, & ad alios suam specialem protectionem transferat, non quia illos posterius dilexerit, vel tantum occasione peccati aliorum, sed quia illo modo iustitiam suam erga malos, & gratiam erga bonos mirabilis, & sapientius ostendit. Atque ex his facile est alia testimonia Scripturæ factæ, & Sanctorum interpretari.

CAPVT XIII.

Quomodo diuina voluntas preparauit media, quibus electi infallibiliter saluantur.

1. Duplex gen- s mediatorum, qua DEVS preparat ele- ctis.

Diximus de voluntate diuina, quatenus versatur circa finem prædestinationis: nunc breuiter explicandum est, quo modo, seu quibus actibus disponat viam, & media, quibus in illum terminum

infallibiliter tenditur. In quo primum distinguere possumus duplicia media huius diuinæ prouidentia. Quædam sunt communia, præparata pro tota communitate. Huiusmodi censei possunt in Angelis omnes gratia, & auxilia illis data in instanti fug creationis, per quæ (iuxta probabilem sententiam) ita præuerti sunt, vt pro illo instanti omnino non peccarent, atque ita excitati, vt infallibiliter conuerterentur in Deum, & se ad gratiam disponerent, sanctificarentur, & primam gloriam mererentur. In hominibus vero sunt in lege gratia talia media, baptisimus, & alia Sacramenta, prædicatio Euangelij cum præparatione diuini auxilij interni, & necessarii ad fidem obtinendam. Atque hæc, & similia media dici possunt primo definita, & decreta pro singulis ætatibus, quia hæc, quæ vniuersalia sunt, quodam modo sunt priora, & quando finis incenditur communitati, primo videntur occurrere media, quæ pro tota communitate prouidentur. Et præterea, hæc communia quodam modo includuntur in particularibus mediis, nam regulariter iustificaciones sunt per applicationem mediourum communium ad particulares personas. Denique (vt hoc obiter aduertam) in hoc ordine mediourum constitui potest originalis iustitia, data toti humanæ naturæ in primo parente ante lapsum; nam per illam cepit Deus disponere salutem electorum, quantum in ipso erat.

Dices, hæc, & similia media potius pertinere ad generalem prouidentiam gratia, quam ad prædestinationem, quia non fundantur in peculiari electione efficaci aliquorum hominum, sed in generali voluntate saluandi omnes. Vnde talia media omnibus communia sunt. Respondeo, hæc non esse repugnantia, nam ita sunt aliqua propter prædestinatos prouisa, vt alii etiam prodelle possint. Et ita, licet salus prædestinatorum non sit (vt ita dicam) finis adæquatus talium mediourum, est tamen finis principalis, atque hoc fatis est, vt inter media prædestinationis hæc computentur, & singulari modo dicantur esse propter electos. Sicut Paulus dicebat, se sustinere labores propter electos, quamuis re ipsa pro omnibus laboraret: neq; de his mediis plura videntur necessaria.

Rursus circa media particularia aduertendum est, duos esse ordines illorum: Quædam sunt à solo Deo sine coopératione liberi arbitrij, vt sunt prima vocatio, & alia auxilia præuenientia, quæ Deus hominibus confert, absque vilo merito, vel dispositione illorum. Et ad hunc ordinem pertinent quidam effectus singularis prouidentia Dei circa suos electos, vt sunt, auferre aliquam occasionem peccandi, vel offerre aliquam bene merendi, &c. Et de toto hoc ordine mediourum nulla est difficultas, quin poterit Deus illa præparare sua gratuita voluntate efficaci: quo modo autem, & quo ordine id præstiterit, patebit ex dicendis. Alius est igitur ordo particularium mediourum, quæ includunt liberam cooperationem voluntatis, vt sunt actus humani supernaturales, sub quibus comprehenduntur omnes effectus, quæ ab illis pendent, vt est remissio peccati in adultis, & similia. Et de his est magna controuersia inter Theologos, quo modo per prædestinationem præparentur.

Prima sententia est, ex vi diuinæ voluntatis disponentis media ante præscientiam eorum, vt absolute futurorum, solum præparari hæc media confusa quadam ratione, & sola voluntate inefficaci, absque præfinitione talium actuum in particulari. Quam sententiam indicasse videtur Diu. Thom. qu. 6 de Verit. artic. 3. Dicit enim certitudinem prædestinationis in hoc consistere, quod Deus tot præparat ad iudicium prædestinato, vt vel non cadat: vel si ceciderit, resurgat: non ergo præfinit Deus certum medium, sed vnum, vel aliud, vt tandem aliquod

Fundamen-
tum huius
sententia.

quod habeat effectum. Huius autem sententia potissimum motuum esse videtur, ut hoc modo possit conciliari libertas cum prædestinatione. Potestque hoc experientia confirmari, quia non omnis vocatio, aut gratia præueniens, data prædestinato, habet in illo effectum: ergo non procedit ex intentione efficaci conuersionis, seu consensus eius.

5.
Respon-
ditur
in opinio.

Hæc vero sententia supra reiecta est. Quia in primis videtur procedere tollendo scientiam conditionem, qua Deus ante voluntatem dandi vocationem prænouit, an illa futura esset congrua, nec ne; id est, an voluntas hominis sit illi consensura, si ei detur: Nam si hæc scientia supponatur, ut supponi debet, frustra tribuitur Deo ille modus prouidendi media confuso modo, & sub illa disunctione, ut si vnum non habuerit effectum, applicetur aliud. Non enim ita operatur, nisi qui ignorat efficaciam primi medi: propter quod etiam (ut supra dixi) hic modus prouidentia non est consentaneus diuinæ perfectioni, ad quam spectat, ut ex certa scientia, distincte, & in particulari omnia disponat, iuxta vniuersumque rei dignitatem, & capacitatem.

6.
Respon-
ditur
ad fundamē-
ta opinio.

Neg; etiam est hoc necessarium ad libertatem, ut in frequentibus late dicendum est, & in superioribus est tactum: vbi etiam citatum locum D. Thomæ exposuimus. Et aperte ita sentit idem D. Thom. 1. 2. q. 112. art. 4. dicens. *Si ex intentione Dei est, ut homo vocatus consentiat, infallibiliter esse consenturum quamuis libere.* Denique, in negotio Angelorum aperte constat, non habere locum illum prouidentia modum: nam in secundo instanti, in quo via omnium Angelorum terminata est, ita fuit præparata voluntas electorum, ut omnino non caderent, nam si caderent, non resurgerent, imo etiam ut haberent totum meritum necessarium ad illum gradum gloria, ad quem electi erant, comparandum.

7.
Respon-
ditur
in opinio.

Est ergo secunda sententia dicens, Deum sua voluntate absoluta disponere media, & certa, quibus vnusquisq; electus infallibiliter consequatur salutem, & in particulari, id est, designando talia media, & tales actus. Addit vero hæc opinio, omnino simul fuisse præordinata: ita ut nec secundum rationem sit vnum prius definitum à Deo quam aliud, præsertim quando media pendunt ex libera voluntate nostra. Quæ opinio similis est illi, quam primo loco retuli supra capit. 8. idemque de illa est sentiendum, quod fugit enim difficultatem, non declarat. Repugnatq; modo loquendi Augustini, & fere omnium dicentium, Deum vocare hominem ut credat. Et quia vult dare fidem, velle etiam dare talem vocationem. Ut signatum videri potest apud Augustinum de Bono perseuerant. capit. 14. Ratio etiam manifesta est, quia hæc media non sunt æque propinqua fini vitio, sed inter se ordinem seruant, quem insinuat Paulus ad Romanos 8. Nam iustificatio propinquior est glorificationi, quam vocatio, & vocatio iustificatio: Et similiter qui liber actus liber, qui est dispositio ad gratiam, propinquior illi est, quam excitatio, qua homo vocatur ad actum liberum: ergo sicut ad hæc omnia media præcedit intentio ultimi termini, ita inter ipsa media præcedit voluntas illius, quod propinquius est fini: nam propter, illud eligitur aliud medium, quod remotius est: & ideo est posterius in ordine intentionis: licet sit prius in ordine executionis. Quod breuiter declaratur in negotio bonorum Angelorum: nam quia electi fuerunt ad tantam gloriam, ideo etiam ordinati sunt, ut in tota sua via ad tantam gratiam peruenirent, & hac de causa voluit Deus, ut talem, vel tales actus meritorios haberent, & propter illos talem modum illuminationis, & inspirationis eis præparauit, nam illi etiam vocati sunt vocatione congrua, quæ est ex proposito, ut August. loquitur. Denique non potest alio modo intelligi, gratiam efficacem, ut effi-

8.
Respon-
ditur
in opinio.

caus est, intra latitudinem præuenientis gratia, esse à Deo per se intentam, sed solum dici efficacem ex effectum, scilicet, quia factum est, quod tamen falsum esse nunc suppono.

Propter hoc est tertia sententia, quia licet cum præcedentibus conueniat in hoc, quod Deus non præparat actus liberos absoluta voluntate: donec illos præuideat absolute futuros: tamen ad vitanda aliqua incommoda ex dictis, præsertim vltimum, distinguit in diuina voluntate varios actus circa hæc media. Vnde authores huius opinionis dicunt primo, habere Deum quandam voluntatem absolutam, & vniuersalem dandi huic homini omnia auxilia præuenientia illi necessaria, & accommodata, ut per illa infallibiliter consequatur gloriam in tali discursu vite, & hanc voluntatem dicunt, versari circa gratiam efficacem, ut efficax est, in ratione præuenientis. Postea verò dicunt, disposuisse Deum in particulari talia auxilia in ordine ad tales actus liberos; ita tamen ut licet præcedat intentio talium actuum, illa non sit efficax, & absoluta, sed tantum per simplicem complacentiam, includentem virtutalem conditionem. Et hoc vltimum solum asseritur, ut libertas hominis conseruetur illa sola.

8.
Opinio.

Destruo autem hoc fundamento, ruit facile tota hæc sententia. Satis autem (ut existimo) in superioribus ostensum est, intentionem Dei absolutam circa actum liberum (etiam in particulari, & cum omnibus circumstantiis eius) non tollere libertatem, quia illa intentio per se non immutat: nec determinat phyice voluntatem humanam, sed applicat media, quæ Deus nouit esse congrua libertati, ut in sequentibus latius attingendum est. Ergo si verum est (ut reuera est) secundum rationem præcedere in voluntate diuina intentionem talis actus, non est, cur sit inefficax, maxime cum ex illa intentione proxime & infallibiliter oriatur applicatio vocationis, seu auxilij efficacis, ut efficax est. Hoc autem posito fundamento, primus actus voluntatis, quem hæc sententia fingit, superfluous est: quia si intelligatur illa volitio esse de aliquo obiecto vniuersali & confuso, non est conueniens Deo, qui (ut dixi) distincte omnia nouit, & disponit: neq; est ad aliquem finem necessarius: cum sufficiat voluntas circa singula auxilia. Si vero talis actus intelligitur versari circa collectionem, seu multitudinem talium auxiliorum in particulari, ille actus, licet secundum rem vnus sit, tamen distinguitur ratione ex diuersitate obiectorum, ac proinde non est distinctus ab illis voluntatibus, quibus dicitur Deus in particulari, disponere, & velle dare hæc auxilia. Vnde necesse est, ut etiam talis actus quatenus circa præuenientia auxilia versatur, supponat intentionem illorum actuum voluntatis humanæ, propter quos illa auxilia præparantur. Accedit denique, quod nulla est ratio ordinis inter illum actum vniuersalem, & alios particulares, cum obiecta eorum inter se non comparentur ut fines, & medium, neq; alium ordinem causalitatis habeant.

9.
Respon-
ditur
Voluntas Dei
absoluta circa
actum liberum
non repugnat
libertati.

Dicendum ergo est, Deum per absolutum actum voluntatis suæ præparare prædestinatis etiam illa media, quæ ab ipsis libere exercenda sunt, vel comparanda. Hæc est sententia D. Augustini libro de prædest. Sanct. præsertim cap. 10. de Bono perseuerantia cap. 9. & sequentibus, & sine dubio est D. Thom. 1. 2. vbi supra, & 1. p. qu. 23. Eamque late probauit libro 3. de Auxiliis cap. 17. Summa omnium est, quia hic modus prouidentia non repugnat libertati, ut patet ex dictis. Estque valde consentaneus perfectioni diuinæ prouidentia, & speciali amoris, quo profequitur prædestinatos: ergo non est, cur negetur. Deinde, quia qui intendit efficaciter aliquem finem, prius secundum rationem intendit medium propinquius illi fini, quam remotius: ostendimus autem DEVM efficaciter intendere prædestinatis finem

10.
Conclusio
Deum præpa-
rat et media
quæ à liber-
tate penent
absoluta vo-
luntate
August.
D. Thom.
Libro 3. de
Auxiliis
probatum.

Media hæc
vniuersalem ser-
uant in præ-
paratioe
ad gratiam

Handwritten notes in red ink on the right margin, including the words "D. V." and other illegible characters.

finem, vltimum gloriae, cui fini propinquiora sunt media, quae humana libertate sunt cum diuina gratia, qualia sunt actus meritorij, & dispositiones proximae ad iustitiam, quam illa, quibus solus Deus hominem excitat. Ergo illa media vult Deus efficaciter praeordinatis prius secundum rationem, quam velit dare illis vocationem, vel alia auxilia antecedentia, quae remotiora sunt. Vnde confirmatur tandem, quia ita comparatur actus charitatis ad auxilium excitans, quo Deus efficaciter mouet ad talem actum, sicut comparatur praemium gloriae ad ipsam actum charitatis: ergo sicut praecedit intentio gloriae ad praescientiam actus charitatis, vel meritorij: ita praecedit in Deo intentio dandi homini actum charitatis ad voluntatem, seu praescientiam absolutam vocationis congruae, quae propter talem actum datur. Neque contra hoc occurrit noua difficultas, cui satisfacere necesse sit.

11. Solum aduerto, inter hos actus liberos, quosdam esse omnino independentes a peccato, quia neque illud supponunt necessario, neque includunt intrinsicum respectum ad illud, ut sunt actus fidei, spei, amoris, &c. alios vero esse, qui necessario supponunt peccatum, ut est proprius actus poenitentiae. In prioribus ergo actibus procedit absolute, & sine limitatione sententia posita, quia illos actus per se primo Deus intendit, & ex se, voluntate antecedente, simulque efficaci, (iuxta sensum Chrysostomi, & Damasceni alibi declaratum) illos vult, & intendit, quia sunt omnino boni, & nullum malum supponunt. Posteriores vero actus non intendit Deus voluntate absoluta, donec habeat absolutam praescientiam peccati futuri, quia nec formaliter, nec virtute potest Deus velle peccatum: velle autem (saltem virtualiter) si absolute praefiniret actum intrinsicè respicientem peccatum, non supposito ipso peccato, ut latius declarabo infra, de effectibus praedestinationis tractando.

Actus bonos independentes a peccato Deus absolute vult.

Actus bonos dependentes a peccato non vult Deus absolute, nisi post sciendam peccati.

12. Quamuis autem hoc ita sit, nihilominus etiam in his actibus, seu medijs verum habet sententia posita, seruata proportione. Nam licet Deus non velit absolute actum contritionis, verbi gratia, donec videat peccatum, propter quod tollendum, est necessarius: nihilominus prius secundum rationem praefinit, & intendit praeordinato actum contritionis, quam velit illi dare auxilium efficace, vel aliud medium per se ordinatum ad illum actum. Nam peccatum non est medium ordinatum ad contritionem, sed est materia, & occasio inducens necessitatem eius: media autem ad contritionem sunt illa, quae per se ordinantur ad efficiendam contritionem. Et ideo supponitur quidem praescientia peccati, & ante illam praecedit voluntas permittendi illud, non vero supponitur voluntas talium medijs, sed hoc, nostro modo intelligendi, consequitur ex intentione talis finis.

Actus contritionis prius ratione praefinitur, quia medium ad illum.

CAPVT XIV.

Habeat ne Deus voluntatem exequentem circa bona, quae conferit Praeordinatis, praeter eas, quae ad ordinem intentionis pertinent.

1. Ratio dubitandi est, quia voluntas Dei absoluta per se ipsa est efficax eorum, quae ita vult: Omnia enim, quae vult, facit: ergo si habet Deum voluntatem absolutam, quae statuit dare gloriam, & gratiam praedeterminatis, per eandem omnino voluntatem haec bona confert: ergo superuacaneum est aliam fingere voluntatem exequentem, etiam ratione distinctam. Maxime, quia haec distinctio ex obiectis sumenda esset: talis autem voluntas versatur circa idem obiectum. Secundo videtur hic difficultas

2. Ratio.

supra tacta, & non soluta, quia si haec duae voluntates sunt necessariae, ut homines consequantur salutem, illi circa quos Deus non habuit has voluntates, non habent ex parte Dei omnia necessaria, & consequenter saluari non possunt: si autem non sunt ambae voluntates necessariae, nec ponendae, nec distinguendae sunt. Quod tertio ita confirmo, quia impossibile est Deum habere circa creaturam aliquod decretum liberum, quod necessarium non sit ad aliquam realem mutationem creaturae, sed ad vnam mutationem, seu effectum Dei in creatura sufficit vna voluntas eius: ergo impossibile est aliam, vel alias multiplicare. Minor constat ex efficacia diuinae voluntatis: Maior autem sic ostenditur. Quia diuina voluntas non habet decretum liberum circa creaturam per sui mutationem: ergo non potest illud habere nisi per mutationem creaturae, quia per tale decretum habet Deus nouum respectum ad creaturam, saltem rationis: impossibile autem est inter duo extrema intelligere nouum respectum sine mutatione alterius: ergo non potest Deus habere decretum liberum, nisi quatenus necessarium est ad aliquam realem mutationem creaturae.

3. Ratio.

Ob hanc difficultatem, nonnulli Theologi moderni negant in diuina voluntate hos duos ordines intentionis, & exequutionis, & consequenter negant distinctionem rationis inter praedictos actus. Tamen ex hoc principio in sententias omnino contrarias diuisi sunt. Quidam enim ob hanc causam, vel omnino negant intentionem finis, quae ratione praecedat electionem medijs in diuina voluntate, vel saltem negant illam intentionem esse efficacem. Sed contra hos satis disputatum est. Alij vero ponentes in Deo hanc intentionem, asserunt, per illammet determinare Deum efficaciter voluntatem humanam ad exequendum id, quod Deus per talem voluntatem praefinit, quia haec est efficacia diuinae voluntatis. Hi tamen Authores vix possunt conciliare libertatem arbitrij cum praefinitione diuina, de qua re dicam infra in proprio loco: & ideo has sententias praetermitto.

2. Aliquam opinionem.

Dicendum ergo est, voluntatem, qua Deus exequitur id, quod ordine intentionis circa electos praefinit, esse ratione distinctam a voluntate intentionis, & electionis. Haec assertio sequitur necessario ex dictis, quia Deus vult ordine intentionis gloriam praedeterminato ex sola liberalitate, sed ex meritis: non dat autem, nisi per voluntatem: ergo necesse est intelligere in Deo voluntatem, qua exequitur donationem gloriae, ut ratione distinctam a priori voluntate, qua eandem gloriam intendit. Idem videre licet in ordine causarum, & effectuum naturalium, in quibus Deus intendit finem, & propter illum applicat media, per quae postea exequitur effectum intentum, quam exequutionem per suam etiam voluntatem facit: ergo necesse est illam esse aliquo modo distinctam. Denique de diuinis rebus nos philosophari non possumus, nisi ex humanis seruando proportionem, &tribuendo Deo quidquid perfectionis est, remotis imperfectionibus: sed in nobis inuenimus hos duos ordines intentionis, seu consultationis & exequutionis esse distinctos, & necessarios ad perfectum modum operandi propter finem, ex propria intentione, & relatione ipsius operantis. Est autem imperfectionis in nobis, quod haec facimus per actus re ipsa distinctos, & per mutationem realem nostrae voluntatis, & medio discursu, consultatione, & inquisitione medijs: ergo seclusis his imperfectionibus, in vnicuique, & simplicissimo actu voluntatis Dei, utramque rationem actum intelligere debemus, cum perfectissime operetur propter finem. Hoc tamen melius constabit expediendo tria dubia, quae in rationibus dubitandi postulantur.

3. Vera sententia. Probatur.

Primus

4. Expeditur difficultas ex primo argumento. Dicitur enim in Deo voluntas exequens motum...

5. Atque ad hunc modum possunt facile distinguere duas voluntates, quatenus versantur circa omnia dona gratiæ...

6. Et ideo addo aliam rationem distinguendi hæc duo, quæ sumi potest ex modo, quo diuina voluntas versatur circa tale obiectum...

7. Denique hoc erit facilius, si aduertamus, potentiam, per quam Deus exequitur exteriores actiones, esse ratione distinctam ab intellectu...

8. Obicitur, quod si voluntas in Deo sit simpliciter necessaria, non potest esse effectus...

quod dilexerat. Et ideo, si talem effectum operaturus est Deus cum causa secunda, ita applicat potentiam suam...

Secunda difficultas erat, quæ sit necessitas vtriusque voluntatis, & quo modo saluetur sufficientia auxilij in his, cum quibus Deus non habet vtramque voluntatem...

Declaratur doctrina hæc in omni genere agentium, nam in primis in homine ad mouendam manum, v.g. sufficit ex parte effectus ille actus voluntatis, quo potentia motiva manus applicatur ad talem actionem...

Dicere vero potest aliquis, hoc discursu ad summum ostendi, necessariam esse in Deo intentionem finis alicuius per simplicem, & inefficacem actum...

8. Satisf. sec. declarati. Et declaratur necessitas vtriusque voluntatis intentionis, & executionis.

9.

10.

Obicitur. Respondetur.

Handwritten notes in the right margin, including 'D. V.' and other illegible characters.

si illa est necessaria, quo modo Deus sufficientia principia tribuat his hominibus, quos a principio tali modo non elegit. Responso enim clara est, quia illa electio non est simpliciter necessaria ex parte effectuum, sed solum ex parte agentis, supposito speciali, & perfecto modo providentia, quem habere voluit cum huiusmodi hominibus, quamvis sine illa poterit sufficientia media gratia providere, ut latius constabit ex dicendis circa reprobos.

per Christum, sed alios creando, & sanctificando. Tandem in re, de qua agimus, certum est, creare nunc Deum hominem propter finem supernaturalem, & potuisse illum creare eum eadem natura, non ordinando illum ad talem finem, quod nunc suppono ex materia de gratia: ergo habuit Deus decretum liberum, quo voluit ordinare hominem ad talem finem, licet immediate ex hoc decreto nulla mutatio in homine fiat.

Potuit Deum creare hominem cum eadem natura non ordinando illum ad finem supernaturalem.

CAPVT XV.

An intentio efficax Dei, & executio mediatorum, diversas mutationes ex necessitate efficiant in prædestinato.

1. Opinio.

Hec est tertia difficultas, quam argumenta probabant, quæ supra etiam tacta est. Pendetque ex alia generali questione, An decretum liberum Dei semper, ac necessario faciat aliquam realem mutationem creaturæ, & consequenter non possit aliquis actus liber in Deo intelligi, sine quo omnis mutatio, quæ in creatura fit, consistere possit. Ita enim sentiunt aliqui auctores, propter solum fundamentum inter arguendum tactum: & ex hoc principio inferunt multa valde notanda in Theologia. Videi. Deum habere aliquem actum amoris omnino necessarium circa creaturas posibles. Non posse Deum remittere peccatum etiam veniale nisi faciendo in homine mutationem realem formaliter incompossibilem illi peccato. Item non posse ordinare rem vnam ad aliam, ut finem, nisi ex se habeat naturalem habitudinem ad talem finem, vel in illa fiat aliqua realis mutatio, per quam talem ordinationem recipiat, & similia, quæ difficilia sunt: & ideo circa hoc principium, breuiter, quod sentio, dicam.

2. Conclusio.

Probatur inductio.

Affero igitur in primis, Possesse Deum per decretum efficax ordinare vnam rem ad aliam, ut ad extrinsecum finem, (id est, tali rei non debitum, nec illi connaturalem) nulla speciali mutatione facta in tali re, quæ sic ordinatur in finem, neque in ipso fine, ad quem ordinatur. Hoc primum ostendo inductione facta in omni ordine effectuum: efficit enim Deus pluiam interdum ex intentione puniendi homines: in quo effectum, si consideremus totam realem mutationem, quæ fit in pluvia, potest esse eadē, siue fiat propter hunc, siue propter illum finem, cum tamen illi fines valde extrinseci sint tali effectui. Deinde, in moralibus, ex sententia Sanctorum omnium, Deus vult permittere peccatum ex intentione alicuius boni, quod ipse Deus potest ea occasione operari, quantumvis talis permissio ex natura sua non inferat tale bonum, neque illud ex se respiciat. Imo (ut infra videbimus) permissio peccati (iuxta communem sententiam) aliquando est effectus prædestinationis, & intenditur a Deo, ut per illam parer viam ad consequitionem gloriæ alicuius hominis. Constat, nec propter hunc finem permissio ipsam realiter fieri alio modo, neque ex intrinseca sua natura postulare talem finem. Et confirmari potest hoc exemplum ex eo, quod eandem permissioem aliquando Deus vult in vindictam peccati.

3.

Præterea de mysterio Incarnationis docet fides, factum esse propter nos homines, & propter nostram salutem. Vnde etiam constat apud Theologos, mysterium illud aliquo modo esse ordinatum in salutem hominum, ut in fine. Est autem per se notum, hunc finem non esse intrinsecum incarnationi, nec debitum: est item manifestum, potuisse Deum facere totum illud mysterium, totamque mutationem realem, quam nunc fecit in humana natura ad perficiendum illud, non intendendo illum finem, nec reparando homines

Præterea omnes Theologi concedunt, præter omnem voluntatem, per quam Deus confert mediā hominibus ad consequendum supernaturalem finem, habere specialem actum intentionis, quo vult omnibus hominibus gloriam, saltem voluntate inefficaci. Inquiri igitur, quam specialem mutationem realem faciat Deus in homine per talem actum: nam si nullam efficit, hoc est, quod nos dicimus de intentione inefficaci, nec potest specialis repugnantia in illa assignari: imo facilis in illa intelligi, statim ostendat. Si vero aliqua specialis mutatio responderet illi actui, signetur quænam illa sit. Ego vero ostendo nullam esse posse, quia vel illud, quod fit per hanc intentionem, est aliqua mutatio pertinens ad ordinem naturæ, & hoc non, quia eadem omnino natura rationalis cum omnibus proprietatibus sibi connaturalibus posset a Deo creari sine tali intentione, sed tantum ut fruere tur naturali fine. Vel illa mutatio est supernaturalis: & hæc in primis non semper fit in omni homine ordinato ad illum finem. Multi enim homines nunc procreantur a Deo, in quibus nulla mutatio realis supernaturalis fit in toto tempore vitæ, ut patet in multis paruulis, nec est incredibile idem contingere in multis adultis infidelibus. Et deinde quando talis mutatio fit, non fit proxime, & immediate per illam intentionem, nam illa intentio ex se generalis est, & eadem respectu omnium, & mutatio gratiæ non est eadem in omnibus. Fit ergo in vno quoque per voluntatem dandi hanc, vel illam gratiam, ut iidem Auctores fatentur, quæ voluntas sufficeret ad totam illam mutationem realem faciendam, si sola necessitas ipsius effectus secundum se spectetur: ergo illi intentioni nulla respondet in effectu specialis mutatio realis, quæ ex vi illius immediate resultet.

Responderi potest, actum illum, quo diuina voluntas vult inefficaciter finem aliquem, non esse liberum, sed naturalem: (nam hoc etiam insinuant nonnulli Auctores) quia non est nisi complacencia quædam, non potest autem Deus non complacere in fine bono. Sed hoc (ut existimo) dici non potest. Primo, quia cum Paul. ait, Deus vult omnes homines saluos fieri, commendat Dei beneficium, & liberum erga homines amorem, ut omnes sancti intelligunt, & tamen loquitur de voluntate antecedente non omnino efficaci Secundo, quia licet illa intentio non sit absoluta de fine, tamen ex vi illius Deus vult conferre mediā sufficientia ad talem finem, & ita quantum est ex se vult dare illum finem, ergo non necessario, sed libere id vult. Quod latius constabit ex dicendis infra circa reprobos. Habet ergo Deus voluntatem liberam circa finem, ex qua non resultat specialis mutatio distincta ab ea, quæ fit per collationem mediatorum: ergo eodem modo habere potest intentionem efficacem, quia ratio contrariæ sententiæ æque procedit in vtraque, & nulla specialis repugnantia hic assignari potest.

Ratione denique ita hoc ostendo, quia ad perfectionem diuinæ voluntatis pertinet, non tantum posse libere, & efficaciter velle obiecta, seu esse deus, sed etiam fines eorum, & ordinationem vnus in alium: ergo potest hoc libere facere sine speciali mutatione reali. Antecedens patet, tum quia in homine hoc per se spectat ad perfectionem, tum etiam quia in hoc ostenditur maius dominium voluntatis in adionibus, seu effectibus suis. Consequentiæ vero probatur, quia

4.

5. Occurrit Responsio.

Voluntati Dei inefficaci, nisi aliquis non est naturalis. 1 Tim. 2.

6.

Respondetur
ad 2^{am} q^uest^{io}nem

quia ordinatio alicuius rei in extrinsecum finem per se non ponit mutationem aliquam in tali re, vt in humanis etiam actionibus videre licet. Dices, quamuis homo hoc faciat per solam extrinsecam denominationem, vel habitudinem, Deum tamen semper id facere per intrinsecam mutationem, & hoc esse maioris perfectionis. Respondeo, ad perfectionem quidem pertinere, posse hoc facere per intrinsecam mutationem, quando & fini, & effectui consentanea est, tamen, quod illa mutatio fiat per ipsam intentionem precise conceptam, & non per voluntatem exequentem, ad perfectionem non referre.

7.
Propter con-
tra dictio-
nem.

Deinde dicitur, quamuis posse facere illam mutationem, quando est opportuna, sit perfectionis, tamen quando necessaria non est, non posse sine illa ordinare medium ad finem, non pertinere ad perfectionem, sed potius ad limitationem domini, & poterit. Primo, quia saepe ordinatio in finem nec requirit, nec admittit talem mutationem, vt patet in exemplis positis, & in eo, quod Scriptura dicit.

Matth 24.

Propter electos breuiabuntur dies illi. Quae enim specialis mutatio fieri potuit in illa temporis praefinitione, propter electos, quae sine hoc fieri non posset. Secundo, quia vel facta illa mutatione res manet intrinsece, ac necessario ordinata in talem finem, vel adhuc finis est extrinsecus. Si primum dicitur, reuera Deus nunquam ordinat proxime rem aliquam in extrinsecum finem, neque ad hoc habet libertatem. Si vero dicitur secundum, ergo necessaria est noua ordinatio libera, quae non addat specialem mutationem. Tertio, etiam in his, quae natura sua videtur per se ordinata, vt sunt, v. c. gratia, & gloria, est necessaria voluntas quasi elicita, directe tendens in ipsum finem, quia Deus non dicitur intendere finem solum quia vult rem, quae natura sua tendit in talem finem: nam hic est imperfectus modus operandi propter finem: ergo necesse est, vt ipsum finem in se, & directe velit. Vnde posset Deus alicui dare gratiam sine vilo proposito, neque efficaci, neque inefficaci dandi gloriam, imo cum proposito nunquam dandi, sed solum conferendi gratiam propter actus virtutis, & propter intrinsecam perfectionem eius: ergo etiam in his, quae videntur per se ordinata, dare vnum propter aliud, est specialis voluntas libera Dei, cui noua mutatio non respondet.

8.
Ratio ad
demonstrandam
necessitatem

Et quamuis haec possent praesenti instituto sufficere: tamen vt multis materijs inferuiant, addo vltterius. In effectibus praesertim moralibus posse Deum multa libere velle, quae non faciunt in rebus specialem mutationem physicam, & realem. Patet primo in effectibus quasi priuatiuis: nam si homo per votum obligatus est Deo, potest Deus sua voluntate libera remittere obligationem, ex quo nulla in homine resultat mutatio realis, & tamen verè manet ab obligatione liber. Respondent, non liberari hominem ab obligatione, donec Deus illi reuellet se remisisse votum, atque ita non fieri remissionem sine mutatione reali. Sed hoc non recte dicitur: nam licet illa reuelatio possit esse necessaria, ne homo ex conscientia erronea putet adhuc se esse obligatum: tamen illa non tollit formaliter obligationem, sed supponit ablatam. Quod patet, tum quia hoc ipsum est, quod reuelatur: tum etiam quia formaliter aliud est velle remittere, aliud velle reuelare priorem voluntatem. Vnde illa mutatio non respondet priori voluntati, sed huic posteriori: nos autem contendimus illam priorem haberi sine mutatione reali in obiecto.

9.

Sed vrgeo vltterius, in remissione poenae temporalis debita pro peccato: nam potest Deus illam gratia remittere sua libera voluntate, neque ibi est necessaria reuelatio: etiam ad tollendam conscientiam erroneam: vnde in fine vitae inueniet se homo Suarez: De Deo trimo.

liberum ab illo reatu, etiam si id in vita ignorauerit, & fortasse ita de facto sit per electionem sacrificij, vel aliquid simile. Et simile argumentum est in remissione poenae, quae vni fit, propter satisfactionem alterius: nam posset Deus non acceptare illam pro alio, sed tantum pro ipso met operante: nunc autem ita illam acceptat, vt habeat illum effectum in alio, & non in ipso operante: ergo necessario hoc referendum est ad liberam Dei voluntatem cum diuerso respectu morali, sine alia mutatione reali creaturae. Denique nunc per infusionem talis gratiae in tali sacramento remittitur peccatum veniale: & tamen posset eadem gratia cum tota reali mutatione infundi sine remissione illius culpae venialis. Quia nec potest in hoc assignari implicatio contradictionis, nec formalis repugnantia inter gratiam illam, & veniale peccatum: vt omnino necessarium sit, illa infusa, expelli hoc peccatum, ergo ille etiam effectus moralis sit ex speciali decreto Dei libero, sine noua mutatione reali creaturae.

Gratia p^{er}
se infundit
sine remissio-
ne peccati ve-
nialis, etiam
quoad culpam

Non minus efficacia argumenta sumi possunt ex effectibus potius: aliquando enim Deus confert beneficium homini petenti, ratione petitionis, qui respectus ad petitionem liber est Deo, & tamen ratione illius nulla mutatio realis fit in effectu, quia totum illum cum omnibus intrinsecis conditionibus eius posset Deus efficere, sine respectu ad hominis petitionem. Dices, non existente petitione hominis, posset Deus absolute idem dare sine tali respectu, tamen si dat existente petitione, necessario dat propter illam, & ita non dat hoc modo sine vlla speciali mutatione. Sed hoc profecto est incredibile: nam existente petitione potest Deus omnino illam non acceptare, nec beneficium conferre: ergo etiam potest non acceptare orationem, vt propter illam det, & nihilominus dare propter suam bonitatem, & puram voluntatem. Similia argumenta sumi possunt ex alijs effectibus, quos Deus confert, vel propter meritum, praesertim de congruo, vel propter aliquam dispositionem, vel propter promissionem ex quadam morali obligatione, vel per aliquas causas non phyficas, sed morales, vt multi arbitrantur esse sacramenta: nam in his omnibus requiritur diuersus respectus, & moralis modus operandi ex voluntate diuina, absq; nouis mutationibus realibus.

Responso ad
1^{am} q^uest^{io}nem
1^{am}.

Et ratio horum esse videtur, quia Deus non tantum est perfectum agens in ratione causa physica, sed etiam in ratione causa moralis: & ideo tam ex parte affectuum, quam ex parte modi, vtamque causalitatem per suam liberam voluntatem exercere potest: ergo non tantum phyficos effectus, qui per tales mutationes fiunt, sed etiam morales, qui non semper illas mutationes requirunt, efficere potest. Denique, omnis voluntas creata ex ratione, & libertate habet hunc modum operandi, qui per se pertinet ad perfectionem: quod autem id faciat cum imperfectione, & mutatione sua, est per accidens, & prouenit ex limitatione eius: ergo Deo tribuenda est tota haec perfectio, seclusa omni imperfectione. Nam dicere, hoc implicare contradictionem, nec probatur, vt statim ostendam nec satisficit. Sicut ergo, quamuis humana ratio non satis comprehendat, quomodo illa duo simul in Deum conueniant: nihilominus nec negat, nec negare potest, non repugnare, quia vtrumq; per se spectat ad perfectionem simpliciter, ita in proposito sentiendum est. Quod facilius constabit respondendo ad fundamentum alterius sententiae.

10.

Procludere
sug.

Ad illud ergo in primis dicendum est. Deum neque velle per respectum rationis, nec talem respectum esse de intrinseca ratione decreti liberi, ideoq; parum referre, quod nos possumus talem respectum

12.
Respondetur
ad 1^{am} q^uest^{io}nem
1^{am} cap^{it}ulo
superiori propositi.

Handwritten notes in red ink on the right margin, including "D.V." and other illegible characters.

concipere, nec ne, ut Deus possit velle libere hoc vel illud: neque enim pendet Deus in suis decretis liberis ex nostro modo concipiendi. Assumptum late tractatum est in disputatione 30. Met. Sect. 9. est que per se manifestum. Nam Deus vere & realiter amat, quod libere vult, non habet autem talem respectum vere, & realiter. Item impossibile est, id, quod nos confingimus, & in re non existit, esse de intrinseca ratione amoris diuini. Denique, Deus ipse cognouit sua decreta libera, prout in se sunt, nullum fingendo respectum rationis, nam hoc prouenit ex imperfecto modo concipiendi nostro: ratio autem, seu natura talis decreti potius iudicanda est ex modo, quo à Deo cognoscitur, quam à nobis: ergo quid quid sit de respectibus rationis, non sunt Deo neganda decreta libera, quæ per se ad perfectionem spectant. Nô quidem, quod terminari ad hoc, vel illud obiectum libere addat Deo perfectionem, sed quod ad infinitam perfectionem illius simplicissimi actus pertineat, posse terminari ad hæc omnia obiecta sine sui mutatione aut varietate.

Respectus rationis non est de intrinseca ratione actus diuini.

13.

Quia vero nos non possumus velle aliquid sine mutatione nostra, à qua mutatione obiectum denominatur volitum: ideo non intelligimus Deum libere volentem nisi per analogiam ad nos, atque ad eo concipiendo quali nouum actum immanentem in Deo vel nouum modum eiusdem actus. Non quod obiectiue intelligamus ibi nouum modum realem: sic enim falsum conciperemus, sed quod instar talis modi amorem Dei liberum apprehendamus. Atque hoc satis esset ad intelligendum respectum rationis in voluntate diuina, quia re vera ab illo actu reali, qui est, in diuina voluntate, denominatur creatura amata extrinsece, & Deus ipse denominatur intrinsece amans: quod sufficit ad intelligendum respectum rationis inter illa extrema, quidquid sit de mutatione reali. Nam hæc, quando resultat, non constituit Deum realiter amantem: sed supponit potius diuinum amorem ex quo nascitur. Iuxta illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, & illud ad Ephes. 2. Propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos Deus, concitificauit nos in Christo. In ipsa ergo libera charitate, & dilectione iam intelligitur respectus rationis, priusquam intelligatur mutatio realis ab illa manans.

Ioan. 3. Ephes. 2.

14.

Mutatio obiectiua, vel moralis in creatura sufficit ad fundandum respectum rationis in intentione Dei Probatur de obiectiua.

Secundo dicitur, ad concipiendum illum respectum rationis satis esse, ut ex parte obiecti, seu creaturarum possit à nobis intelligi aliqua mutatio, vel obiectiua secundum habitudinem ad existentiam futuram vel moralis. Declaro priorem partem, nam per ipsammet voluntatem creandi, quam Deus ex æternitate habet, non fit statim ex eadem æternitate mutatio realis in creatura, sed quia suo tempore efficienda est: ideo in illo obiecto intelligitur facta esse quædam mutatio: nam quod erat tantum possibile, iam est futurum. Hanc ergo uoco mutationem obiectiuam, quam possumus inuenire in omnibus decretis liberis Dei, quæ terminantur aliquo modo ad esse reale creaturæ. Nam posito quocumque decreto Dei absoluto & præsentiente, ex vi illius verum est dicere, obiectum illud esse futurum quauis non eodem modo, nec æque proxime ac per voluntatem executiuam, sed quia Deus ex vi talis decreti infallibiliter, applicat media & causas, per quas illud futurum est, quod fuit præsentium. Quod in simili negare non possunt illi Auctores qui ponunt circa predestinationis duo decreta libera: Vnum vniuersale, quo Deus vult dare omnia auxilia congrua necessaria ad gloriam: aliud, quo in particulari disponit hoc, vel illud auxilium dandum. Nam ex vi vtriusque decreti eadem auxilia futura sunt, & hoc satis esse existimatur, ut vtrumque haberi possit, quia modus influendi ad illam rei futuritatem, diuersus secundum rationem ab eis intelligitur. Ergo idem admittere debet in alijs actibus. Eodem modo phi-

losophandum est circa decretum liberum non efficacax & antecedens, quo Deus vult effectum non absolute, sed sub conditione dependente à libera cooperatione creaturæ. Nam licet ex vi illius decreti non sit simpliciter verum, dicere, rem esse futuram: tamen vere dicitur futura, si homo voluerit quod ante illud decretum non habet, & homo ipse dicitur simpliciter posse id velle, quod etiam non posset sine tali decreto. Idemque manifestum est in indifferentia libertatis, per proximam potestiam, & expeditam ad varios actus faciendos, vel omittendos. Illa enim nõ posset esse huiusmodi, nisi Deus voluntate sua libera obtulisset concursum sufficientem ad singulos actus illorum, ratione cuius iam voluntas est simpliciter potens ad omnes illos faciendos, quamuis in re non omnes, sed vnum tantum illorum factura sit. Hic ergo mutationis modus sine dubio sufficit ad concipiendos illos respectus rationis, & illum facile inueniemus in obiectis physicis, & realibus talium decretorum.

15. De moralis mutationis iudicium.

Altera vero pars de mutatione morali posita est, propter obiecta moralia, qualia sunt remissio pæne, obligationis, &c. est que per se satis facilis. Nam illa mutatio talis est, ut secundum prudentem existimationem moralem, iam non sit homo debitor, v.g. ut antea erat: ergo hoc etiam satis est ad intelligendum diuersum respectum rationis. Nam sicut respectus hic non est in re, ita non est necesse, in termino eius aliquid reale physicum poni, vel auferri, sed satis est, si aliquid morale hoc modo intercedat.

CAPVT XVI.

Sitne ad predestinationem necessarius actus imperij, ratione distinctus ab omnibus numeratis.

Explicuimus omnes actus intellectus, & voluntatis, qui ad diuinam predestinationem videri possunt necessarii: superest, ut videamus an illi sufficient, vel aliquis alius necessarius sit, in intellectu, vel in voluntate. Ratio dubitandi tota orta est ex actu imperij, quem Philosophi morales, ut ex D. Thom. & Interpret. 1. 2. q. 17. haberi potest, ponunt in humana consultatione, ac prudentia, tanquam necessarium ad executionem mediourum, quæ post consultationem approbata, & electa fuer. Videtur ergo similis actus ponendus in diuina prouidentia, ac predestinatione, seruata proportione, & seclusa omni imperfectione distinctionis, aut compositionis. Nam his, & similibus imperfectionibus ablatiis, imperium per se perfectionem indicat, ac potestatem dominantis. Vnde in Scriptura legimus, Deum imperando omnia opera sua fecisse. Gen. 1. Dixit Deus, fiat lux, &c. Psal. 148. Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt. Est ergo in Deo talis actus necessarius, tanquam proxima ratio operandi ad extra: ergo cum eadem proportione necessarius est ad operationem gratiæ, & consequenter etiam ad predestinationem, per quam preparantur. Quod vero distinctus ratione sit ab omnibus numeratis, ita ostenditur. Quia imperium est actus liber, ac proinde distinctus ab omni actu scientiæ, qui antecedit voluntatem. Rursus, nõ est actus voluntatis, sed posterior illo, quia imperium est intimatio quædam voluntatis: nam quæ aliquis fieri vult, per imperium intimat, ut fiat. Denique, est actus practicus, mouens, & impellens, in quo distinguitur ab omni actu scientiæ futurorum, qui consequitur voluntatem. Est ergo actus ratione distinctus ab omnibus his, qui à nobis hætenus explicati sunt.

Ratio dubitandi D. Thom.

Gen. 1. Psal. 148.

Quidam ergo Theologi, omnibus superioribus actibus alium addendum esse, putant, quem imperium vocant, & in intellectu illum collocant, post omnem actum scientiæ, & iudicij, & post omnem actum voluntatis, necessarium ad exteriorè operationem seu effectum. Volunt enim externam actionem immédia-

2. Aliquis est imperium in parte rationis distinctum ab alijs actibus.

immediatus ab actu intellectus, quam ab actu voluntatis prodire, qui actus intellectus (vt aiunt) non est cognitio, aut iudicium (hoc enim ad voluntatem antecedit), sed est impulsus quidam practicus, qui hac voce explicatur, *Fac hoc*, & quo potentia exequens, seu ministrans, applicatur ad opus. Hunc ergo actum etiam requirunt in diuina mente ad extra operante: & consequenter aiunt, hunc etiam actum pertinere ad æternam prædestinationem, qua Deus præparat suis electis beneficia illis in tempore præstanda. Imo in hoc actu maxime collocat rationem prædestinationis, quia est quasi complementum eius, & proxima ratio causandi prædestinationis effectus.

Fundamentum huius præsentia est supra infinitatum. Quia de diuinis non possumus, nisi ex humanis iudicare, seclusis imperfectiōibus, sed humana prudentia hunc postulat actum; & per illum quasi completur, & terminatur, ergo & diuina prouidentia, ergo multo magis prædestinatio, quæ efficacissima est, & hic actus imperij propter efficacitatem effectus postulat. Vnde arguitur secundum, quia prædestinatio est actus practicus diuini intellectus, ex quo infallibiliter, & efficaciter sequitur totus prædestinationis effectus: ergo supponit ille actus in voluntate absolutum decretum, seu electionem talis effectus: ergo non potest esse, nisi ille actus practicus, vocatus imperium, quia post voluntatem nullus alius potest in intellectu sequi.

Ego vero in primis censeo, nullum esse in intellectu actum, quoad extra operetur, qui non sit per modum scientia, cognitionis, seu iudicij. Vnde consequenter infero, sine fundamento fingi in intellectu actum intellectus mere impulsuum alterius potentia, vel personæ, præter omne iudicium, vel cognitionem: quia talis actus superuacaneus est, vix potest mente concipi. Ex quibus concludo, ad prædestinationem non esse talem actum necessarium; ac proinde in voluntate non requiri ultra actus superius explicatos, quempiam alium, & in intellectu præter scientiam, quæ ante voluntatem necessaria est, non interuenire illum impulsuum actum, sed solum iudicium de agendis, iuxta voluntatis electionem iam factum, & eius cognitionem, quæ ad illam statim naturaliter subsequitur secundum rationis ordinem.

Dua priores partes huius assertionis generales sunt. Et fundamentalis earum ratio est, quia intellectus essentialiter, & adæquate est potentia cognoscitiua, & ideo nullum actum secundum habere potest, qui non sit cognitio, apprehensio, scilicet, vel iudicium. Item quia ille actus est immanens, ergo aliquem effectum formalem habere debet in ipso intellectu, quis autem ille est, nisi cognitio? Quia vero partes illæ communes sunt ad omnem intellectum, operæ pretium erit eas in humano intellectu explicare, ac deinde ad diuinum intellectum ascendere. In homine igitur duplex intelligi potest imperandi modus. Vnus est, quando alteri imperat, vt hoc, vel illud faciat: alius est, quando sibi met imperare solet homo executiones illius modij, quod eligit. Prior modus est proprius, & sine metaphora; & consistit in legibus, vel præceptis, & proprie referri non potest, nisi ad personam aliam. Nam res inanimata non sunt capaces huius imperij, vt per se constat, imo nec bruta animantia, quia licet interdum videantur moueri, ad hominis imperium, non est, quia rationem imperij percipiunt, sed quia, vel instinctu naturæ, vel consuetudine quadam apprehendunt aliquid, vt conueniens ad profequendum, vel malum fugiendum, quando tali modo excitantur, inuitantur, aut terrentur. Hoc ergo imperium in ipsomet operante reuera nihil aliud est, quam declaratio, seu imitatio voluntatis suæ, qua potest alium obligare ad id faciendum, quod imperat. Nam (ex omnium sententia) totavis motiua huius imperij

constat in obligatione, quam imponit, & ideo eius motio moralis dicitur. Hæc autem obligatio oritur ex voluntate, quæ potest, & vult obligationem imponere, ideoque tantum esse potest superioris ad inferiorem, alioquin deesset præcipiendi potestas, sine qua non potest esse proprium præceptum, nisi usurpatum, & de se inefficax, sed possunt esse petitio, vel preces. Præter potestatem autem, & voluntatem, requiritur intimatio huius voluntatis: per quam intimationem ratio imperij, seu legis completur. Vnde tale imperium in tantum potest ad intellectum pertinere, in quantum necesse est, vt ipsemet præcipiens suam voluntatem cognoscat, & per aliquam loquutionem, vel significationem inferiori illam indicet. In quo nullus actus intellectus interuenit, qui non sit per modum cognitionis, & iudicij: nec necessarius est alius actus impulsuus. Imo nec intelligi potest, quis vel qualis sit, aut quem formalem effectum habeat in ipso imperante, cuius est actus immanens: aut quid etiam efficiat in eo, cui imperatur: cum ille solum ad voluntatem imperantis per loquutionem intimatam moueatur.

Posterior modus imperij, quo homo sibi ipsi imperat, solum est respectu propriarum actionum, & earum potentiarum, quæ subsunt liberæ motioni voluntatis. Et in hoc etiam modo imperandi, præter voluntatis actum, quo efficaciter vult vsus potentia sibi subiecta, & cognitionem, vel iudicium, quod præcedit, vel subsequitur ad talem voluntatem; nullus alius actus impulsuus ex parte intellectus concipi potest. Quia ante intentionem, & electionem, sufficit iudicium practicum de bonitate finis, & de utilitate mediorum. Vnde Thomista aliqui, qui ad electionem ponunt imperium distinctum à iudicio, vt efficaciter determinet voluntatem ad electionem vnus medij præ alijs; D. Thomæ aperte contradicunt, vt in citata quaest. 17. videtur potest. Et aliquid ponunt superfluum, quod explicare non possunt, quid sit, vel etiam libertatem voluntatis tollunt: quia si illud imperium efficaciter determinat voluntatem, aut illud facit visua, & sic intellectus erit liber in imperando, non voluntas in obediendo, quia posito tali imperio, voluntas ex necessitate obedit, aut id facit in virtute alicuius voluntatis prioris, & de illa inquiremus, an requirat aliud simile imperium, quod si sibi necessarium non est, ne procedatur in infinitum, neque ad electionem ipsam erit necessarium, sed iudicium sufficiet.

Rursus eodem modo possumus de motione inferiorum potentiarum post electionem factam argumentari. Vt enim electio mandetur executioni, sequitur in voluntate vsus actiuus, qui nihil aliud est, quam volitio applicandi hic, & nunc potentiam executionem ad opus: quæ volitio indiget directione intellectus; quæ etiam fit per iudicium practicum; quod iudicium ultra illud, quod præcessit electionem, solum addit cognitionem electionis iam factæ; & circumstantiarum omnium concurrentium ad debitam executionem talis electionis. Et fortasse iudicium ex tali cognitione procedens vocauit D. Thom. imperium, quia ex vi electionis factæ habet specialem quandam efficaciam. Tamen reuera nihil aliud est, quam scientia quadam practica, seu cognitio prudentialis, & non mouet voluntatem, nisi ratione obiecti propositi. Vnde ex vi intellectus solum est motio quoad specificationem: nam quoad exercitium potius voluntas se mouet ex vi prioris electionis. Cuius signum manifestum est, quia si velit ab electione desistere, imperium reddetur inefficax: ergo, quid quid aliud præter hoc fingitur, nihil est. Quia aliud imperium impulsuum, nec propter voluntatem ipsam necessarium est, vt argumentum ostendit, nec propter potentiam exequentem, quia hæc immediate applicatur

3. Fundamentum

4. Consequenter

Ad prædest. non potest esse actum imperij distinctum

5. Fundamentum

Duxit operandi modum in imperio

Hæc imperij motiua non est declaratio voluntatis suæ

6. Posterior modus imperij

D. Thom.

Tollitur libertas voluntatis, si ponatur hoc imperium distinctum in intellectu

7.

Handwritten notes in the right margin, including "D. Thom." and "Tollitur libertas voluntatis, si ponatur hoc imperium distinctum in intellectu".

catur ex vi appetitus, seu voluntatis, nec percipit alium impulsivum.

8. Solet autem interdum homo, ut seipsum ad operandum excitet, secum ipse loqui, sibi que imperare, sic hoc surge, &c. Tamen, si quis attente supra suos actus reflexionem faciat, intelliget in primis, tale imperium, si sit efficax, supponere voluntatem efficacem talis actionis imperatae, quam homo in se agnoscat, & per illud imperium eam sibi expressius proponit, ut se magis excitet: si vero sit imperium inefficax, non est proprie imperium, sed veluti exhortatio quædam hominis ad seipsum, ut recorder, illud sibi expedire, vel quid simile. Deinde totum hoc genus imperij in nobis fit per intellectum, non tamen per impulsivum illum practicum, qui non sit cognitio, sed per loquutiones mentales, & intellectuales conceptus non ultimos alicuius linguæ, seu vocum aliquarum. Cuius signum evidens est, quia nemo exercet hunc interiorem actum, nisi per verba mentalia illius idiomatis, quod novit. At conceptus illi non sunt, nisi cognitiones quædam talium verborum, & significationis eorum, & illa loquutio non tendit, nisi ad excitandam amplius voluntatem per efficaciorum propositionem obiecti, vel recordationem alicuius resolutionis iam factæ. Unde hoc etiam imperium revera non dirigitur directe, & immediate ad voluntatem, vel inferiores potentias, sed ad intellectum: nam quando homo secum loquitur, sicut per intellectum loquitur, ita per intellectum audit, atque ita qualiscumque impulsus huius imperij per cognitionem fit. Ac denique hic modus imperandi sibi extraordinarius est, & accidentarius, non vero est per se necessarius ad operationem, ut per se notum est, & ideo Authores nullam fere mentionem faciunt huius imperij. Ac propterea Doctores, qui non agnoscunt, neque admittunt impulsivum illum intellectualem, imperium ponunt in voluntate, & non in intellectu. In quam sententiam inclinat S. Bonaventura 3. dist. 17. artic. 1. quæst. 1. Scot. in 1. d. 38. q. 1. & in 2. d. 6. & Quodlib. 17. Tener Ocham. in 3. quæst. 16. Henric. Quodlib. 9. quæst. 6. Almain. tract. 3. Moral. cap. 2. Med. Codice de Oratore, quæst. 2. Qui vero convenienter defendunt D. Thom. sententiam, quæ Aristotelis esse creditur, ponentis imperium in intellectu, nihil aliud imperium esse putant præter iudicium practicum, quod voluntatis electionem, vel sum actuum antecedit, ut latius differtur 1. 2. quæst. 17.

Inopertium in voluntate ponunt autem quæ Doctores D. Bonavent. Scotus Ocham. Henric. Almain. Medina. D. Thom. Et alij hoc imperium in intellectu quomodo ponant.

9. Resolutio questionis quoad divinum actum imperij ad se

Ex his facile est hoc in Deo ipso demonstrare, vntendo eadem distinctione de imperio ad se, vel ad alios. Nam de priori, si ad voluntatem Dei referatur, clarum est esse non posse, nisi voluntatem illam exequentem, quam iam explicuimus. Quæ potius videtur dici posse imperium ad rem creatam, quatenus Deus per illam vult aliquid fieri, quam ipsum Deum: quamquam, ut per talem voluntatem manet potentia exequentia Dei quasi applicata ad opus pro tali tempore, sub ea ratione dici aliquo modo possit imperium ad se; nam exequentio illa externa est actus liber Dei, non elicitive, sed imperatiue. De quo loquendi modo non est contendendum, quando res constat. Si vero ille actus referatur ad intellectum Dei, evidentissimum est, vel non esse in Deo, vel non esse, nisi aut iudicium practicum, quo movetur ad aliquid volendum, vel eligendum libere, aut scientiam illam, qua cognoscit decretum a se stabilitum, vel electionem a se factam, & propterea iudicat necessarium esse exequi, quod a se definitum est. Declaratur præterea: nam vel hoc imperium ad se est necessarium in intellectu divino propter voluntatem, vel propter actionem potentia exequentia: neutro autem modo est necessarium ultra scientiam, & iudicium, ergo. Maior probatur, quia imperium ordinatur ad actio-

nem liberam, quæ in Deo non est, nisi aut determinatio ipsiusmet voluntatis, aut executio, quæ ex illa nascitur, ergo imperium solum propter aliquam ex his partibus potest desiderari.

10. Quod ergo propter ipsam voluntatis divinæ determinationem tale imperium nec utile, nec necessarium esse possit. Probatur, quia voluntas divina non determinatur ab intellectu ad suam liberam electionem, vel volitionem, sed vel omnino a se, quo ad primum decretum liberum, vel ab illo primo determinatur ad secundum, & sic consequenter vsque ad ultimam voluntatem exequentem, alias Dei voluntas libera non esset, & consequenter nec Deus esset liber, quia intellectus non esset formaliter liber, imo in Deo nullum habet actum proprie & formaliter, vel denominatiue liberum sed ad summum obiectivum, ut supra declaravi. Ut autem voluntas divina se determinet, solum præcedit in intellectu naturalis scientia simplicis intelligentiæ, qualis à nobis e. 6. explicata est. Ad quam pertinet iudicium de convenientia obiectorum, vel mediocorum utilitate, ex quibus Deus libere eligit iuxta consilium voluntatis suæ. Nullus ergo alius intelligi potest in diuino intellectu respectu divinæ voluntatis: Aut enim impulsus ille determinat illam, & hoc repugnat libertati eius, ut dixi. Et præterea de illo impulsu interrogari potest, an sit actus liber, vel necessarius: si liber, à quo determinatur, vel à qua potentia libere elicitor, vel imperator? Si necessarius, ergo determinatio quæ ex illo sequitur necessaria etiam est, & perit divina libertas. Quod si impulsus ille non determinat voluntatem divinam, quæ est utilitas in illo? Quia non potest alio modo mouere voluntatem, cum non sit cognitio, nec iudicium, ut supponitur. Igitur in præsentia materia, ad omnes actus voluntatis, & totum prædestinationis decretum, non est necessarium tale imperium, sed tantum scientia illa, quam supra supponi docuimus.

Imperium ad se non requiritur ad determinationem voluntatis divinæ.

Ad decretum prædestinationis non requiritur hoc imperium.

At vero post aliquod decretum liberum divinæ voluntatis, statim subsequitur in Deo, (ut supra etiam dixi) scientia visionis de tali decreto, in quo consequenter cognoscitur esse futurum id, quod per talem voluntatem absolutam præsumitur esse. De quo genere scientiæ certissimum est, scientiam vnius decreti, quod secundum rationem est prius, necessario supponi debere ante subsequens decretum. Ut verbi gratia, scientiam de intentione finis supponi ad electionem mediocorum, qua voluntas non potest eligere media sine præiudicio, & intellectus non iudicat practice esse eligenda media, donec cognoscat finem iam esse intentum, nam intentio est quæ movet ad electionem, & non movet nisi cognita, qua oportet cognosci connexionem electionis cum intentione iam habita, ut ex vi intentionis voluntas ad electionem moveatur. Sicut in intellectu, ut moveatur ad conclusionem, non satis est, quod iam habeat assensum principiorum, nisi etiam cognoscat connexionem conclusionis cum principijs. Est autem diversitas, quod voluntas nihil cognoscit, & ideo intellectus, & sibi, & voluntati cognoscit. Si ergo iudicium illud, quod Deus habet post cognitum primum decretum circa finem, de elicendo alio circa media, si hoc (inquam) iudicium vocetur imperium, de voce non contendendo, & admitto talem actum esse necessarium. Sed hoc imperium non est actus ratione distinctus à supra positis capitulo sexto, ut ex ibi dictis satis constat.

11.

Atque ad hunc modum philosophandum est, de omnibus decretis divinæ voluntatis vsque ad voluntatem exequentiam, antequam requiratur in intellectu divino notitia electionis iam factæ, cum qua coniunctum est iudicium, quod talis exequentio necessaria sit, posita tali electione, quod iudicium practicum est, & potest eo modo imperium appellari.

Tamen

12.

De imp. Div. 12.

Tamen præter illud, nullus alius actus ratione distinctus necessarius est, quo voluntas ad talem executionem ponendam impellatur, imo nec concipi potest aut explicari qualis sit talis actus, vt de aliis actibus voluntatis dictum est: est enim eadem ratio de omnibus. Arque eodem modo posita voluntate exequente necessitate quadam naturali sequitur actio externa eo tempore, & modo quo voluta est. Sequitur autem ex vi ipsius voluntatis immediate, quæ vim habet faciendi quicquid vult, immediate, inquam, respectu intellectus, & aliorum actuum voluntatis: siue id faciat voluntas immediate per se ipsam, siue per potentiam exequentem ratione distinctam. Nam hæc applicata manet ad agendum ex vi talis voluntatis, & sic applicata, & perseverante eadem voluntate, naturaliter agit, & quasi despotice obedit voluntati: Sicut potentia secundum locum motiua in animalibus naturaliter obedit appetitui.

Vnde satis constat non esse necessarium imperium illud intellectus, per modum impulsus, ad applicandam proximè, vel impellendam potentiam exequentem ad agendum ad extra. Verum dubitari potest, an sit per se necessaria in Deo, vel in quocumque libere operante, cognitio propriæ voluntatis, quæ iam voluit executionem, vt potentia exequutiua obediatur voluntati. Est quidem necessarium, vt posita illa voluntate in Deo statim Deo illam intueatur, & cognoscat se velle talem executionem, quia non potest aliquid intra, vel extra se ignorare, qualecumque illud sit. At hæc necessitas oritur ex infinitate actualis scientiæ Dei. An vero talis scientia sit per se necessaria ad executionem illius voluntatis, non immerito dubitari potest, quia potentia exequutiua non est sicut volutas, quæ mouetur ab obiecto cognito, sed est sicut organum, vel instrumentum, quod necessario applicatur, & efficit, quod principale agens vult. Vnde sine vilo imperio, vel iudicio medio, per naturalem sympathiam potentiarum, posita voluntate exequente, sequi videtur naturaliter actio potentia exequentis. Vt in animali ex appetitu sequitur naturaliter motus corporis, etiam si animal non cognoscat ipsam suam appetitionem. Quod profecto est probabile, & illo posito, constat nullum genus imperij esse per se, & immediate necessarium in Deo ad applicationem suæ potentia exequutiua ad opus, etiam si imperium non pro impulsu, sed pro iudicio practico sumatur, hoc enim iudicium solum erit necessarium remote, seu mediate, quatenus ad voluntatem necessarium est, posita autem voluntate, iam non est aliud necessarium. Probabiliter tamen defendi etiam potest, illam cognitionem propriæ voluntatis, ac determinationis ad executionem ipsam, esse necessariam ad perfectam subordinationem potentia exequutiua, & appetitiua, quia hoc modo intelligitur fieri magis voluntarie, magisque vitaliter (vt sic dicam) dum operans, cognoscendo voluntatem suam, ratione illius exequitur statim, quod vult. Sicut etiam est necessarium, vt scientia præcedat dirigendo ipsam executionem: nam potentia exequutiua agentis intellectualis non operatur, nisi prout scientia ipsa representat esse faciendum. Veruntamen, licet hæc omnia admittantur nunquam ponitur in intellectu diuino actus ratione distinctus à naturali scientia, & necessaria, vel simpliciter, vel ex suppositione actus liberi, quod hic intendimus.

Sequitur, vt dicamus de imperio Dei prout ad creaturas ipsas refertur: loquimur autem in præsentibus non de imperio præceptiuo Dei, quo scilicet leges imponit creaturis rationalibus, sed de imperio operatiuo, quo phylice, & efficienter tam res inanimatas, quam intellectuales operatur. Præterquam imperium ad præsentem materiam non refert, quia non agimus de præceptis, vel legibus, quas Deus imponit

illis, quas reprobis imponit: sed agimus de imperio, quo Deus efficaciter mouet suos prædestinatos ad implendas leges suas. Quamquam etiam de ipsa lege proprie sumpta, prout in ipso legislatore aliquid ponit, seu præexistere intelligitur, constat satis ex dictis esse non posse, nisi vel voluntatem obligandi subditos, ad hoc, vel illud faciendum, simul cum voluntate manifestandi illis talem voluntatem, & quasi promulgandi legem: vel dictamen intellectus, quo legislator iudicat hoc esse necessarium ad honestatem morum suorum subditorum, quibus proinde vult illud proponi, tanquam regulam actionum suarum. De qua re latius in materia de legibus.

Omissio ergo hoc genere præcepti, seu legis: imperium, quo Deus dicitur efficere res ad extra, reatum ad ipsas non potest esse proprium, sed metaphoricum, & in re non potest esse aliud, quam voluntas exequens, qua dehinc vult talem rem facere, aut mouere. Probatur, quia proprium imperium solum potest referri ad rem intelligentem, vt sic, quod patet ex eius proximo affectu, & quasi correlatiuo, qui est obedire: solum enim agentibus per intellectum cum proprietate conuenit. At vero imperium hoc, de quo agimus, non est in ordine ad res intellectuales, vt sic, sed ad omnes effectus Dei: ponitur enim propter efficaciam diuinæ operationis ad extra, & testimonia scripturæ supra adducta ita procedunt: ergo non potest cum illa proprietate poni tale imperium, quod sit in intellectu. Confirmatur, & declaratur, quia proprio morali imperio respondet moralis motus, media obligatione alteri imposita, & manifestata per tale imperium: hoc autem imperium est ad prædestinationem, vt dixi, sed solum illud huc spectat, quo Deus efficaciter confert prædestinationis effectus, etiam efficacitate physica, necessaria ex parte Dei: ergo tale imperium proprium, & morale, non est necessarium ad hoc prouidentia genus. Quæ ratio idem probat de opere creationis, & de quouis alio opere DEI. Declarat etiam hæc ratio loquutiones illas Scripturæ non esse in ea proprietate intelligendas, in qua imperium significat legem, & præceptum, sed per eas metaphoricè declarari efficaciam diuinæ potentia, cui sine resistentia obediunt omnes effectus, quia statim recipiunt esse, ac ipse vult, vel etiam illud operantur, vel ibi continentur, vbi vult, iuxta illud Proverbi. 14. Et legem ponebat aquis, ne transirent fines suos, Job 38. quæ lex habetur Job 38. Vbi Deus ad mare loquitur. Vtque huc venies, & non procedes amplius, &c. Neque enim hæc res audire possunt, vt Deus ad illas proprie loquatur: Est ergo metaphoricè loquutio, nam significatur efficacia, qualis etiam est illa loquutio Pauli ad Rom. 4. Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.

Ex his facilis est responsio ad rationem dubitandi in principio positam. Iam enim declaratum est, quale imperium ad humanam actionem requiratur, & quomodo cum proportione loquendum sit de diuinis. Declarauimus etiam quomodo Scripturæ testimonia sint intelligenda. Verba enim illa, Fias lux, aut solum explicant efficaciam Dei voluntatem, quæ nomine mandari alibi significatur, aut significare etiam possunt iudicium practicum de luce creanda, quæ non est distinctum à scientia Dei, nec per illud loquitur Deus creaturæ quam facturus est, sed loquitur tibi ipsi, vt voluntatem suam ad illam faciendam inducat, non aliter impellendo illam, quam iudicando, & cognoscendo.

Cum autem obicitur, quia imperium est actus liber, & c. si nomine imperij voluntas ipsa exequutiua intelligatur, sic verum est assumptum, & nulla relinquatur difficultas. Nam qui ita loquitur,

15. Quid sentiat deus si deus imperio Dei operatiuo.

Proverbi. 14. Et legem ponebat aquis, ne transirent fines suos, Job 38.

Ad Rom. 4.

16. Loca scripturæ, quæ citata sunt, & quomodo interpretanda.

17. Obicitur, quia si nomine imperij voluntas ipsa exequutiua intelligatur, sic verum est assumptum, & nulla relinquatur difficultas. Nam qui ita loquitur, & cognoscendo.

Handwritten notes in the right margin, including the words "ANIMUS" and "D.V." written vertically.

14. De imperio Diuino.

Quando, & quomodo hoc imperium in Deo sit necessarium vel liberum.

consequenter dicunt intimationem voluntatis potius esse notificationem imperij, quam substantiale imperium. Et, quod ad rem spectat illa intimatione, si sit respectu sui ipsius, solum est cognitio illius, si respectu aliorum tantum, est quædam loquutio, vt explicatum est. Si vero nomine imperij intelligatur iudicium practicum intellectus, quod videtur imponere legem voluntati, & hac ratione imperium vocatur, dicendum est, hoc iudicium, seu imperium, quatenus antecedit omnem Dei voluntatem, esse necessarium: naturaliter enim iudicat quid sit conueniens, quid agere expediat, quod sit consentaneum diuinæ bonitati, &c. hoc tamen iudicium non est imperium necessitatis, sed proponens tantum, nec obligationem per se inducit respectu diuinæ voluntatis, sed tantum offendit quid illam doceat. Quatenus vero hoc iudicium supponit interdum vnum decretum liberum, in virtute cuius dicitur de alio decreto habendo, quod cum alio habet connectionem necessariam, si potest dici aliquo modo liberum, id est, pendens à priori actu libero, & sic etiam solum se habet tale imperium, vt mouens per modum proponentis, & representantis. Quod si habet aliquam maiorem vim impellendi, vel interdum etiam necessitatis ad subsequenter volitionem, id habet in virtute prioris volitionis, quæ ipsimet voluntati necessitatem imponit, vt si vnum vult, velit etiam aliud, quod cum priori est necessario connexum. Atq; ita nunquam imperium, & voluntatis, quare intelligi non potest, tanquam actus aliquis intellectualiter impellens, & à cognitione, & volitione distinctus, vel ratione in Deo, vel realiter in nobis.

Reliqua quæ in fundamento prioris sententiæ tãguntur in sequenti cap. expediuntur.

CAPVT XVII.

Quis tandem actus intellectus, aut voluntatis Dei sit prædestinatio.

1. Manifestum ex superioribus est, Prædestinationem in intellectu, aut voluntate, aut in vtriusq; simul facultate esse debere, quia in Deo non sunt actus immanentes alterius potentia, cum pure intellectualis sit. Deinde constat, debere prædestinationem constitui in aliquo, vel aliquibus actibus, ex declaratis à nobis, quia per illos, & non per alios constituitur Deus prædestinans, vt more nostro loquamur. Quibus positis magis de nomine, quam de re videtur disputatio, cui illorum actuum vox prædestinatio proprie aptetur. Tamen quia Theologi de hoc varie sentiunt, breuiter expediendum est.

2. Prima ergo opinio constituit prædestinationem in intellectu diuino, ita sentit D. Thom. 1. p. q. 23. art. 1. ad 2. dicens. Prædestinationem esse rationem in mente Dei existentem, &c. Idem de providentia habet q. 22. art. 1. in corpore, & clarius art. 3. sequitur Capran. 1. d. 40. q. 1. art. 1. conclus. 1. & art. 2. concl. 2. & reliqui Thomistæ, Durand. 1. d. 41. & Richard. art. 1. q. 1.

3. Fundari potest primo in modo loquendi scripturæ, quæ per actus intellectus prædestinationem indicat, ad Rom. 8. Quos præsciuit, & prædestinavit. Vbi vnum verbum per aliud explicari videtur. Clarius cap. 11. Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit, id est, prædestinavit, vt exponit August. de Bono perseu. cap. 18. & circumstantialiter exigere videtur. Act. 2. Hunc præsciuit, & consilio Dei tradidit: & tamen c. 4. idem declaratur per nomen Prædestinationis, vt infra dicam. Denique ad Ephes. 1. Prædestinati (ait Paulus) secundum consilium: ar consilium ad intellectum pertinet.

Prima opinio constituit in intellectu. D. Thom. Cap. 1. Durand. Richard. 1 Ratio. Ad Rom. 3. August. Act. 2. & 4. Ephes. 1.

Secundo, fauet simili modo August. libr. de Bono perseverantia c. 14. vbi prædestinationem sic definit. Est præscientia, & preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumq; liberantur. Et in discursu vsque ad c. 17. non aliter probat prædestinationem esse, nisi quia in Deo est præscientia beneficiorum, quæ conferenda sunt his, qui saluantur. Et eodem modo procedit Fulgent. lib. 1. ad Monimum c. 8. & 11.

Tertio quia providentia est actus mentis, teste Boetio quarto de consolatione prof. 6. quia prouidentia est actus prudentiæ & rationis, sed prædestinatio est quædam specialis providentia, ergo. Et ratio vtriusq; iuxta D. Thomam est, quia ad prouidentiam, & prædestinationem spectat ordinare rem, vel hominem per conuenientia media in suum finem. Vnde etiam in scriptura prædestinatio significari videtur nomine prædestinationis. Actor 13. Crediderunt quor quor præordinati erant ad vitam æternam, sed ordinare vnum in aliud est actus rationis, & intellectus: ergo.

Non conueniunt autem dicti auctores in explicando actu intellectus, qui est prædestinatio. Nam Durand. vult esse actum scientiæ, qui præcedit voluntatem: Thomistæ esse actum imperij, qui subsequitur voluntatem, & est quasi principium proximum, quo Deus exequitur voluntatem suam. Alij vero aiunt esse iudicium quoddam practicum, quo Deus protulit veluti definitiuam sententiam de æterna felicitate saluandorum. Alij dicunt, ipsammet scientiam Dei esse prædestinationem, non tamen, vt antecedit decretum Dei liberum, sed prout approbatam per decretum.

Secunda opinio constituit prædestinationem in voluntate. Tene Bonauent. d. 40. art. 1. q. 2. Scotus q. 1. Greg. quest. 1. Aureolus quest. 4. Gabr. q. 1. articulo 1. & late Echius libro de prædestinatione, Centuriæ, num. 17. Fundari etiam potest hæc opinio in Scriptura, quæ sæpius per actus voluntatis prædestinationem declarat. Ad Ephes. 1. Elegit nos in ipso, & infra, Prædestinati secundum propositum eius. Constat autem electionem, & propositum voluntatis actum significare: & Actor. 4. Significatur nomine decreti. Que manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri. Vbi graece est εὐνοίας, quod prædestinare significat. Atque ita legit Prosper ad Gallos capite 13. prædestinatio igitur Dei est decretum Dei: decretum autem voluntatis est, iuxta illud Est. her. 13. Non est qui possit resistere voluntati tue si decreueris saluare nos. Vnde Elai. 14. vbi nos legimus. Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare, graeca habent, Dominus voluit. Facit deniq; illud ad Rom. 8. Quos præsciuit, & prædestinavit, vbi prædestinationem distinguit à præscientia, scilicet tanquam voluntatem, seu propositum iuxta illud, quod dibi subditur. His, qui secundum propositum vocati sunt sancti.

Secundo possumus eandem sententiã simili modo probare ex Augustino libro de prædestinatione sanctorum capite 10. vbi prædestinationem à præscientia distinguit, dicens, prædestinatio siue præscientia esse non potest, potest autem sine prædestinatione esse præscientia. Et subdit prædestinationem esse gratia præparationem, quod supra cum D. Thoma exposuimus de præparatione ex parte agentis, non ex parte passivi. Et licet D. Thom. artic. 2. ad tertium præparationem illam ad intellectum referat: videtur tamen magis spectare ad voluntatem, quia voluntarium agens per propositum, & voluntatem suam est proxime præparatum ad agendum. Præterim quando non indiget inquisitione mediõrũ per intellectum, quia naturaliter omnia prænotat. In tali enim agente non est necessaria præparatio ex parte intellectus, sed solum ex parte voluntatis. Præparatio enim significare videtur voluntarium actum, vltra naturalem scientiam, vel potestatem. Vnde D. Thom. Alen. & fere omnes scholastici referunt ex Augustino libro

4. Ratio. August. Fulgen. Boetius. 5. Ratio. Boetius. 6. Opinio est. 7. Ratio est. 8. Ratio. August. D. Thom. D. Thom. Alen. D. Thom. Alen. & alij.

bro de prædestinatione Sanctorum, quod prædestinatio sit *propositum miserendi*. Quæ tamen verba in Augustino formaliter nõ reperuntur, sed inde sumpta videntur, quod preparatio idem videtur esse, quod propositum. Atque ita etiam videtur intellexisse Fulgent. dicto lib. cap. 7. vbi prædestinationem refert ad voluntatem: quod profectur ca. 12. & sequentibus. Item Prosper in dicto L. c. s. Damasc. etiam lib. 2. ca. 30. prædestinationem distinguit à præscientia, & cap. 26. providentiam definit per voluntatem. Quod etiam fecit Nemesius lib. de Opificio hominis cap. 43.

Augu.
Fulgent.
Prosper.
Damasc.
Nemesius.

Vnde potest ratio prioris sententiæ in fauorem huius retorqueri, quia providentia spectat ad voluntatem: ergo multo magis prædestinatio. Patet antecedens, quia providentia non dicit cognitionem, sed curam & sollicitudinem illorum, quibus providendum est: hæc cura spectat ad voluntatē, ergo. Tum etiam, quia licet cognoscere ordinem, seu proportionem mediolorum ad finem spectet, ad intellectum tamen efficaciter ordinare, vt media fiant propter finem, pertinet ad voluntatem, nam hoc fit per electionem ex vi intentionis. Providentia autem in hac practica, & efficaci ordinatione consistit. Et hac ratione dixit Scot. in 1. dist. 6. q. 1. & quodlib. 17. ordinem practicum pertinere ad voluntatem.

9.
Cajetanus.

Accedit præterea, quod prædestinatio dicitur ex parte prædestinantis determinationem quandam adeo efficacem, vt illa posita fieri non possit, quin effectus prædestinatus sequatur. Propter quod dixit Augu. supra citatus esse *preparationem beneficiorum quibus certissime liberamur*. Hæc autem efficaciam tota, & determinatio est ex voluntate, vnde illa iam posita, iam est effectus, prædestinatus, & dum illa non ponitur, nondum est prædestinatus: ergo signum est in hac voluntate consistere prædestinationem. Vnde tandem concluditur argumentum, quia nullus apparet actus in intellectu, in quem ratio prædestinationis conuenire possit. Nam vel ille est actus scientiæ, qui antecedit voluntatem, & hoc non: tum quia scientia illa, vti sic, non est libera, sed naturalis: tum etiam quia per se non est determinata ad faciendos hos potius quam illos. Vel est imperium practicum, quod subsequitur voluntatem: & de hoc actu iam dictum est, vel non esse in intellectu, vel non posse esse, nisi aliquod iudicium, quod in Deo non potest habere rationem prædestinationis, quia nihil aliud esse potest, quam cognitio decreti liberi, quod Deus habuit, seu effectus futuri ex vi illius, hæc autem cognitio supponit prædestinationem iam factam: nam per eam cognoscitur homo faciendus, ergo cognoscitur prædestinatus. Vnde sententia illa, quæ ex æternitate intelligitur scripta in diuino intellectu, de dando premio gloriae prædestinatis: & videtur prædestinationem supponere, & nihil aliud esse, quam dictamen de dando premio præiudicis meritis. Deniq; ob scientiam approbationis non videtur recte constitui prædestinatio in intellectu, quia vltra scientiam solum addit denominationem ab actu voluntatis acceptantis talia media, vel tales personas ad gloriam: ergo multo magis in hoc actu voluntatis ponenda est prædestinatio, quia per illum eliguntur media, & ad finem efficaciter ordinantur.

10.
11.
Augu.
4. Raili.

In hac vero opinione etiam potest esse diuersitas in modo explicandi illam. Nam quidam ipsum actum electionis ad gloriam prædestinationem appellant, quia per illum est homo efficaciter destinatus ad gloriam, & omnino antecedenter: Alij solum preparationem mediolorum volunt esse prædestinationem: quia providentia circa media versatur. Alij deniq; ex omnibus actibus voluntatis supra numeratis prædestinationem eo a se esse dicunt.

Cajetanus.

Tertia opinio est, prædestinationem simul comprehendere actum intellectus, & voluntatis: ideoq; interdum ab vno, interdum ab altero nominari. Ita sentit de providentia Alenf. 1. p. quæst. 26. & si attente legatur, idem habet de prædestinatione quæst. 23. m. 1. artic. 2. & 3. & Marfil. in 1. quæst. 41. articulo 1. noc. 2. quamuis in artic. 2. intellectui, & voluntati adiungat etiam potentiam, quæ magis ad executionem quam ad prædestinationem pertinet. Eandem opinionem tenet Petrus de Tarantasia d. 40. qu. 2. Hæc opinio iuratur argumentis vtriusque opinionis positæ, & testimoniis scripturæ, & Sanctorum, nam Paulus coniungit consilium cum electione, & cum decreto. Et fortasse hoc significant illa verba Act. 4. *Quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri*: nam per manus metaphorice videtur significata voluntas, quia est principium agendi: additur vero consilium, quia decretum prudens, & efficax, illud intrinsece postulare videtur. Idem est de providentia perfecta, requirit enim prudentiam, & ideo etiam à Cicerone pars prudentiæ ponitur: necessaria vero est etiam voluntas, quæ applicet, & sollicitet prudentiam, imo etiam, vt quodam modo illam exigat, quatenus prudentia perfecta voluntatem bene affectam erga finem requirit. Cum ergo prædestinatio dicat perfectissimam providentiam, & efficacem ad consequutionem talis finis, vtriusq; facultatis actum includere videtur.

11.
Partis me.
di explicandi
di secundam
securitatem.

Hæc controuersia, vt dixi, multum habet de usu vocum, seu de nomine: & ideo vnicuique liberum relinquitur, vt loquatur prout libuerit, omnes enim relatæ opinionis probabiles sunt. Solum oportet aduertere, ne coniungantur aliqua opinio recte refertur, quæ possit aures offendere. Vt, v. g. si quis dicat solum electionem ad gloriam, seu voluntatem dandi gloriam esse prædestinationem, & deinde teneat, nõ dari præelectionem ad gloriam ante præuisa merita: necesse est vt consequenter asserat, dari causam prædestinationis ex parte hominis. Quæ tamen propositio absolute dicta hodie aures offendit, & vitanda est, vt lib. sequenti tractabimus. Seculo ergo hoc incommodo, parum refert prædestinationem tribuere intellectui, aut voluntati vel vtriq;. Vt autem certam loquendi formam nobis præscribamus, due breuiter assero.

Marfil.

Tarantasia.

Act. 4.

Cicero præiudicium conseruit prudentiam.

13.

Iudicium hæc opinio.

14.

Assertio.

15.

Assertio.

Handwritten notes in large letters, including 'TARANTASIA' and 'D. V.'.

licet obiectum, quod prædestinatur, & terminus, ad quem prædestinatur : ita in providentia duo sunt: subiectum, cui providetur, & bonum, quod illi providetur, seu procuratur. Hoc secundum non supponitur futurum, sed per ipsam providentiam ordinatur ut sit illud autem primum supponitur futurum, vel ut alij loquuntur, existens in præsentia æternitatis. Quod recte docuit Nemesius supra cap. 42. Ita enim comparatur in æternitate ratio providentiæ ad rem futuram: sicut in tempore exequutio providentiæ, quæ est gubernatio, ad rem in se existentem : gubernatio autem non est, nisi rerum iam existentium: providentia ergo non est, nisi rerum, quæ secundum ordinem rationis supponuntur futuræ. Et confirmatur, quia providentia est de medijs, supponit ergo institutionem rei ad talem finem, ergo supponit etiam voluntatem creandi talem rem propter talem finem : & hoc est supponere in æternitate rem illam ut futuram.

Nemes.

Providentia reru qua supponitur.

13. Prædestinatio supponit terminum & obiectum tantum ut possibile. D. Thom. August.

Hinc autem facile declaratur altera pars, quam supra tetigimus, & huc remissimus, videlicet, quod prædestinatio nec terminum, nec obiectum futurum supponit futurum, sed possibile tantum, & per ipsammet prædestinationem ordinatur, ut sit. Quod summo ex D. Thom. q. 6. de veritate art. 1. Et declaratur optime in prædestinatione Christi, qui est exemplar totius nostræ prædestinationis, teste Augustino, lib. de prædestin. Sancto. cap. 15. Nam prædestinatus est CHRISTVS ut homo, ut esset Filius Dei naturalis, ante quam prædestinationem hic homo Christus ut sic, non supponitur existens, nec futurus in mente Dei, sed per ipsam prædestinationem ordinatus fuit, ut esset, & ita esset, ut simul esset filius Dei naturalis, ergo de ratione prædestinationis non est, quod supponat existentiam obiecti. Quod etiam in nostra declaratur ex dictis : nam prædestinatio non supponit, sed intrinsece includit destinationem ad finem, præconceptam in mente prædestinantis : sed ordinatio ad finem non supponit rem, quæ ordinatur ad finem, iam existere, qui per eandem voluntatem, per quam ordinatur ad esse propter talem finem. Unde cum finis sit primum in intentione, non potest res prius esse in intentione, quam ad talem finem destinatur : agimus enim de fine propter quem res ipsa primo instituitur, & de primo agente, qui non tantum ordinat rem ad finem secundum esse accidentale, sed etiam secundum primum esse substantiale.

14. Diluitur obiectio.

Alia obiectio solutio.

15. Voluntas creandi & eligendi prædestinati unica est. Et voligendi prædestinati unica est.

Et ideo nihil obstat, si quis obiiciat, aliquando rem institui propter unum finem & postea ordinari ad alium. Hoc enim est verum de fine secundario, non vero de primario : beatitudo autem æterna, propter quam prædestinati creati sunt, est primarius finis & proprius eorum : & ideo non prius ordinati sunt ad esse per voluntatem creandi illos, quam ordinati fuerint, ut sint beati, per voluntatem glorificandi illos. Dices ut res creetur propter talem finem sufficit ordinatio in illum per voluntatem simplicem: & non requiritur destinatio efficax. Respondeo, respectu hominum in communi id verum esse, & patet in reprobis: in prædestinatis autem non datur duplex intentio, & ordinatio in illum finem, una efficax, & altera inefficax, sed tantum absoluta destinatio. Et ideo per hanc ipsam ordinati sunt ad beatitudinem, in eodem signo, in quo ordinati sunt ad esse.

Oportet tamen animadvertere, quod sicut voluntas prædestinans ad finem non supponit voluntatem creandi prædestinatum, ita neque e converso voluntas creandi prædestinatum supponit voluntatem dandi illi gloriam, sed vnica simplici voluntate ordinatur talis persona, ut sit propter talem finem. Ratio est, quia gloria aut beatitudo non prædestinatur in arbitrio, vel (ut alij loquuntur) ut quod sed prædestinatur alicui, cuius est forma, & perfectio

quod non fit, nisi quatenus aliqua persona prædestinatur ad illam: non potest autem aliquis prædestinari, ut sit beatus, quin intrinsece prædestinetur ut sit: ergo non potest illa voluntas esse prior altera secundum rationem.

Satisf. obiectio.

16. Obu. dicit.

Dices, Quidquid est posterius in exequutione est prius in intentione: & e converso, quod est in intentione prius, est in exequutione posterius : sed rem creari, & esse, in exequutione est prius, quam beatificari: ergo in intentione fuit posterius : prius ergo voluit Deus hominem beatificare, quam creare. Respondeo maximam illam habere verum inter finem & media, quæ non cõstituant intrinsece ipsum finem, sed sunt causæ extrinsece seu efficientes consequutionis eius. Non procedit autem inter subiectu, & finem formalem: nam ex vtroque suo modo constituitur intrinsece totalis finis. Ita vero comparatur persona, quæ prædestinatur, & gloria ad quam prædestinatur: nam gloria est finis, cuius gratia, persona vero est finis, cui ipsa gloria procuratur: & ideo licet in tempore prius fiat persona, quam gloria, tamen in æternitate non prius amatur gloria, quam ametur talis persona, & ideo nec prius amatur, quam ipsa etiam persona ametur, & ordinetur, ut beata perpetuo sit.

CAPVT XIX.

Quomodo prædestinatio ad gratiam & supernaturalem gubernationem comparatur.

Hæc comparatio necessaria visa est ad exactam, & propriam prædestinationis intelligentiam, conferretque non parum ad intelligenda ea, quæ de causis, & effectibus prædestinationis dicemus. Augustinus ergo libro de Prædestinatione Sanctorum, cap. 10. & de Bono perseu. cap. 14. hanc comparationem attingens, dicit, & effectum. Quia prædestinatio comparari, ut causam, & effectum. Quia prædestinatio (ait) est gratia preparatio, gratia vero iam ipsa donatio. Unde infra dicit. Quocirca prædestinatio Dei, quæ in bono est gratia, est ipsius preparatio, gratia vero est ipsius prædestinationis effectus. Ex qua doctrina Augu. duplicem differentiam inter prædestinationem, & gratiam colligere possumus. Vna est, quia differunt sicut æternum, & temporale: nam prædestinatio æterna est, gratia temporalis, ut est creatio. Unde ait ibidem Augustinus. Quod ait Apostolus, ipse sumus facturam creati in Christo Iesu in operibus bonis, gratia est quod autem sequitur, quæ preparatur Deus, ut in eis ambulemus, prædestinatio est, quæ sine præscientia esse non potest. Potest et à simili declarari, nam ita se habet prædestinatio ad gratiam, seu gubernationem supernaturalem prædestinatorum propria, sicut providentia ad gubernationem in communi comparatur, ut temporale, & æternum teste D. Thoma 1. 2. Thom. p. q. 22. art. 1. ad 2. quia providentia dicit causam, gubernatio effectum: illa enim dicit rationem æternam, per quam Deus gubernat, hæc exequutionem eius, quæ in tempore fit. Ergo eodem modo comparatur prædestinatio ad gloriam: nam sicut totum ad totum, ita pars ad partem. Unde idem Divus Thomas q. 23. artic. 2. dixit prædestinationem formaliter nihil ponere in prædestinato, casualiter autem ponere gratiam, quod sanc facit in tempore, per supernaturalem gubernationem. Atq; ex hac differentia videtur sequi alia, quia prædestinatio increata est, ut pote æterna, gratia vero creata, ut nimirum temporale quid, & factum. Vtriusque vero differentia nonnullam difficultatem habet, quæ ad maiorem huius comparationis explicationem, proponenda, & breuiter expedienda est.

1. August.

Prædestinatio videtur comparari ad gratiam ut causa ad effectum.

Quomodo hæc dicitur esse diff. rans.

D. Thom. 1. 2. Thom.

D. Thom. 1. 2. Thom.

Alia diff. rans.

1. Diff. rans.

2. Diff. rans.

difficultas, quia ipsamet prædestinatio est quædam gratia: nam est quoddam naturale beneficium gratiæ homini collatum, & hoc est gratia. Nec enim hic gratia vocatur sola forma sanctificans, sed omnia dona supernaturalia, & beneficia, quibus gloria comparatur. Vnde non solum gratia est id, quod in homine intrinsece inhaeret, sed etiam multa extrinseca bona, si ad supernam salutem conferant. Sic enim habere suasores ad bonum, & non habere suasores ad malum inter gratiæ dona computat Augustinus enarratione in Psalm. 87. & lib. 50. homil. hom. 13. ergo licet prædestinatio non inhaereat, prædestinatio est vera gratia, quia est magnum bonum eius supernaturalis, & gratis collatum. Non ergo in uniuersum differunt prædestinatio, & gratia, sicut causa, & effectus, sed etiam sicut duæ gratiæ, quæ esse possunt causa, & effectus, ita ergo potest comparari prædestinatio respectu sequentium gratiarum. Vnde nec gratia erit semper temporalis, sed erit aliqua gratia æterna. Deinde est alia difficultas circa eandem partem, præsertim conferendo prædestinationem cum gubernatione electorum: quia duplex est gubernatio, vt ex Diuo Thoma supra colligitur, vna actiua, altera passiuæ: quæro ergo, de qua illarum differentia illa intelligatur? Nam de passiuâ per se notum est, & esse temporalem, & esse in his, qui gubernantur, nam est veluti passio, quæ in patiente recipitur: hæc vero non est ad rem, de qua tractamus, agimus enim de gubernatione, vt se habet ex parte Dei, atque adeo de actiua gubernatione. At vero gubernatio actiua videtur esse æterna: non enim distinguitur à prouidentia, vt sentit Diuus Thomas prima parte, quæstione 103. articulo sexto, septimo, & octauo, & patet, quia per eundem actum æternum, quo Deus ab æterno præparat beneficia electis, eos in tempore gubernat. Neque enim DEVS habet intra se aliam rationem gubernandi in tempore, præter illam, quam ab æterno concepit, aut decreuit: illa autem gubernandi ratio, & gubernatio actiua est, ergo æterna, & non differt, etiam ratione, à prædestinatione, & prouidentia, cum proportione sumptis. Tertio hinc oritur difficultas circa aliam differentiam, quia non omnis gratia creata est, ipsa enim prædestinatio est quædam gratia increata, & gratia vniuersalis est increata, & Spiritus Sanctus ipse, quatenus in propria persona iustus confertur, gratia quædam vocari potest, sicut essentia diuina, vt data beatis in ratione speciei intelligibilis, vere dicitur donum incrementum.

Prima difficultas oriri videtur ex multiplici significatione huius vocis gratia, quam tradit D. Thomas 1.2. qu. 110. artic. 1. Vbi gratiam tria significare dicit, scilicet, vel amorem, & beneuolentiam, vel donum gratis datum distinctum ab ipso amore, & ab illo procedens, ita vt prior dici possit gratia manens in conferente gratiam: posterior vero gratia transiens in eum, cum sit gratia: Vel recompensationem beneficij accepti, cum pro illa gratiam rependere dicimus. Et omnia pro nunc hac tertia significatione, quæ libro sequenti nobis fortasse vsu erit: duæ primæ ad præsentem difficultatem expediendam faciunt. Nam in prima significatione concedendum est, prædestinationem esse quandam gratiam: quod ibidem Diuus Thomas docuit, dicens. Quandoque ipsa æterna dilectio Dei gratia Dei dicitur, secundum quod dicitur etiam gratia prædestinationis, in quantum DEVS gratuito, & non ex merito aliquos prædestinauit, seu elegit. Dicitur enim ad Ephes. 1. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum, in laudem gloriæ gratiæ sue. Vnde allegando hoc testimonium, videtur D. Thom. illud interpretari in eodem sensu, ita vt illa vox gratia in illis verbis significet gratuitam beneficentiam, quam Deus per prædestinationem, tanquam per maximam gratiam singulariter ostendit.

Augustinus autem in definitione prædestinationis Suarez: De Deo trinito.

nis, & in differentia, quam constituit inter illam, & gratiam, sumit hanc vocem in secundo significato, non quidem in tota amplitudine illius, quia multa sunt dona gratuita, quæ ad prædestinationem non pertinent, sed quatenus significat dona gratuita, quibus certissime liberantur quicumque liberantur. Atque hoc modo sumpta gratia recte distinguitur à prædestinatione, tanquam effectus à causa, & tanquam temporale ab æterno. Nam talis gratia est transiens, non immanens in Deo, nihil autem transiens extra Deum æternum est, & necessario procedit à rationibus æternis, & ab æterna dilectione. Et ita est etiam intelligendus D. Thom. dicta quæstion. 23. articulo 2. ad 4.

Aduerto autem obiter, quod licet hæc gratia dicatur transiens, non est necesse, vt semper, & in uniuersum transeat in ipsum prædestinatum, ita vt in illo intrinsece recipiatur. Nam licet gratia intenta per prædestinationem maxime illa sit, quæ intrinsece inhaereat prædestinato, iuxta illud, elegit nos in ipso, vt essemus sancti, & illud, Prædestinauit nos in adoptionem filiorum, ad Ephes. 1. Nam hæc adoptio, & vera sanctificatio per intrinsecam gratiam fit: sicut etiam conformitas illa cum Christo, de qua dicitur ad Rom. 8. Quos prædestinauit conformes fieri imagini filij sui. Nihilominus gratia, quæ est effectus prædestinationis, & temporalis dicitur, latius patet, & interdum consistit in externis donis, aut causis, vel circumstantijs, interdum in auferendis malis, occasionibus, quæ omnia egregie comprehendit Augustinus nomine beneficiorum, quibus electi certissime saluantur.

Atque hinc constat, ita comparari prædestinationem ad singularem gubernationem hominis prædestinati, sicut generalis prouidentia ad generalem gubernationem: Nam sicut gubernatio includit omnes actiones, & effectus, quibus Deus confert creaturis media necessaria, vel conuenientia ad suos fines: ita illa singularis gubernatio includit omnem Dei actionem, per quam cum effectu perducit electos ad finem prædestinationis. Potestque singularis beneficentia vocari, quia complectitur omnia beneficia, quibus liberantur, quicumque liberantur. Vnde, sicut gubernatio illa est effectus adæquatius prouidentia: ita hæc beneficentia est effectus prædestinationis, & sicut gubernatio est temporalis, & prouidentia æterna, ita hæc beneficentia temporalis est, & prædestinatio æterna.

Cum autem in secunda difficultate quaeritur de qua gubernatione sit sermo, an de actiua, vel de passiuâ possit vno verbo responderi, esse sermonem de passiuâ, vel de transeunte extra Deum, sicut de gratia dictum est. Nam sicut Augustinus de hac gratia est loquutus, cum illam à prædestinatione distinxit, ita nos loqui possumus de beneficentia, & gubernatione, quæ Dei esse dicitur, non intrinsece (vt sic dicam) sed emanatiue, id est, non quia sit in Deo, sed quia est à Deo. Et hoc sensisse videtur Diu. Thom. dicta q. 23. artic. 2. ad 3. ita distinguendo inter prædestinationem, & gubernationem, seu gratiam sicut inter præparationem, actiuam, & passiuâ. Ad dimus vero, etiam loquendo de actiua gubernatione, aliquam esse differentiam constituendam inter ipsam, & prædestinationem, saltem hæc, quod vna est simpliciter æterna, vt de prædestinatione diximus, altera simpliciter temporalis, vt de gubernatione explicabimus. Quod, vt distinctius faciamus, aduerto, in actiua gubernatione tria posse considerari: primum est actio transiens, per quam sunt effectus gubernationis in creaturis. Secundum est ars diuini intellectus, quæ dirigit illam actionem. Tertium est actus voluntatis mouens ad illam actionem. De primo est res controversa, an illa actio sit in creaturis, vel sit in Deo ipso. Ego vero existimo esse in creaturis. Vnde si gubernatio actiua pro hac actione

Quo sensu nom. gratia vsurpauit Augustin. loco citato.

D. Thom.

5. Gratia etiam dicitur donum in inu. in seco. consens.

Ephes. 1.

Rom. 8.

August.

6.

7. Satis sit secunda difficultati.

D. Thom.

Gubernatio Dei etiam actiua distinguitur à prædestinatione

Handwritten notes in the right margin, including "D. V." and other illegible scribbles.

August.

Difficultas

D. Thom.

Difficultas circa aliam significationem

D. Thom.

D. Thom.

4.

Actio transiens qua Deus gubernat est in creaturis. Et temporalis. D. Thom.

sumatur, manifestum est distingui à prædestinatione, & providentia, non solum ratione, sed etiam re, & tanquam creatum ab increato, & tanquam temporale ab æterno, D. Thom. autem dicta q. 23. art. 2. gubernationem dicit esse executionem providentia, & nihilominus subiungit, illam esse passivè in gubernatis, actiue autem in gubernante. Unde vel loquitur de gubernatione actiua in hoc sensu, vel non certe constituit hanc actionem in ipso DEO agente. Et tamen etiam hoc modo actiua gubernatio licet increata sit, utpote intra Deum existens (ac proinde in hoc non differens à providentia, & gubernatione) nihilominus distingui potest ratione, per respectum ad creaturas. Quia prædestinatio, vel providentia, non dicit respectum actualiter influentis, quem dicit actiua gubernatio. Et ratione huius diversæ habitudinis, etiam possunt distingui tanquam temporale, & æternum: quia illa habitudo rationis ad creaturam, ut actu influentis in illam, temporalis est. Sicut creatio actiua sub ea denominatione temporalis est, etiam actio ipsa realis in Deo ipso constituitur.

7. Ars intellectus divini directiva gubernationis est ipsa actiua gubernatio. Et ratio nerantium connosari differunt.

Circa secundum, scilicet artem, seu rationem existentem in diuino intellectu directivam huius actionis. Dicendum sine dubio est, eandem omnino artem diuini intellectus esse providentiam & gubernationem actiivam, solumque differre, quod gubernatio videtur connotare actualem relationem causæ influentis, quam non dicit providentia: Sicut eadem ars est, per quam homo novit, quomodo scribendum sit, & per quam actu dirigit manum, quando scribit, solumque in nobis possunt differre tanquam habitus, & actus, quæ distinctio in DEO locum non habet. Qui vero præter artem ponunt in intellectu imperium exequendi, fortasse in eo distinguunt gubernationem actiivam à providentia: nos vero actum illum non agnoscimus, qui distinctus sit à iudicio pratico artis, vel prudentiæ. Et ideo illa duo non distinguimus, tanquam duo attributa, vel duos actus in mente Dei. Quod plane sentit D. Thom. 1. part. quæst. 103. artic. 6. dicens in corpore, & ad primum Providentiam esse ipsam rationem gubernationis. Vtique quantum ad internum actum, quem ponit in Deo. Nam per habitudinem actualis causæ, vel actionis, distingui possunt ratione, imo tanquam æternum & temporale, sicut de creatione actiiva, & de omni actione Dei ad extra dictum est.

D. Thom.

8.

Prædestinatio differt ratione à gubernatione pro ut dicit voluntatem ex creaturam.

Circa ultimum membrum de voluntate diuina, quatenus vel prædestinationem constituit, aut ingreditur, vel principium est executionis, & gubernationis ad extra, distingui possunt duo ordines actuum in voluntate diuina, iuxta superius dicta. Vnus est ordo intentionis, alius est ordo executionis: & prior dici potest pertinere ad prædestinationem, posterior vero ad executionem & gubernationem. Atque ita prædestinationem, & singularem gubernationem actiivam, inter diuinam voluntatem existentem, distingui inter se ratione, non tamen, ut creatum ab increato, cum vtraque sit intra Deum: nec ut temporale ab æterno, vtraque enim æterna est, sed solum, ut preparatio, & principium proximum executionis. Potest vero illamet voluntas executiva considerari, & secundum se, ut est æterna absque vlllo respectu, vel denominatione temporali, & prout actu influens, vel denominata in ratione actu gubernantis, & beneficientis, ab actione ipsa, vel relatione, quæ in creatura existit: & ita potest dici, sub priori ratione ad prædestinationem pertinere, quia hoc modo considerata, etiam pertinet ad preparationem æternam ex parte Dei: sub posteriori autem spectare ad gubernationem, & beneficientiam seu gratiam. Atque ita etiam distingui ratione gubernationem actiivam à prædestinatione, vel provi-

dentia, non quidem ut creatum ab increato, quia semper actus ipse voluntatis Dei increatus est, sed relatione, vel denominatione nostra, ratione cuius etiam differunt, ut temporale & æternum, vel habitudinem rationis, non quoad entitatem ipsam, ut iam satis declaratum est.

Ad tertiam difficultatem circa secundam differentiam, quod gratia differat à prædestinatione tanquam creatum ab increato. Aliqui omnino contendunt, nullam esse posse gratiam increatam, propter modum loquendi Augustini dicto lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. decimo. Ego vero imprimis assero, loquendo de gratia in tota sua generalitate, & ut abstrahit ab illis duabus significationibus, quas supra ex Sancto Thoma notauimus, sic dari posse aliquam gratiam increatam. Expresse enim Diuus Thomas dicta quæstione 110. articulo 1. in 1. 2. ipsam dilectionem æternam Dei gratiam vocat. Et eodem modo loquitur Gaspar Casalius libro de Quadrupartita iustitia capit. 4. Nec obstat contra hanc partem Augustini testimonium, quia non loquitur de gratia in tota sua latitudine, sed in significatione magis limitata, distinguendo illam à prædestinatione, & dilectione æterna, ut ex textu constat. Addo vero ulterius, etiam gratiam, ut est donum gratuitum, posse esse aliquo modo, seu aliqua ex parte increatam: non solum in gratia vniouis, ubi res est clara, sed etiam in gratia iustificationis. Quia certum est apud Theologos, ipsammet personam Spiritus Sancti esse donum, quod datur iustis speciali quodam modo cum iustificanteur, ita ut non solum dona creata illis dentur, sed etiam donum increatum, ut in fine sequentis tractatus ostendemus. Et in patria datur beatis ipsa essentia diuina, non solum, ut obiectum terminatum visionis, sed etiam, ut comprincipium adiuvans ad visionem per modum speciei. Et in via gratia adiuvans interdum esse potest Deus ipse, ut per se ipsum iuvans, & confortans nostram facultatem. Verum quidem est, hanc gratiam increatam nunquam donari nobis, nisi, ut coniunctam alicui dono creato, vel mediante illo: hoc tamen non obstat, quo minus donum ipsum increatum gratiæ denominationem recipiat, cum vere detur, & gratia detur, & ex amore supernaturali detur. Sic enim ipse filius Dei, quatenus nobis datus ex singulari DEI dilectione. Ioann. 3. dicitur ab eodem Ioanne cap. 1. *Gratia pro qua, id est, propter quam, omnem aliam gratiam recipimus, sic enim illud interpretor, Et gratiam pro gratia.* Fateor ergo, non omnem gratiam, etiam à prædestinatione distinctam, esse donum creatum. Neque contrarium vnquam dixit Augustinus. Semper tamen id, quod increatum est, recipit denominationem gratiæ, sub aliqua habitudine, vel denominatione temporali, quoad illam semper differt à prædestinatione, ut temporale ab æterno, quoad summum potest ex Augustini doctrina colligi. Unde etiam dici potest, nihil denominari gratiam hoc modo, nisi vel creatum sit, vel coniunctum alicui dono creato: Hoc autem ad prædestinationem, ut sic, necessarium non est.

9. Expeditio tertia distinctio. Aliquoties opinio. August. Gratia dici potest increata, & creata.

D. Thom. Gasp. Casali. Adm. Augustini.

Gratia creata datur coniuncta alio non creato.

Ioan. 3. Ioan. 1.

CAPVT XX.

Quomodo prædestinatio ad librum vitæ comparatur.

Diuus Augustinus libro decimo de Ciuitate capite 15. prædestinationem significat esse ipsum librum vitæ, de quo frequens est in scriptura mentio, dicens: *Non Deum liberis se commemorat, ne oblivione fallatur, sed prædestinationem significat eorum, quibus æterna*

D.Thom. aterna dabitur vita. Diuus autem Thomas, 1. par. q. 24. artic. 1. ad 4. existimat, prædestinationem distingui ratione à libro vitæ, quia prædestinatio supponitur ad librum vitæ per modum obiecti, seu materia circa quam, quia in libro vitæ, id est, notitia, scribuntur, id est, cognoscuntur, quia prædestinati iam sunt. Nam August. in hoc libro legitur ut sciat, sed potius ipsa eius præsentia de illis (id est, prædestinatis) quæ falli non potest, liber est vitæ. Ob hanc ergo causam, ad complementum huius libri, necessarium visum est, hanc etiam comparationem facere: & obiter simul explicare totam illam quæst. 24. Diui Thomæ, & metaphoram illam libri vitæ, & modos aliquos loquendi diuinæ scripturæ circa illam.

2. Vt ergo à metaphora libri vitæ incipiam, certum est, mentis notitiam, seu præsentiam significare. Quam, ut explicem, aduerto, solere in scriptura nomine hoc liber metaphoricè sumptum, interdum poni absolute, & sine addito, ut Daniel. 12. In illo tempore saluabitur populus tuus omnis, qui inuentus fuerit in libro. Exod. 32. Si non facis, dele me de libro, quem scripsisti. Sæpius vero poni cum adiunctione vitæ, ut Apocal. 20. Qui cum quæ non est inuentus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. Aliquando vero duplex determinatio additur, ut Apocal. 21. Non intrabit in eam, nisi qui scriptus est in libro vitæ agni. Aliquando etiam reperimus in sacra Scriptura, librum iustorum, ut Iosue 10. Item aliquando ponitur hæc vox in singulari, ut citatis locis, & alijs infra adducendis: aliquando vero in plurali: Et quoties in plurali ponitur, absolute, & sine determinatione ponitur, ut Daniel. 7. Iudicium sedit & libri aperti sunt, & Apocalypseos 20. Vidi thronum magni, & candidum, & super eo sedentem, & omnes mortuos stantes in conspectu agni, & vidi libros apertos, &c. & infra, Et iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris.

3. Hinc ergo orta est varietas in exponenda significatione, vel metaphora illius vocis, quam hic breuiter referre, & veram expositionem ponere, videtur ad nostram quæstionem expediendam necessarium. Primo igitur aliquibus visum est, non semper in huiusmodi sacra scripturæ locis accipi metaphorice nomen libri, sed interdum proprie, pro materiali libro scripto. Beda enim Apoc. 20. per libros in die iudicii aperiendos, intelligit libros scripturæ sacra, quia tunc patebit verissima esse, quæ de illo die scripturæ docuerant. Quæ tam expositio, quod ad illum locum spectat, non videtur apta, nam subditur. Et iudicati sunt mortui, quæ scripta erant in libro secundum opera ipsorum. Non autem videntur iudicandi ex his, quæ scripta sunt in scriptura sacra, quia nec ibi sunt scripta omnia iudicandorum opera, nec penæ singulis operibus respondentem: vtrumque autem est scriptum in mente Dei.

4. Aliter Burgen. in locum Exod. 32. putat, ibi esse sermonem de libro, non per metaphoram, sed cum proprietate, id est, de quodam libro, in quo scribebantur insignia facta illustrium personarum populi Israel. Cui videtur fauere Hilar. in id Psal. 68. Deleantur de libro viuientium. Et hunc putant aliqui esse librum iustorum, de quo fit mentio in libro Iosue, & Regum.

5. Sed neque illo loco videtur satis accommodata proprietates illius vocis: tum quia ibi dicitur, de libro quem scripsisti, ille autem liber virorum illustrium non videtur fuisse peculiariter à Deo scriptus, imo tunc nullus erat materialis liber singulariter à Deo scriptus, quia nondum erant scripturæ: tum etiam, quia statim Deus subiungit. Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo. Vbi etiam illa particula, meo, habet eandem vim, & indicat altiore esse librum, & peculiari modo diuinum, & quasi per antonomasiam, librum Dei appellatum, quæ omnia adaptari non possunt ad materiale librum. Item significatur illis Suarez: de Deo trinuno.

verbis, neminem deleri ab illo libro, nisi per peccatum, quod maxime conuenit libro iustorum scripto in mente Dei. Posset quidem dici liber ille metaphoricè intelligendus, non tamen pro libro ad prædestinationem, vel iustitiam coram DEO pertinente, quia sic nimium videretur excessisse Moyses in sua petitione: sed pro libro, in quo Deus apud se recensuerat duces, & principes illius populi, in cuius capite Moysen posuerat, ita, ut sensus sit, vel fac hoc, vel aufer à me hoc munus, in quo me constituiisti: quo ablato deleretur de libro illo. Est quæ satis probabilis expositio: Non est tamen contemnenda expositio Augustini quæstione 247. in Exodum, ut de libro etiam spiritualis vitæ intelligatur, & per exaggerationem, quasi dixerit Moyses, aut hoc fac, aut non me numerum inter amicos tuos. Non quod id voluerit, aut vere elegerit, sed ut significaret, tam impossibile esse, ut non speraret à DEO id, quod petebat, quam vt timeret priuari amicitia eius, sine culpa.

Supponimus ergo vt verius, loquutionem illam esse metaphoricam. Ipsa enim metaphora etiam varie explicatur. Et in primis de libris in plurali dictis, Augustinus 20. de Ciuitate, capit. decimo quarto exponit, libros aperiendos in die iudicii, esse sanctos ipsos, & electos, qui ad iudicium cum Christo venient. Dicuntur autem libri, quia in eorum vita & moribus obseruantia præceptorum Dei cognoscitur, & constabit fuisse possibilem hominibus, & ita per illorum comparationem alij iudicabuntur, & condemnabuntur. At, licet metaphora sit ingeniosa, non videtur accommodata locis sacra scripturæ, ubi inuenitur: Nam in Apocalyp. 20. statim subditur, Et iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum. Agitur ergo de libris, in quibus scripta sunt talia opera. Vnde alij per libros, conscientiam omnium iudicandorum intelligunt, in quibus singulorum opera, siue bona, siue mala demonstrabuntur. Quæ metaphora probabilis etiam est, & ita non improbat à Hieronymo Daniel. 7. sed non omnino probatur, quia vera in conscientijs hominum non manent scripta omnia ipsorum opera, sed facile obliuioni traduntur. Et quamuis Deus tunc sua omnipotentis virtute, vnicuique daturus sit actuale, & euidentem notitiam omnium, quæ in hac vita gesit. iuxta illud Pauli ad Roman. 2. Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, &c. In die cum iudicabit Dominus occulta hominum. Tamen illud non tam erit aperire libros iam scriptos, quam illos de nouo scribere, vel quasi transcribere in notitijs singulorum. Recte igitur librorum nomine intelliguntur illi, qui in notitia, & mente Dei indelebiter manent conscripti.

Sed cur libri in plurali appellantur, cum notitia Dei vna, & simplicissima sit? quæ item res, vel persona in illis libris descriptæ sunt? Quoad priorem interrogationem attinet, facile, ac generatim responderi potest, & librum illum in re esse vnum, propter simplicissimam Dei notitiam, quod significatur, cum absolute in singulari nominatur: vt in Psal. 138. In libro tuo omnes scribentur. Ex virtute, ac ratione esse plures, quatenus plurium hominum, vel etiam ordinum, tam Angelorum, quam hominum facta continent. In particulari vero respondendo simul ad alteram interrogationem, ait Hieronymus in Daniel. 7. illos libros esse duos, vnum bonorum cum suis bonis operibus, alterum malorum, cum peccatis eorum, & priorem ait esse librum vitæ, posteriorem vero, consequenter indicat esse liberum mortis. Quia vero Scriptura non tribuit Deo librum mortis, (vt infra cum Diuo Thoma dicemus) subiungit Diuus Hieronymus, librum bonorum esse in Deo, librum autem mortis esse in diabolo, tanquam accusatore illorum. Apocalypseos 12. & ob hanc causam nomine bonorum dici, scripta esse in cælis, Luca decimo.

Quarta expositio Augustini.

Quinta interpretatio eiusdem Augustini.

Non satisfaci.

Apoc. 20

6. expositio.

Hieron. Non probatur.

Rom. 2.

Variæ expositionis.

7. Cur libri pluraliter dicantur, & quid in eis scriptum sit.

Psal. 138

Prima sententia Hieron.

Apoc. 12. Luc. 10

Handwritten notes in red and black ink on the right margin, including 'A. V. J.' and other illegible characters.

de malis autem dici, *Recedentes à te in terra scribentur.* Ierem. 17. Quia vero in Apocalypsi dicitur, mortuos iudicatos esse ex his, quæ scripta sunt in libris, verisimile profecto est, libros illos omnes esse in DEO, quia, ut ex Augustino supra referebam, Deus non legit in aliquo libro extra se, ut iudicium ferat: igitur libri per quos iudicat, non sunt extra notitiam eius.

8. Et ideo alij simpliciter fatentur dari in DEO librum malorum, sicut bonorum, & mortis, sicut & vitæ. Quod significare visus est Basil. l. 4. vbi cum dixisset esse in cœlesti Hierusalem librum in quo electi spiritualiter scribuntur ad vitam, subiungit, necessarium esse scire, *Vtrum ne sint quidam, qui scribantur quidem, non item ad vitam, sed iuxta scientiam Hieremia dicentis, desertores in terra scribentur. Iuxta hunc igitur sensum sua intelligi debent scriptores: vna eorum est qui ad vitam, alia eorum est, qui scribuntur ad perditionem.* Verum est, non satis exprimitur Basilium vtramque

Nazianz.

etiam orat. 9. ad Iulianum, numer. 41. librum viuendum, pereuntiumque commemorat: qui iuxta supra dicta, facile possunt ratione distingui, & consequenter proprijs nominibus appellari. Et in eadem sententiam facit, quod dicit Euthymius in id Psalm. 68

Euthym.

In libro tuo omnes scribentur. metaphoram libri absolute positam in sacra Scriptura significare solere generalem præscientiam, in qua, tam boni, quam mali scribuntur. Vnde eadem præscientia, & per modum vnus libri in singulari interdum significatur, propter simplicitatem, & vnitatem eius: interdum per modum plurium, propter diuersitatem obiectorum, & personarum. Ratione item hoc suadetur, quia non est dubium, quin reprobi sint præsciti à Deo. Cur ergo eorum præscientia, claraque notitia non recte per metaphoram, liber appellabitur? Quod si ita est, profecto liber mortis recte dicitur, quia qui in illo scripti sunt, non nisi ad mortem secundam sunt præcogniti. Respondet D. Thom. metaphoram libri non ita ad hanc præscientiam, sicut ad illam electorum accommodari, quia licet scribi in illo libro soleant, qui admittuntur ad militiam, vel ad societatem, aut rem publicam, non tamen confici solent liber, in quo scribantur, qui à malitia, republica, vel societate expelluntur. Sed contra hoc est, quia in recta gubernatione, non solum fit catalogus eorum, qui digni sunt premio, sed eorum, qui pœna, & præferri morte plectendi sunt.

D. Thom.

Verumtamen, licet de re significata nulla possit esse controuersia, cum constet in Deo esse præscientiam electorum, & reprobatorum, & esse vnã ratione diuersam ab alia: nec etiam loquendo de possibili (ut sic dicam) negari possit, quin metaphoram illa libri, vel librorum possit ad vtramque præscientiam accommodari, tamen loquendo de vfu scripturæ, probabilis est, in ea non esse vsum illius metaphoræ ad significandum specialiter librum reprobatorum, quod sit in mente, vel notitia DEI. Reperimus quidem in Scriptura totam præscientiam Dei appellatam librum absolute, & sine adiectione vlla, ut videtur clarum in illis verbis Psalm. 68.

9. Resolutio.

Et in libro tuo omnes scribentur. De quo libro intelligendum est illud, quod Ecclesia in prosa defunctorum ait, *Liber scriptus profertur, in quo totum continetur, vnde mundus iudicetur.* Nam in illo libro, non tantum personæ iudicandæ, sed etiam omnia illarum opera describuntur, ex quibus iudicandæ sunt. Nichilominus tamen, interdum etiam liber absolute dictus significat præscientiam electorum, ut euidenter constat ex verbis Danielis duodecimo: *In illo tempore saluabitur populus tuus omnis, qui scriptus fuerit in libro.* Si enim ibi liber in illa generalitate acciperetur, non esset verum dicere saluandos iri omnes, qui in illo libro fuerint descripti: sæpius vero

Psalm. 68

10. illa metaphorica vox accommodatur solis prædestinatis, per adiunctionem aliquam, ut ad Philip. 4. *Quorum nomina sunt in libro vitæ, quam ponit Paulus, ut specialem prerogatiuam illorum Sanctorum, de quibus loquebatur: nulla autem esset, si omnes etiam reprobi in illo libro scripti essent.* Et idem est sensus aliorum locorum, in quibus eadem particula additur.

Daniel. 12.

Vnde obiter colligo, illam particula, vitæ, non significare (ut ita dicam) chartam, vel materiam, in qua scriptio illius libri facta est, sed obiectum, seu terminum scriptiois talis libri, ita ut non dicatur liber vitæ, quia in ipsa vita per essentiam scriptus fit. Hic enim sensus est violentus, magisque quadrare posset ad illa verba Luca 10. *Gaudete, quia nomina vestra sunt in cœlis.* Nam cœlorum nomine significari videtur ipsa essentia Dei, quæ est cœlum per essentiam, seu nominando contentum à continente, vel locatum à loco, & designando chartam illius scriptiois. At cum dicitur liber vitæ non hoc significatur, sed obiectum, id est, operam huius vitæ. At particula illa *Vnius cuiusque*, non est in textu, & ideo non cogit. Nec etiam sustineri potest. Tum quia illo modo etiam reprobi essent scripti in libro vitæ *Vnius cuiusque*, contra illud, *Non ingredientur in eam* (id est, Hierusalem cœlestem) *qui non sunt scripti in libro vitæ.* Apocalyp. 20. & 21. tum etiam quia mox docebimus alios esse libros conscientiarum, seu operum huius vitæ à libro vitæ immortalis, & æternæ: ergo liber vitæ à termino nominatur, qui est liber prædestinationum ad æternam vitam.

11.

Cum vero additur *in libro vitæ agni*, fortasse aliquos existimet fieri, ad coarctandum sermonem ad solos homines prædestinatos, nam specialiter hominum vita Agno attribuitur, quia per agnum illam consecuturi sunt. Sed ego existimo etiam Angelos saluos, & prædestinatos esse per Christum, & ideo etiam illorum nomina scripta esse in libro vitæ agni. Et certe sermo Ioan. in toto illo cap. 21. Apoc. & de tota ciuitate cœlesti, Hierusalem, quæ ex Angelis, & hominibus constat, & illam vocat sponsam agni, & de illa concludit, non pertinere ad illam nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni: Ergo in singularem gloriam Christi illa secunda adiectio additur, quoniam omnis vita, totaque beatorum gloria illius est peculiari titulo, quia per merita illius comparatur.

12.

At vero nunquam inueniemus in Scriptura, aut nomen libri absolute positum pro præscientia reprobatorum specialiter sumi, aut cū aliquo peculiari addito poni ad specialem librum mortis, vel malorum significandum. Et hoc solum significare voluit D. Th. cum dixit non dari librum mortuorum. Et ad hoc est factis congrua eius ratio, quia non solent scribi in libro peculiari illi, qui excluduntur à malitia, sed illi tantum, qui admittuntur. Cum vero replicatur etiam solere describi in libro, qui puniuntur, certe nec id videtur admodum consuetum. Quod si inter homines interdum fit, ideo est, quia indigent illa memoria ad aliquid providendum in futurum, vel vniendum illa Scriptura tanquam exemplari ad puniendos similes. Quæ ratio in Deo cessat, & ita etiam cessat fundamentum illius metaphoræ, quoad hanc partem. Accedit præterea, quod iuxta phrasim Scripturæ, electos suos dicitur Deus peculiariter nosse. *Novit Dominus, qui sunt eius,* 2. ad Tim. 2. quo etiam spectat illud Ps. *Novit Dominus viam iustorum.* & illud ad Rom. 11. *Non repulit Deus plebem suam, quia præscit illud ad Rom. 11. Non repulit Deus plebem suam, quia præscit illud.* At reprobos potius ignorare dicitur, & nescire, iuxta illud, *Nescio vos.* Vnde de reprobis dicitur, Ps. 68. *Cum in-*

Hier. 17.

2. Sententia Basil.

Nazianz.

Euthym.

D. Thom.

9. Resolutio.

Psalm. 68

Daniel. 12.

10.

11.

12.

10.

Luc. 10.

Apoc. 20. & 21.

11.

12.

2 Tim. 2.

Psalm. 11.

Rom. 11.

Psalm. 68.

Cum in-

Cum iustis non scribantur. Nam electos nouit Deus scientia approbationis, eosque tanquam sibi peculiariter dilectos, in proprio, & singulari libro describit, vt illorum etiam peculiarem curam se habere ostendat. Reprobis autem, licet non possint non esse in scientia Dei, propter infinitatem eius, non tamen illis tribuitur peculiaris liber, quia eorum scientia est scientia reprobationis: Vnde potius deleritur de libro. Denique hac ratione nomina electorum scripta dicuntur esse in calis, Luc. 10. At reproborum potius inde dicuntur deleta, & scripta in terra. Jerem. 17. Vnde Hieronymus supra, librum illorum vocat terrenum, & illum ponit in manu accusatoris potius quam Dei.

Lut. 10.
Hierum. 17.
Hierum.

13.
Obisio.

Reprobis.

Augst.

14.
Apostolus.

Solum in illo loco Apocal. 20. liber, imo & libri in plurali, videntur tribui solis reprobis, qui mortuorum nomine videntur ibi significari: nam dicitur. Et libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ: Ergo liber vitæ est distinctus à libris alijs: ergo in illis libris non sunt descripti electi, alias includerent in se librum vitæ, ergo illi libri solum reprobos continent: datur ergo in scriptura non solum liber, sed etiam libri proprii, & speciales reproborum. Respondedo, in primis falsum esse ibi nomine mortuorum intelligi reprobos, non enim de spiritualiter, sed de corporaliter mortuis, & resuscitatis, siue ad vitam, siue ad pœnam, sermo ibi est, vt constat ex illis verbis. Vidi mortuos magnos, & pusillos stantes apud thronum Dei: & infra. Et iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta sunt in libris, &c. Non enim solum reprobi, sed etiam prædestinati iudicandi sunt. Item inferius subditur. Et dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors, & infernus dederunt mortuos suos. Quibus verbis resurrectio corporum mortuorum describitur, vt per se notum est, & late exponit August. 20. de Ciuit. c. 14. & 15. & expostores in eum locum. Igitur, & libri illi, per quos mortui iudicantur, tam ad prædestinatos, quam ad reprobos pertinent: nam omnes iudicantur secundum opera ipsorum.

At vero hoc non obstante, concedendum est libros illos distinctos esse aliquo modo à libro qui vitæ esse dicitur: quomodo autem, & ipsi plures sint, & à libro vitæ distinguantur, ita declaro. Nam alius est liber personarum, alius actionum, vel operum: liber vitæ est personarum, in quo scribuntur electi, & prædestinati, quatenus tales sunt: ideoque per antonomasiam dicitur hic, vel absolute liber, vel liber Dei, aut celestis, vel vitæ. In quo libro possumus intelligere describi electos prius, quam in alio describantur eorum merita, quia ex vis solius gratuita electionis ad gloriam, & gratiam congruam descripti manent in præscientia Dei in numero saluandorum, vnde sicut electio non est ex meritis, ita ne hæc descriptio. Quia vero illa electio non est complenda, nisi per merita, quia gloria in effectu non est danda, nisi propter merita, ideo necessarius est alius liber, in quo opera describantur, in quo etiam necesse est de meritis scribi, quia ad exactum iudicium omnium operum notitia, & comparatio necessaria est. Sic ergo distinguitur liber vitæ, à libris per quos fit iudicium. Qui etiam possunt vnus liber appellari, respiciendo ad vnitatem, & simplicitatem scientiæ Dei: tamen propter varios respectus in plurali nominantur, quia sunt libri, conscientiarum, vt ait Hieronymus initio Psal. 88. Et licet ipse significet (sicut de August. etiam supra retuli.) Vniuersi iustis conscientiam esse librum eius, atq; adeo illos libros non tam esse in Deo, quam in mentibus iudicandorum: Tamen recte intelligere possumus, notitiam, quæ Deus habet de conscientijs singularibus, esse libros, per quos iudicat: qui plures dicuntur per respectum ad plures conscientias, sicut dicuntur plures idææ. Alia etiam ratio occurrit, videlicet, vt respectu operum iudicandorum duo requiratur libri, quorum alter factus, alter ius continet: Deus enim in sua æternitate

14.
Apostolus.

Suarez. De Deo trinitate.

prius secundum rationem ius conscripsit, præmia, & pœnas operum taxando, vt scilicet, qui sic peccauerit, sic puniatur, qui aliter peccauerit, tali pœna afficiatur, & cum proportione de meritis, & præmijs. Deinde in alio signo singularum opera, & facta futura in notitia sua præhabuit. Hi ergo duo libri in iudicio aperiendi sunt, vt factum ex vno probetur, ex altero ius dicatur. Aliter exponit Gregor. 24. Moral. cap. 6. alias 9. & aliter August. 20. de Ciuit. cap. 14. & 15.

Greg.
Augustin.

Relinquitur ergo ex his omnibus, librum vitæ per metaphoram significare æternam noticiam, quam Deus habet de omnibus, qui vitam æternam consequuturi sunt. Ex quo facile est, quæstionem à nobis propositam definire, & librum vitæ cum prædestinatione conferre. Multum enim inter se similia sunt, tamque coniuncta, vt non immerito potuerit Augustinus de illis, tanquam de vno, & eodem attributo loqui: in rigore tamen recte Diuus Thomas dixit ratione differre. Vtrumque autem non difficile constabit, explicando ea, in quibus inter se conuenire, vel differre videntur. Conueniunt ergo primo, quia personæ omnes, quæ in libro vitæ scriptæ sunt, prædestinatæ sunt, & non plures, neque pauciores: & de conuerso, quotquot sunt prædestinati, sunt in illo libro scripti. Hoc patet ex verbis Daniel. 12. Saluabitur omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro. Excludit uero additur Apocalyp. 13. & 17. vbi dicuntur adorasse bestiam omnes, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni. Et elarius cap. 20. Qui non est inuentus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. Et cap. 21. dicitur de celesti Hierusalem. Non intrabit in eam, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni. Quicumque ergo in libro illo sunt scripti, saluantur: & qui non saluantur, ibi non sunt scripti: at qui non saluantur, prædestinati non sunt, & omnes qui saluantur prædestinati sunt, vt supra contra Catherinam diximus: ergo quoad hoc conuertuntur inter se prædestinatio, & liber vitæ. Vnde ulterius in hoc etiam inter se conueniunt, quod, sicut de prædestinatione diximus, ita etiam liber vitæ est actus æternus immanens DEI, ac omnino liber, id est, non necessarius, sed pendens ex arbitrio DEI: Vnde, vel est ipsa prædestinatio, vel secundum rationem proxime ad illam consequitur.

15.
Resolutio
totius quæst.

August.
D. Thom.

David 11.
Apost. 13. & 17.

Et quidem, si prædestinatio soli voluntati tribuatur, clara est distinctio rationis. Nam metaphoræ libri clare significat aliquid ad intellectum pertinens. Nam sicut loqui, ita & scribere munus est intellectus. Vnde Aristoteles etiam dixit, hominis intellectum esse tanquam tabulam rasam, in qua nihil est depictum, seu scriptum. Vnde tunc incipit in eo depingi, quando imagines rerum in eo imprimi incipiunt: tunc autem incipit in se scribere, quando incipit nosse. Sic ergo liber Deo attributus in intellectu eius est, nihilque est aliud, quam catalogus omnium saluandorum in mente, seu notitia DEI conscriptus. Sic ergo, sicut intellectus ratione distinguitur à voluntate, ita liber vitæ à prædestinatione: & sicut præscientia absoluta futurorum prædestinatorum à DEO, consequitur secundum rationem ad voluntatem eligentem, seu præsentem, ita etiam liber ex prædestinatione sequitur: & cum illa necessario coniunctus est. Eo enim ipso, quod Deus hos elegit ad beatitudinem, eosdem in notitia sua conscripsit, tanquam infallibiliter saluandos. Si autem prædestinatio referatur ad intellectum, non apparet tam necessaria, neque tam facilis distinctio. Quia vero Diuus Thomas, licet prædestinationem in intellectu ponat, nihilominus librum vitæ ratione ab illa distinguit, declarari in hunc modum potest. Quia liber solum dicitur quasi speculatiuam noticiam, seu intuitionem saluandorum: est enim (vt dixi) veluti catalogus qui-

16.
Arist.

D. Thom.

Handwritten notes in the right margin, including 'D. V.' and other illegible scribbles.

dam talium personarum: prædestinatio autem dicitur iudicium practicum dictans, & dirigens executionem mediatorum infallibilium, quæ ad salutem electorum per voluntatem approbata sunt. Et ita etiam liber vitæ perfectus, & completus (ut sic dicam) supponit prædestinationem, ut constituentem illi obiectum eius. Ita ergo in rigore prædestinatio & liber vitæ comparantur: licet ob summam coniunctionem interdum tanquam idem censeantur.

17.
Difficultas.

Vna vero superest difficultas, quia liber vitæ non videtur ita firmus, & certus sicut prædestinatio, & ideo non videtur esse tam connexa quantum diximus. Antecedens declaratur, quia ex prædestinatione nullus auferri potest. Næ, quos ita præcivit ut etiam prædestinaverit, illos infallibiliter magnificabit, ad Roman.

Rom 8
Matth. 24.

8. Et ideo per exaggerationem dicitur Matth. 24. Ita ut in errorem inducatur, si fieri potest, etiam electi: sed quia certissime id non fiet additur. Verum tamen propter electos breuiabuntur dies illi. Vnde est illud 1. Ioan. 2. Non erant ex nobis, si enim fuissent ex nobis, permansissent vitæ, nobiscum: At de libro vitæ deleri possunt, qui in eo scripti sunt, ut supponi videtur Exod. 32. Psal. 68. & Apocal. 3.

Exod 32
Psal. 68

Apoc 3.

18.
Satisfit.

Hoc dubium expeditur facile dicendo, phrasim esse scripturæ, negationem per modum affirmationis explicare, sicut dicitur Deus odio habere, quem non diligit peculiari modo. Ita ergo aiunt Ansbertus & Haymo Apoc. 3. deleri de libro vitæ, nihil aliud esse, quam non scribi in illo. Ita enim videtur exponi in eodem Psal. 68. cum dicitur, Deleantur de libro viventium, & cum iustis non scribantur. Nam posteriora verba videntur interpretari priora: Igitur verbum delendi non in ea proprietate sumitur, qua significat auferre id, quod semel scriptum fuit, sed ut significat negationem scribendi: & ita non differt in hoc à prædestinatione, nam etiam potest dici aliquis à prædestinatione exclusus. Vnde in hoc sensu, quod in Apoc. 3. dicitur, Qui viderit, sic vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ: perinde est, ac si diceretur, Cõsequetur vitam ad quam est prædestinatus. Et ipsa sententia valde similis illi 2. Pet. 1. Sat agere ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.

Ansbert.
Haymo.
Psal. 68.

2. Pet 1

19.
Alia r'p'sso
August.

Aliter D. August. in Psal. 68. intelligit verbum delendi positivè (ut sic dicam) seu prout significat deletionem eius, quod scriptum semel fuit: dicit tamen hoc mō nihil deleri de libro vitæ, quod re ipsa in eo scriptum fuerit, sed solum secundum spem, vel opinionem hominum, ita ut deleri dicantur, qui sperabant, vel putabant se esse scriptos in libro vitæ, & postea intelligent ibi non fuisse scriptos, & ita delentur potius ex libro scripto in mente sua, quam ex notitia Dei. Et in eundem fere modum interpretantur phrasim illam Ambr. Apoc. 3. Rupert. lib. 4. in Exod. cap. 29. Næq; est aliena ab alio vsu Scripturæ, quæ aliquando de rebus loquitur, non prout in se sunt, sed prout sunt in opinione hominum, ut Ioann. 5. dicit Christus, Siego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum, utiq; opinione vestra. Atq; in hoc sensu nulla etiam est differentia inter prædestinationem, & liberum vitæ, quia etiam potest quis deleri de prædestinatione, quam falsa fide, opinione aut spe sibi promittebat, sine operibus. Vnde, cum in Apocalypsi promittit Deus, qui viderit, non delebo e-

Ambr.
Rupert.
Ioan. 5

um, perinde est, ac si diceret, non tantum sua spe, vel hominum opinione, sed vere, & re ipsa erit scriptus in libro vitæ. Næq; per huiusmodi promissionem, aut comminationem significatur, incertitudo aliqua, vel prædestinationis, vel libri vitæ, sed solum significatur, executionem virtusq; pendere ex operibus nostris cum gratia Dei factis. Et ita est probabilis hæc expositio, quamvis nimis metaphorice explicet deletionem illam.

Propter quod D. Thom. d. q. 24. art. 3. dicit dupliciter aliquos scribi in libro vitæ, aut solum quoad vitam gratiæ temporalis, aut etiam quoad vitam gloriæ, seu perpetuæ gratiæ: de his, qui hoc posteriori modo scripti sunt, constat non posse deleri de libro vitæ, de prioribus autem posse. Vnde consequenter significat, liberum vitæ, interdum sumi pro libro solius vitæ æternæ, & ita non admittere deletionem: interdum pro libro vitæ gratiæ, vel temporalis, vel abstrahendo à temporali, & æternæ, & sic admittere deletionem. Non permutationem ipsius libri, sed permutationem conscriptorum in ipso eo modo, quo Deus dicitur nunc nescire, quod ante sciebat, quia res mutantur, id est, Nunc nescit esse iustum, quem antea sciebat esse iustum, quia ille peccando iustitiam amisit. Et sic distinguunt aliqui liberum vitæ, à libro iustorum, ut ille sit tantum prædestinatorum, hic omnium, qui aliquando iusti sunt. Vnde consequenter dicendum est, vel prædestinationem solum coniungi cum libro vitæ simpliciter dicto, id est, vitæ gloriæ, & æternæ. Vel certe ipsam prædestinationem etiam esse duplicem, vnam simpliciter, quæ habet coniunctum liberum vitæ simpliciter: alteram secundum quid, id est, ad gratiam, vel fidem temporalem, & ab hac etiam posse cadere hominem, sicut potest deleri de libro vitæ. Et ita nullum erit inter hæc discrimen, quoad hanc partem, si cum proportionem sumantur. Et hæc expositio est etiam probabilis, & eam sequuntur Anselm. & Lyra. Apoc. 3.

Solum habet nonnullam difficultatem hæc expositio quoad phrasim, & vsum Scripturæ, in qua absolute profertur, eos omnes saluari, qui scripti sunt in libro vitæ: ac proinde videtur, nunquam sumi liberum vitæ, nisi pro libro vitæ æternæ. Ut ex locis supra citatis Dan. 12. Apoc. 20. & 21. & ad Philipp. 4. constare potest. Quod etiam supponere videntur August. Ambros. Rupert. & alij Sancti citati. At D. Thom. in dist. ar. 3. extendit descriptionem libri vitæ, ut sit, *Conscriptio ordinatorum in vitam æternam*, que latior est, quam conscriptio prædestinatorum, per quam in art. 1. liberum vitæ definiat. Ad hoc autem tacite D. Thom. respondet, liberum quidem vitæ solum esse vitæ æternæ, ut art. 2. etiam declarat. Tamē in illo posse aliquem describi, vel simpliciter, id est, secundum prædestinationem, vel secundum quid, id est, secundum ordinationem gratiæ. Quæ doctrina in se quidem vera est, & de possibili non repugnat cum metaphora libri vitæ: tamen de facto, & iuxta vsum Scripturæ, liber vitæ videtur esse conscriptio prædestinatorum, ut art. 1. in corp. & ad 1. definiat idem D. Thom. & sic necessarium erit, alterutram ex duabus primis expositio-nibus retinere.

20.
D. Thom.

Vide Hilan.
Hier in id
Psal. 69.
Deleantur
de libro vi-
uentium, &
cum iustis
non scriban-
tur.

Anselm.
Lyra.
21.

August.
Ambr.
Rupert.
D. Thom.